MOUSTAFA KAMEL PACHS

Lettres Egyptiennes . Françaises

Adressées

A Muse JULIETTE ADARI

1895-1998

tribins onez nous,

De Fril: 4 fe.

PRE TRE EDITION

Lettres Égyptiennes Françaises

Adressées

A Mme JULIETTE ADAM

1895-1908

« Libres chez nous, hospitaliers pour tous ». (Mouslafa Kamel).

PREMIÈRE ÉDITION

Tous droits reservés à l'Ecole MOUSTAFA KAMEL AU CAIRE

Préface de Madame Adam

Durant ma longue existence mon courrier m'a souvent apporté des surprises qui se répercutaient plus ou moins dans ma vie selon le degré d'importance ou de célébrité acquis plus tard par mes correspondants d'abord inconnus.

L'une de ces surprises dont je n'ai pu oublier l'impression première me vint d'une lettre ainsi conque :

Toulouse, le 12 Septembre 1895.

Madame,

Je suis encore petit, mais j'ai des ambitions hautes. Je veux, dans la vieille Égypte réveiller la jeune. Ma Patrie, dit-on, n'existe pas. Elle vit, Madame, je la sens vivre en moi

المفتكتة

طالما اتفق أثناء مقامى فى هذه الدار – وقسد عمرت – أن جاءنى البريد بالمدهشات التى تتردد فى حياتى بقدر ما أحرز أصحاب الرسائل من الشهرة بعد أن كانوا خاملين . وعلى نسبة ما نالوا من القام العالى بعد أن كانوا غير مذكورين . ومن هذه المدهشات التى لايسمى أن أنسى أثرها الاول ماجاء نى به الخطاب الآتى :

« طولوز فی ۱۲ سبتمبر سنة ۱۸۹۰

سيدتى

أنى لا از ال صغيرا. ولكن لى اطاعا جساما. فأبى اربد أن أوقظ فى مصر الهرمة مصر الفتاة: هم يقولون ان وطنى لا وجود له . وأنا أقول ياسيدتى انه موجود وأشعر بوجوده عا آنس له فى نفسى من الحب الشديد الذى سوف يتغلب على كل حب سواه . وسأجود في سبيله مجميع قواى وأفديه بشبابى

avec un amour tel qu'il dominera tous les autres et que je veux lui consacrer ma jeunesse, mes forces, ma vie. J'ai 21 ans, je viens de conquérir ma licence en droit à Toulouse. Je veux écrire, parler, répandre l'enthousiasme et le dévouement que je sens en moi peur mon pays. On me répète que je veux tenter l'impossible. L'impossible me tente en effet.

Aidez-moi, Madame, vous êtes à tel point patriote que vous seule pouvez me comprendre, m'encourager, m'aider.

Agréez, Madame, mes respectueux hommages.

· Moustafa Kamel.

P.-S. — En même temps que cette lettre vous recevrez une petite brochure sur le *Péril Egyptien*, qui, je l'espère vous intéressera.

***

Cette brochure de dix pages m'intéressait en effet et à tel point que je fis le 15 Septembre un article sur le *Péril Egyptien* où je puisai des arguments nouveaux sur une question que j'avais plusieurs fois traitée et dans lequel je nominais l'auteur avec éloge.

Je reçus du dit auteur une lettre de chaleureux remer-

Moustafa Kamel — à l'âge de 19 ans - ﴿ مُصطفى كامل ﷺ ﴿ فَى التاسعة عشرة من عمره، ﴾

وأجعل حياتي وقفا عليه . انى أبلغ من العبر احدى وعشرين سنة وقد نلت شهادة الليسانس في الحقوق من طولوز منذ عهد قريب. وأريدأن أكتب وأخطب وأنشر الحمية والاخلاص الموطن اللذين أجدهما في نفسى . وقد قيل لى أكثر من مرة اني أحاول عالا . وحقيقة تصبو نفسى الى هذا المحال . فأعينيني باسيدتي فأنك من الوطنية بمكان يفر دك عزية تدبر قولى و تقوية عزى ومساعدتي و تقبلي تحية احترام مصطفى كامل » عزى ومساعدتي و تقبلي تحية احترام مصطفى كامل » حاشية - مع خطابي هذا يصل اليك كتيب لى في «الحطر

حاشية - مع خطابي هذا يصل اليك كتيب لى في «الخطر على مصر» أملى أنه يروقك وتستمذيبنه »

وحقيقة أعجبني كثيراهذا الكتاب الذي لا يتجاوز عشر صفحات حتى أبي أنشأت في الخامس عشر من شهر سبتمبر مقالة عليه واقتبست منه أسانيد جديدة في المسئلة المصرية وقد سبق لي الحوض فيها كثيرا وأثنيت على المؤلف في مقالتي . فوردالي منه خطاب شكر جزيل ومن ورائه خطاب آخر من باريس يسألني فيه أن أضرب موعداً للقاء . فسرعان ما أجبته الى ذلك وواعدته دار « لا نوفل ريفو » فأقبل على ما أجبته الى ذلك وواعدته دار « لا نوفل ريفو » فأقبل على أ

ciements et un peu plus tard une autre lettre datée de Paris me demandant un rendez-vous que j'accordai immédiatement, à la Nouvelle Revue. Je vis arriver un très jeune homme qui me parut avoir au plus 18 ans.

- Vous m'avez trompée sur votre age, lui dis-je en riant. vous n'avez pas 21 ans.
  - Je les ai madame, et bien sonnés.

Après quelques paroles échangées, je vis combien était précoce la maturité de ce jeune esprit, combien déjà il avait soupesé la possibilité d'être ce qu'il appelait : le tribun de l'Egypte.

Ses projets très hardis me parurent à la fois irréalisables et réalisables.

Seul, ou à peu près, ses partisans ne se comptant que parmi quelques très jeunes comme lui, sans fortune, il parlait de fonder un journal, une école, que sais-je encore?

A tout autre peut-être ce très jeune homme eut paru destiné à se nourrir de son propre emballement, mais sa toute petite brochure était déjà une réalisation.

Ennemie ardente de l'Angleterre, amie de l'Egypte, j'attendais depuis bien des années quelque «surgissant» dans la Vallée du Nil. J'ai toujours cru aux semeurs de bonnes شاب خلته ابن تمانى عشرة سنة فقلت له ضاحكة ما أخبرتنى بالصدق عن سنك فأنك لم تبلغ الحادية والعشرين. فقال قد بلغتها ياسيدتي وأكملتها

وبعد أن تجاذبنا أطراف الحديث رأيت أن عقل هذا الشاب قدبلغ أشده واستوى قبل أوانه. ورأيت أنه قد أطال التدبر والتروى في امكان مصيره كما يقول خطيب مصر. ورأيت أغراضه الجسام محالة وممكنة معا. فأنه مع انقطاع المعين له حقيقة أوحكما - لانه غير معول الا على شبان مشله لامال لهم -كان محدث نفسه بانشاء جريدة ومدرسة ولا أدرى عاذا كان محدث نفسه أيضاً. ورعا لاح لنيري أن هذا الصي اعا كل زاده وهم ودعوى ولكن جاء كتيبه دالاعلى أنه حقيقة هذا ولشدةعداوتى لانكلترا وحيى لمصركنتأرتقب وأنوقع منذ سنين قومة قائم أونهضة ناهض في وادى النيل. وكانت ثقتي دائماعلتي القول السديدالذين يرسلهم اللهفيوقت معلوم ليزرعوا الحب الصالح في النفوس التي ظلت زمناطو يلابورا وكنت أعلم من علائقي الطويلة مع أصدقاءلي مصريين

paroles, que Dieu suscite à son heure pour semer le bon grain dans les ames trop longtemps incultes.

Je savais, par mes longs rapports avec des amis égyptions et grecs, qu'une notable partie de la classe supérieure en Egypte souffrait comme Moustafa Kamel de voir croître chaque jour l'état d'infériorité dans laquelle elle était tenue, de voir l'Angleterre manquer à tous les engagements pris par elle d'évacuer la Vallée du Nil, quand l'ordre y serait rétabli.

L'ordre! n'était-ce pas l'Angleterre elle même qui avait provoqué le désordre pour en bénéficier, et le malheureux Arabi pouvait-il être entièrement responsable d'actes qui étaient ceux attendus impatiemment par l'Angleterre pour rentrer dans Alexandrie en vengeresse, à la date précise et correspondant à celle où elle en avait été chassée ?

Tant de précision indiquait de façon flagrante la part prise par la perfide Albion dans les évènements qui favorisaient à ce point ses intrigues et ses convoitises.

Moustafa Kamel avait pénétré tous les dessous de ces convoitises et de ses intrigues anglaises. Il en parlait comme un vieux diplomate habitué à la recherche des causes et capable de cenouer lentement mais surement les nœuds les ويونانيين أن جانبا عظيما من الطبقة الراقية في مصر يتألمون مثل «مصطفى» كالهل من ازدياد حالة السقوط التي حلت بها ومن اخـــلاف انكلترا وعــدها بالجلاء عن وادي النيل متى استنب فيه النظام

وعلى ذكر هذا النظام المزعوم أليست انكلتراهى التى أغرت بالفشل لتبلغ به مأربها ? وهل يصح أن يؤ اخذالمسكين عرابى وجده بالافعال التى كانت تتربص لها انكلترا بنافد الصبر حتى تدخل الاسكندرية منتقمة في مثل هذا التاريخ الذي كانت طردت فيه منها ? ان تطابق التاريخين يدل صريحا على اشتراك انكلترا (البيون) الغادرة في الحوادث التي روجت دسائسها وأطاعها

لقدفقه «مصطفى كامل »وأدرك بواطن هذه الاطاع والدسائس الانكايرية وكان يتكلم عما كأنه سياسي مسن متعود البحث عن أسباب الاموركت ولأن يحل بطء ولكن بدون أن يخطيء _ العقد التي أحكمت عقدها مهارة عاقديها أو ليست مساعدة وطنى شاب على أن يجاهد ويؤدى

plus habilement serrés.

Aider un jeune patriote à combattre, à remplir une mission supérieure n'était-ce pas l'un des buts que je poursuivais depuis la fondation de ma Nouvelle Revue, depuis que je cherchais sous toutes les formes politiques et littéraires un relèvement de notre France abaissée.

« D'abord, mon enfant, dis-je à Moustafa Kamel, vous allez faire un article sur l'une des questions qui intéressent l'Egypte, vous la traiterez librement. Je ne crains ni les entraînements jounes, ni l'ardeur de la conviction.

Moustafa Kamel me répondit hésitant :

Un article de revue est extraordinairement flatteur, madame, surtout dans un grand organe comme la Nouvelle Revuemais cela est lent à paraître... Je vous en conjure, madame, ouvrez moi les portes d'un grand journal pour que je puisse y écrire tout de suite (il appuya sur ce mot); quelques jours gagnés pour une cause à ses débuts, ce sont peut-être des années qu'on rapproche...

Je répliquai en riant de cette jeune impatience :

« Lorsqu'on traite une grande question de politique exterieure pour la première fois, qu'on se crée un public, qu'on ébauche un nom, il faut une douzaine de pages de Reyne. مهمة عالية أحد الاغراض التى التزمت توخيها منذ انشأت جريدتي « لا نوفل ريفو » ومنذ أقبلت على التماس الرفعة لفرنسا من وهدة السقوط بجميع الوسائل السياسية والادبية ? « فقلت « لمصطفى كامل » ضع يا ولدى مقالة فى احدى المسائل الخاصة بحصر وأفض فيها واسترسل استرسالا بغير تقيد فأنه لا تضرني منك سورة الشياب ولا حدة اليتين

فأجابى «مصطفى كامل» مترددا بقوله: كتابى مقالة فى مجلة يسرنى سرورا زائدا يا سيدنى خصوصا في جريدة كبرة مشل « لانوفل ريفو » ولكن فى ذلك ابطاء فأرجو منك ياسيدتي أن تفتحى لى أبواب جريدة يومة كبري حتى أستطيع أن أكتب فيها من فورى هذا (وألح فى هذه السكامة) لانها ان تعجلنا في المشروع في مبدئه اياما في كا قر بناه سنين. فأجبت ضاحكة من عجلة النباب هذه عا يُأنى:

« من كان يربد أن يتمرض للكلام في مسئلة ذات بال من مسائل السياسة الحارجية لاول مرة ويؤلف له شيمة من الجمور ويؤسس شهرة فعليه أن يكتب اثنتي عشرة Trois ou quatre articles de journaux ne pourraient correspondre à l'importance d'un article de Revue: ils paraîtraient longs, tandis qu'un article de Revue de 12 pages semble court. Faites donc comme je vous dis et cet article paraîtra dans le numéro du 15 novembre.»

- Madame, hélas, c'est plus d'un mois à attendre, pardonnez mon impatience, je vous jure qu'elle n'a rien de personnel... C'est pour ma cause seulement que j'insiste.
- Cher monsieur, dans le numéro qui va paraître le 15 toutes les feuilles sont tirées, sauf ma Lettre sur la politique extérieure, et dans le prochain numéro, celui du 1er Novembre il m'est impossible de rien changer, aux articles, donc je suis absolument forcée de vous remettre au 13 Novembre et ma promesse, je vous assure, est un tour de force dans un numéro de fin d'année, à l'époque des réabonnements, mais attendez! Pouvez-vous me donner quelques pages sur l'Angleterre et l'Islam', demain à cette même heure, vous les apporterez. Je les publierai en petit texte à la suite de ma Lettre sur la politique extérieure. Tous mes abonnés lisent ma lettre, je le dis avec fierté, et vous

⁽⁴⁾ Les premiers articles de Moustafa Kamel dans la Nouvelle lierue, ont été Une Attlande qui s'impose, numéro du 45 Novembre; L'Absorption par l'Anyleterre, 45 Décembre de la même amer.

صيفة في الججلة فأن ثلاث مقالات أوأربعا من جريدة لاتعادل أهميتها أهمية مقالة واحدة في عجلة. لان المقالات المذكورة ترى طويلة .أمامقالة المحلة المستغرقة اثنتي عشرة صحيفة منها فتري قصيرة فافعل كما أقول لتظير مقالتك في عدده ١ نوفس » فأجابني بقوله: اني لآسف ياسيدني لان في ذلك انتظارً أكثرمن شهر . سامحيني في عجلتي فأني لا ألح الا طلبا لخدمة مشروعي:فقلت له : يا سيدي العزيز . أن العدد الذي سيظهر فى الخامس عشر قدتم طبع جميع صحفه الارسالتي في السياسة الخارجية وفي العدد المقبل – أي عدد أول نوفس – يستحيل على أنأغيرشيئا في المقالات وعلى ذلك تراني مضطرة الى تأخيرك الى الحامس عشر من شهر نوفسر وسألاق في سبيل الوفاء وعدى ممك غاية الكلفة لان عدد ١٥ نوفمبرمن أعداد آخر السنة التي فيها تتجدد الاشتراكات. ولكن مهلا أيسعك أنّ تعطيني بغض صحائف عن « انكاثرا والأسلام » غدا في مثل هذه الساعة ؛ إن أمكنك فأت بها لانشرها في قالب موجر ملحق برسالتي في السياسة الخارجية . وكل مشتركي عجلتي

ètes certain d'être lu-

— Ah madame, s'écria le futur tribun, comme votre confiance me fortifie. J'ai une mère que j'adore et qui, elle aussi, a confiance en moi, en ma cause. Béni par elle, guidé par vous, je ferai sûrement une œuvre patriotique assez grande pour mériter comme quelques-uns le titre de fils intellectuel dont vous avez déjà doté d'illustres français. Mon rêve est de devenir un frère de Pierre Loti qui aime l'Orient et les musulmans, comme jamais Français ne les avait aimés et compris. Soutenu par vous madame, j'aurai tous les courages ».

A partir de cette conversation, j'ai vraiment commencé de remplir mon rôle maternel vis-à-vis de Moustafa Kamel Je lui ai fait connaître tous les hommes de valeur qui pouvaient s'intéresser à l'Egypte. Je lui ai donné une à une dans mon affection maternelle, l'amitié de ses aînés, parmi lesquels ses préférés ont été Pierre Loti, le colonel Marchand, Ernest Judet. Je lui ai créé du jour au lendemain des relations précieuses dans la presse française, qu'il a su très habilement intéresser à sa noble cause. Il a su en outre, plus tard merveilleusement utiliser la situation qu'il s'était faite à Paris pour rayonner en Autriche, en Allemagne, en

يقرؤون رسالتي _ اقول هذا تحدثًا بالنعمة _ وبذلك تتحقق. ان كلامك سيكون مقروءًا:

فأجابى خطيب مصر المنتظر قائلا : كم تقوينى ثقتك بي ال لى أما أحبها حبا شديدا وهي تثق بى وبمشروعي فببركة رضاها عنى وبأرشادك اياى سأقوم يقينا بعمل وطنى جليل استحق به كبعضهم أن أسمي ابنك في العلم كما تفضلت في العلم القسمية على كثير من مشاهير الفرنسيين. وأملى أن أصبح أخا لبيرلوتى الذى بحب الشرق والمسلمين محبة لم يتفق مثلها لفرنسي كما أنه لم يعرف غيرة حقيقتهم مثلة . وبمؤازر تك سيقوى عزمي تماما

ومن عهد تلك المحادثة أخذت حقيقة أؤدى « لمصطفى كامل » وظيفة الام فعر فته لجميع الرجال الاكار الذين قديعنيهم شأن مصر . وأوليته من حب الام جميع منازل أبنائى المتقدمين عليه الذين كان يختص بالمرز قمنهم بيير لوتى والكولونل مرشان وارنست جوديه . واوجدت له في يوم واحد علائق نفيسة في عالم الصحافة الفرنسية التي استمالها بأحسن سياسة الى دعو ته

Angleterre même.

Moustafa Kamel n'avait en l'esprit rien de chimérique. Son sens pratique était parfois stupéfiant car il y mélait la plus claire aperception de l'avenir.

Mon amitié maternelle pour Monstala Kamel date donc de notre première entrevue. Le grand amour qu'il avait pour sa mère le rendait très filial. Cette mère incomparable me le confiait en Europe. Elle cessa de s'inquiéter de ses séjours à l'étranger, lorsqu'elle le sut sous mon aile et aussi préoccupée qu'elle-même de sa santé toujours fragile.

Moustafa était resté à Paris sur mon conseil et il avait fait à la Société de Géographie une conférence très intéressante que je publiai le 15 Décembre dans la «Nouvelle Revue» et qui avait pour titre: L'Absorption par l'Angleterre.

J'ai connu un à un tous les projets de Moustafa, il m'a confié de vive voix toutes les étapes de leur réalisation. J'ai sans cesse admiré sa pénétration de l'âme égyptienne. véritable miracle accompli en quelques années. Je me suis inquiétée avec lui des tiraillements entre ceux qui voulaient l'action immédiate et ceux qui croyaient comme Moustafa aux bénéfices de la patience énergique. J'ai participé à toutes les émotions de la fondation de son journal El-Lewa et à

الشريفة وأمكنه فضلاعن ذلك أن يتذرع بالمنزلة التي نالها في باريس الى ارسال أشعة عمله الى النمسا وألمانيا وانكلترا نفسها وماكان يخطر على فكر « مصطفى كامل » شيء وهمي بل إن تشبعه بالحقائق كان أحيانا تشبعا مدهشا لانه يشو بها بالكشف عن المستقبل كشفا جليا

ويرجم ابتداء عهد محبتى الأمية «لمصطفى كامل » الى أول مقابلة تقابلناها . وقد أهلته شدة حبه أمه لحسن الوفاء محقوق البنوة . وأمه التى لانظير لها قد سلمته الى في أوربا ولم تعد تخاف عليه من الاغتراب منذ علمت أنه تحت جناحى وأنى أخاف على صحته الضعيفة كما تخاف هى عليها

وبق «مصطفى» بباريس بمشورتى. وألقي خطاباشائقا في قاعة الجمعية الجفرافية نشرته في ١٥ ديسمبر في « لا نوفلريفو» وعنوانه « تشره انكلترا » . وقد عرفت مشروعات «مصطفى كامل » واحدا واحداً وكاشفنى بآجال تحقيقها. وقد أدهشنى في كل الاموركشفه عما في النفس المصرية . وأنها لكرامة قد تحققت بعد يضع سنين . وشغلنى كما شغله الخلاف الذي بين

celle de son Ecole. C'est un miracle qu'il ait pu faire les deux.

Jai souffert ses angoisses affreuses sur son frère Ali, complètement livré aux rancunes du sirdar Kitchener dans la guerre du Soudan, et qui sans la protestation du Khédive eut été impitoyablement fusillé.

Le pauvre tribun souffrait mille morts de l'épouvante de sa mère qui répétait :

« Chaque succès de Moustafa rapproche l'heure de la mort d'Ali. »

Le pauvre Ali, l'un des meilleurs officiers de l'armée égyptienne, dut faire la guerre du Soudan comme simple soldat. Le dévouement de ses camarades soul le sauva, car la mort d'Ali, le Sirdar en eut bientôt la conviction, eut provoqué une révolte militaire.

En publiant les lettres de mon jeune et filial ami, il me semble que je réveille un peu de vie en lui, au moment ou ses compatriotes l'immortalisent. Moustafa Kamel est-il mort? Non, car ses actes, ses écrits, sa parole vivent jusqu'au plus profond du cœur de ses partisans. Il revit dans cette jeunesse Egyptienne qu'il a tirée de ses limbes et à l'avenir de laquelle il s'est consacré tout entier, corps et âme.

Déjà il est légendaire. Il revit en tous et tous vivent en

الحزيين حزب العجلة وحزب الصبر مع العزم الذي منه «مصطفى كامل». وشاركته في وجدانياته كلها عند ائشائه جريدة «اللواء» ومدرسته. وان قيامه بتأسيس الجريدة والمدرسة معا لآية الآيات. وشاطرته في شدة كربه على اخيه (على") الذي تحكمت فيه طوائل السردار كتشنر في حرب السودان ولولا احتجاج الحديو لضرب (على") بالرصاص ولا راحم

وكان خطيب مصر يتجرع مر غصص الموت ألوانا بسبب خوف أمه على (على) اذ كانت تقول دا مما : «كل نصرة «لمصطفى» تدنى أجل على »

و (على") المسكين هومن خيرة ضباط الجيش المصرى. ولكن قضى عليه أن يكون فى صف القتال بالسودان جنديا. وما نجاه الا اخلاص أقرانه لان السردار علم وأيقن أن من وراء قتله ثورة عسكرية لا محالة قائمة

وأن فى نشر رسائل صديق وأبنى «مصطفى» احياء له بعض الشىء . على أن مواطنيه لذكره حافظون

هل مات «مصطفي» أكلا. لم يمت. لان أعماله وكتابانه

lui. Les évènements à venir ne peuvent plus rien enlever à sa figure. La gloire de la réalisation de ses idées, à quelque heure qu'elle vienne, lui sera tout entière rapportée.

Rien ne pourra plus diminuer la grandour de la conception première de l'indépendance de l'Egypte.

La mort de Moustafa Kamel a provoqué des manifestations que nul peuple n'a jamais dépassées. Son œuvre tout entière est désormais devenue vivante dans le cœur de tout Egyptien, car tout Egyptien comprend que Moustafa a ressuscité l'Egypte en lui donnant sa propre vie.

Quand il disait si fièrement et si passionnément « mon peuple » ce n'était pas du ton dont un souverain parle de ses sujets. il faisait dans ces mots vivre en lui son pays, sa patrie et il vivait en eux. Il avait pour son peuple un amour plus fort que la mort!

Les lettres que je choisis dans une correspondance considérable prouvent à quel point il mérite et justifie cet incomparable titre de National que son peuple attachait partout à son nom : le tribun national, le chef du partinational.

Un tel titre est la gloire la plus enviable pour un patriote, « Il me fait vivre de la vie de mon pays tout entier, disait

وأقواله حية فى أعماق قلوب أنصاره. وهو يحيا فى تلك (الشبيبة المصرية) التى اخرجها من الظلمات الى النور ووقف نفسه على مستقبلها جسما وروحا

صار من رجال التاريخ. وهو حى في شخص كل والكلحى فى شخصه. وما يستقبل من الحوادث لن يغير شيئاً من صورته وعنوان مجده. والفخر في تحقيق أفكاره حين تتحقق يعود عليه ويرجع اليه برمته. لانه لاشئ ينقص من فضل من له الاسبقية الى تصور استقلال مصر

حصلت فی موت « مصطفی کامل » مظاهرات لم یصدر من أمة أخری أعظم منها. وقدصار عمله کله حیا فی قلب کل مصری. لان کل مصری یفهم أن « مصطفی کامل » قد أحیا مصر من العدم اذ نفخ فیها روحه

ولما كان يقول متباهيا بلسان المغرم أمتى! لم يكن يقولها بلسان االملك عن رعاياه بل كان يحيى فى نفسه بلاده ووطنه وكان محيا معهما . لانه كان يحب أمته حبا لا يقوى عليه الموت! Moustafa Kamel, il est ma suprème récompense ».

Aujourd'hui ce titre le ressuscite dans l'âme de chaquenationaliste Egyptien.

JULIETTE ADAM.

وانما انتقيته من رسائله لدال على جدارته العظمي بلقب «الوطنى» الذى تسنده اليه أمته فى كل شىء. والخطيب الوطنى ورئيس الحزب الوطنى . ومثل هذا اللقب أعظم فحر يطمع فيه محب الوطن

وكان « مصطفى كامل » يقول : ان هذا اللقب يحيينى بحياة بلادى كلما وهو جزائى الاعظم

واليوم هذا اللقب يبعثه بعد الموت فى نفس كل وطنى مصرى مصرى

Marseille, le 9 Janvier 1896.

Mabame et bien-aimée Directrice. (4)

Avant de quitter cette chère terre de France, je tiens à vous exprimer de tout cœur ma profonde gratitude pour le concours si précieux que vous avez bien voulu me prêter, c'est un doux devoir à accomplir que de vous remercier très sincèrement de cette grande sympathie que vous avez pour mon pauvre et bien triste pays et pour mon humble personne. Je ne regrette que d'être très pauvre en mots pour vous décrire combien je suis profondément touché de votre accueil et combien je vous suis profondément acquis. Vous savez du reste quels sont mes sentiments à votre égard.

Je quitte dans une heure la France emportant avec moi un souvenir des plus durables. J'espère y revenir après avoir accompli ma mission en Egypte et je compte toujours sur la grande et illustre patriote.

Je vous prie, Madame et bien-aimée directrice, de vouloir bien agréer l'expression de ma grande estime et de mon profond respect.

> Votre bien reconnaissant et dévoué Moustafa Kamel.

Comme aucune coupure p'existe dans cette lettre nous en donnons le texte autographe.

Marselle 12 9-1-1890

Mc Dame of her Since Derectrice Avant de guster cette chère terre de France, je tiens à vous exprimer so bout cour ma profonde grattude. any bien wach me prête. C'est. un drux devous à accomplie, que de 1421 remerces Aris sucerement de cette grande sympathie que vous any pour mon fremme ch liven stratere gays ch your mon humble personne. Je me: regrette que d'être très pourre a mots just mens décrire combren je suis profondement souche de siste accueil, et combien je vous hus complètement acquis. Vous song bien de recte quels with mes sentiment a notice your c'est pourquer, je bermene ma lettre a nous four out. mes dermers et plus respecting adieurs:

gi quitte dans une heure la Trance en portant anec mon un souvenir des plus durables q'espère y réveir après avon rium à accomp les mon massim en Egypt, et je compte. Nonjours sur la grante et elliste Patrote.

En herminand, je værer frie, Madame ch ben anne Diechice. De naulan hen agres, l'expression de man grande abuse excle mon profand, rayech

Note been recommended

· «مرسلیا فی و ینابر سنة ۱۸۹۶

سيدتى المدرة المبحله

قبل أن أبرح هذه الارض العزيزة أرض فرنسا أعرب لك من صميم فؤادى عن جزيل الثناء على الساعدة النفيسة جداً تلك المساعدة التي أوليتني اياها . لانه وإجبُّ واجبُ الأداء أن أشكرَ بكل اخلاص ميلَك العظيم الى وطنى التعس الحزين والى شخصى الخاضع. ولا شيء يؤلمني أكثر من فقرى في الكلمات ولولا ذلك لكنت أصف لك مقدار التأثير الذي وقع في نفسي من حسن لقائك اياي وما أحرزته من هذه المقابلة . وبالجملة فانكِ أعلمُ بشعورى نحوك

بعمد ساعة أبرح فرنسا حاملا تذكارا متين الدعائم . وأملى أن أعود اليها بعد أن أنمم عملي في مصر . واني أعتمد دا عا عليك أيتها السيدة الوطبية الكبيرة

وأرجو منك أن تتكرمى بقبول أجل"ا كبار وأعظم اعتبار من المعترف لكُ مالجميل

مصطفی کامل»

Paris, le 1er Septembre 1896.

Madame et bien-aimée Directrice.

Arrive d'Egypte, je me suis rendu tout de suite Boulevard Malesherbes, pour vous présenter mes hommages et embrasser votre main loyale qui a tant défendu la cause de ma malheurense patrie. Hélas! vous êtes dans le Midi. Puisje aller vous y porter l'hommage de ma si profonde estime?

Vienne, le 20 Mars 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Permettez-moi de venir après un long silence vous écrire-Je viens d'arriver du Caire ici et compte être à Paris, après une tournée à Budapest et à Berlin, vers le 15 Avril — le temps ne me permet plus de vous parler de la situation profondément triste de ma chère patrie — jamais nous n'aurions cru en arriver là.

Les Anglais font sur les hords du Nil tout ce qu'ils veulent, commettent les plus abominables crimes de lèse-humanité et de lèse-justice — ils se moquent hautement de l'Europe et surtout, Lélas, de la France. — L'attitude de la France dans ces derniers temps a incontestablement poussé

Moustafa Kamel — à l'âge de 23 ans

->≪ مصطفى كامل ≫ ﴿ في الثالثة والعشرين من عمره ﴾

« باريس في أول سبتمبرسنة ١٨٩٦

سيدتى المديرة المبجلة

لم أكد أصل من مصرحتى قصدت فى الحال شارع مالزرب لاقدم اليك واجب احتراى ولأصافح بدك العادلة التى طالما دافعت عن مسئلة وطنى السيء الحظ. ولكن وهذا ما أسفت له علمت أنك في جهة الجنوب. فهل تسمحين لى أن أقدم اليك فيها واجبات فائق احتراى ? »

« فیینا فی ۲۰مارس سنة ۱۸۹۷

سيدتى المديرة المبجلة

أستميحك الاذن أن أكتب اليك بعد سكوت طويل الى وصلت الى هنا من القاهرة وفي عزى أنأ كون في باريس بعد جولة فى بودابست وبرلين — فى منتصف شهر ابريل — وليس لدى وقت يسمح لى أن أحادثك فى حالة وطنى العزيز التعسة الى آخر درجات التعس والتى ماكنا نظن أه واصل اليها ان الانكليز يعملون فى وادى النيل كل ما يريدون . وير تكبون أفظع الجرائم على الانسانية والعدل يريدون . وير تكبون أفظع الجرائم على الانسانية والعدل .

l'Anglais à nous opprimer plus que jamais et ce qui est plus malheureux encore, c'est que cette attitude, d'échecs en échecs, a découragé les plus ardents amis de votre beau et digne pays.

En effet la politique de la France paraît avoir pour axiome : «on tout ou rien.» Cependant on aurait dû agir autrement. Au lieu de ne rien faire en Egypte même, au lieu de tout laisser faire sur les bords du Nil et croire pouvoir tout faire en Europe, les dirigeants de la diplomatie francaise devraient, c'est l'opinion de tous mes amis, faire quelque chose en Egypte même ponr faire, d'un côté, échec aux Anglais là où ils se croient maître absolus, et d'un autre rôté pour encourager les patriotes Egyptiens. - La France pourrait et peut encore soulenir ouvertement le Khédive et les droits du Khédiviat. - Si notre vaillant et bien aimé Khédive était sontenn par la France, il aurait, personne ne le conteste, pu bouleverser à lui seul tout ce qui a été fait par les Anglais. Se sentant isolé, n'ayant aucun secours, il est obligé aujourd'hui d'être trop patient, de pleurer tous les jours sur son pays et d'attendre! La France peut l'aire une concurrence terrible à l'Angleterre sur le terrain de l'instruction — les Egyptiens quitteraient sûrement les écoles

ويسخرون أكبر سخرية من أوربا وعلى الخصوص وواأسفاه من فرنسا. لان خطة فرنسا في هذه الازمان الاخيرة قد دفعت بلا جدال الانكليزى الى ظامنا ظلما أشد مماكان. والذى زاد الطين بلة أن هذه الخطة التىكاما فشل وخيبة قد أضعفت عزيمة أشد الناس حبا لبلدكم الجميل الكريم

وفي الواقع انسياسة فرنساتظهر عظهر من «يربد الكل أولا شيء » ومَع ذلك فأنه كان يجب عليها اتخاذ طريق آخر. افعوضاءنألاتعمل فرنساشيئا في مضروتترك الامرفىوادى النيل ظانة في نفسها القدرة على العمل في أوريا ـ كان مجب على مديرى دفة السياسة الفرنسية وذلك رأى كل أصدقائى أن يعملوا ولوبعضالشيء في مصر نفسها ليجلبوا على الانكابز الخيبة في بلديدتقدون أنهم فيه مطلقو السلطان . هذا منجمة ومن جهة أخرى لتشجيمالوطنيين المصريين. ان فرنساكان فى استطاعتها ولا نزال تستطيع مؤازرة الخــديو وحقوق الخدوية علنا لانهلو كاذخديو ناالنبور المحبوب قدوجدمؤ ازرة من فرنسا لكان بلا مشاحةفي استطاعته وحده أن يقلب كما ِ

du gouvernement qui sont très anglophiles à l'heure actuelle, pour entrer dans des écoles françaises si celles-ci existaient

La France peut aussi donner son protectorat individuel à beaucoup de patriotes égyptiens qui alors pourraient combattre plus vaillamment l'occupation anglaise et s'assurer de leur sécurité personnelle.

Et que dire encore, madame? Je vous dirai de vive voix à Paris combien nous souffrons, et avec toutes ces souffrances, avec toutes nos tristesses, on aime encore, on aime toujours la France! On sait, et on a raison, qu'un jour viendra où la France trouvera le moyen de faire respecter sa parole et sa volonté. — Ne croyez pas, par ce que je viens de dire, que nons soyons découragés — Nullement, nous savons bien que les serviteurs des grandes causes, comme la nôtre, doivent surmonter toute difficulté et ne doivent jamais désespérer.

Je vous écrirai plus tard mes impressions politiques de mon séjour dans les villes de la Triplice.

. Avant mon départ du Caire, j'avais lu un article de vous sur l'Egypte dans le *Petit Marseillais*, et qui m'a fait beau-coup de plaisir.

ماعمله الانكايز رأسا على عقب. ولكنه لما شعر بعزلته وأنه لا نصير له اضطر الى التمسك بعروة الصبر فهو يبكى مع الانتظار كل يوم بلاده!!. ان فى استطاعة فرنسا أن تزاحم انكلترا بقوة فى ميدان التعليم. ومن المؤكد أن المصريين كانوا يهجرون فى الوقت الحاضر مدارس الحكومة الانكليزية الصبغة ليؤموا المدارس الفرنسية اذا كان لها وجود

وفى استطاءة فرنسا أيضا أن تمنح كثيرا من الوطنيين المصريين حمايتها الشخصة ليتسنى لهم بذلك محاربة انكلترا بكل شهامة وهمآمنون على أنفسهم

ماذا أقول غير ذلك ياسيدتى إسأحدثك شفويا فى باريس عمائحن فيه من الآلام. وان قوى مع هذه الآلام وهذه الاحزان محبون أيضا بل محبون الى الابد فرنسا الاجهم يعلمون ولهم الحق أنه سيأتى يوم تجد فيه فرنسا السبيل الموصل الى احترام كلتها وارادتها. ولا تعتقدى ياسيدتى عا قلته لك أن الهم قدفترت ازاء عمل فرنسا . كلا. فاننا نعلم جيدا أن خدام المسائل الكبرى كمسئلتنا مجب عليهم مقاومة جيدا أن خدام المسائل الكبرى كمسئلتنا مجب عليهم مقاومة

Budapest, le 28 Mars 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Vous avez eu mille fois raison de m'écrire, ce qui est enraciné dans mon âme, que « le patriotisme seul de son grand souffle, pourrait balayer la «frousse générale».

J'ai toujours pensé ainsi, et vous avez dû le remarquer dans tous mes actes — je n'ai jamais désespéré de l'avenir de mon pays et du triomphe final de notre cause — surtout maintenant que les patriotes égyptiens sont unis, et que j'ai un parti secret fort dévoué et prêt à se sacrifier pour la sainte Patrie.

Avec ce travail, avec cette chalcur du patriotisme que vous connaissez toujours en moi, avec cette abnégation qui sont pour moi le premier devoir, je ne doute point qu'un jour viendra où mes appels seront entendus, où mes aspirations seront réalisées.

Vous voyez qu'autant qu'il est en mon pouvoir, je gagne à notre cause des sympathics, partout je répands la vérité dans tous les pays et je rends les ennemis de nos occupants plus nombreux que jamais: notre situation ressemble tout à fait à celle d'un homme qui a chez lui un volcur qui vole,

الصعاب وأن لا يدخل اليأس قلوبهم. هذا وسأشرح لك احساساتي السياسية عن اقامتي في مدن التحالف الثلاثي

قبل أن أبرح القاهرة قرأت لك مقالة على مصر في جريدة «لوبتي مارسييه» وقد أعجبتني كثيرا

« بودابست فی ۲۸ مارس سنة ۱۸۹۷

سيدتى المديرة المبجلة

لقد أصبت ألف مرة فيما كتبته الى مما همو راسخ فى نفسى من أن الوطنية وحدها قادرة على أن تكسيح بتيارها الجارف كل ما تجده أمامها من المخاوف

أبي ما اعتقدت في وقت ما غير ذلك وهو ما لا بدأن تكونى قد لاحظته في كل أعمالي . فأنى ما يئست أبدا من مستقبل وطنى ولا من النصر الذى سيكون خاتمة مسئلتنا . لاسيما أن الوطنيين المصريين متحدون الآن ولنا حزب سرى مخلص للغاية وهو على استعداد لتضحية ذاته في سبيل الوطن المقدس

وأنى مع هذا العمل . معهذه الوطنية الحادة . مع هذا

brûle tout et massacre tout: le devoir du malheureux propriétaire de la maison est de crier à la police et de crier à tout le monde.

Nous aussi, nons crions à tous et nous ne voulons jamais qu'un peuple libre de l'Europe ou d'ailleurs s'associe à l'Angleterre contre nous et travaille à notre perte.

Déjà j'ai trouvé qu'en Autriche on commence à comprendre qu'ils ont été trop longtemps les dupes des Anglais et qu'ils doivent un peu s'occuper si leurs actes sont conformesà leurs intérêts.

Et, ici en Hongrie, quel beau spectacle de patriotisme !
je ne croyais jamais voir dans ce pays une nation aussi patriote. Quant aux opinions des politiques' hongrois sur la
question d'Egypte, j'ai trouvé qu'ils ignorent complètement
la situation actuelle de notre pays, ses malheurs et ses aspirations, mais ils sont tout disposés à connaître la vérité, et
c'est là mon devoir, à la défendre et à forcer l'Autriche à
ne pas être contre nous, si elle ne peut pas être pour nous.

Les sympathies que nous avons ici sont très grandes, et cela se comprend très facilement, la Hongrie est une nation très-jeune, vibrante de liberté et éprise de justice, elle ne pourra jamais admettre qu'en son nom Goluchowski permette الزهد الى آخر ما تعهدينه في مماهو أولواجب على لااشك اصلا في أنه سيأتي يوم يسمع فيه ندائي اذ تتحُقُّ آمالي

ولعلك ترين أنى أجم حـول مسئلتنا من العواطف ما يصل اليه جهدى فأنى أشر الحقيقة فى كل مكان . وفى جميع البلاد أجعل اعداء المحتلين أكثر مما كانوا. فأن مركز بايشبه من جميع الوجوه مركز رجل فى داره لص يسرق ويحرق ما يجده فى طريقه ويذبح كل شىء . فواجب صاحب الدار التمس أن يصيح برجال الشرطة ويستغيث بكل انسان

فنحن كذلك نستغيث بالجميع . ولا نود أبداً أن تشترك أمة حرة من امم اوروبا او غيرها مع انكلتر اضدناو تعمل على خسارتنا

رأيت القوم فى النمسا قد ابتدأوا يدركون أن الانكليز كانوا يستنفلونهم زمناً طويلا. وانه يجب عليهم ان يعملوا ولو قليلا متى وافقت أعمالهم مصالحُهم

وأمافى المجر فما أجل منظر الوطنية الجميل فأنى ماكنت أطن أني أرى أبدا في هذا البلدأمة وطنية الى هذا الحد l'assassinat de la nation Egyptienne au grand jour!

Delenda Carthago!

Paris, le 14 Avril 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Je viens d'arriver à Paris et m'empresse de vous écrire. Je désire vivement avoir l'honneur de vous revoir, après une si longue absence, et vous entretenir des choses de ma chère patrie et du grand mouvement patriotique actuel.

Paris, le 2 Mai 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Une dépêche du Caire m'appelle et m'invite à rentrer le plutôt possible, elle me signale en outre ce fait important que les Anglais poussent les Grecs habitant l'Egypte à se révolter contre les musulmans, et à créer par là des désordres qui profiteraient à l'occupation.

Obéissant toujours à mon patriotisme et à la voix de mon ame, j'ai décidé de rentrer mercredi prochain, c'est-à-dire que je quitterai Paris ce jour là au soir. أما آراء الساسة المجريين فى مسئلة مصر فقد وجدتهم يجهلون كل الجهل مركز بلادنا الحالى وآلامه وآماله.ولكنهم جميعاً على استعداد لمعرفة الحقيقة التى من واجبى الدفاع عنها حتى أقنع النمسا بألا تكون علينا ان لم تستطع العمل لنا

ان لنا من عواطف القوم هنا شيئا كثيراً وسبب ذلك واضح لان الامة المجرية في عنفوان شبابها متشبعة متشيعة للحرية . مولعة بالعدل . فهي لا ترضى أبدا أن يسمح جلوشوسكي (رئيس وزارتها اذ ذاك) باسمها أن تعدم الامة المصرية عمداً في رائمة النهار . . .

فلتسقط قرطاجنه!»

« باریس فی ۱۶ ابریل سنة ۱۸۹۷

سيدتى المديرة المبجلة

قدمت الى باريس وسارعت الى مكاتبتك. لانى أود بكل تشرف أن أنشرف برؤيتك بعد هذا الغياب الطويل وأحادثك في شؤون وطنى العزيز والحركة الوطنية الكبيرة الحاضرة . . . . . .

Alexandrie, le 12 Juin 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Les dépêches Havas ont dû vous donner une idée de cette grande manifestation nationale qui a eu lieu mardi dernier — je ne me serais jamais attendu à un acte aussi grand de la part de mes compatriotes — à peine les journaux avaient-ils annoncé que je devais prononcer un grand discours politique en arabe, que des députations de toutes les provinces vinrent pour prendre part à la manifestation. Plus de deux mille Egyptiens étaient là. Tous ont voté avec une joie bien légitime, l'ordre du jour proposé par moi à la fin du discours, condamnant l'occupation et demandant l'évacuation. Les Européens, même les Grecs, sont très contents de la manifestation et de l'ordre du jour.

Vous savez toujours mon point de vue à l'égard de la Turquie; je l'ai développé et beaucoup de Grecs de nos amis ont avoué avec nous que pour l'Egypte c'est une politique nationale que d'être avec la Turquie, puisque les Anglais occupent notre chère patrie.

Je ne doute pas que cette vitalité du peuple Egyptien, prouvée hautement, vous fasse plaisir, c'est pourquoi j'ai tenu à vous écrire ce mot, j'espère que vous daignerez « باریس فی ۲ مایو سنة ۱۸۹۷

سيدتى المديرة المبجلة

اشارة برقية من القاهرة تنادبنى وتدعونى الى العودة على جناح السرعة وفيها مايشير الي هذه الملمة المهمة وهيأن الانكليز يحضون اليونانيين القاطنين في مصر علىأن يثوروا على المسلمين وأن يوجدوا فى ذلك قلاقل يستفيد منها الاحتلال

طوعاً لوطنيتي وتابية لصوت وجداني عزمت على العودة يوم الاربماء المقبل أي انى أبرح باريس في غروبه »

« الاسكندرية فى ١٢ يونيه سنة ١٨٩٧

سيدتى المديرة المبجلة

لابدأن تكون تلفرافات هافاس قد أنبأتك بهدده المظاهرة الاهلية الكبرى التي كانت في يوم الثلاثاء الفائت والتي ماكنت أنتظر وقوعها من مواطني لعظيم جلالها حتى ذلك أنه لم تكد تملن الجرائد عن الخطبة التي ألقيتها حتى جاءت الوفود من انحاء الاقاليم للاشتراك في المظاهرة التي

consacrer un article soit à la «Kevue», soit ailleurs, sur le patriotisme Egyptien.

Paris, le 14 Septembre 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

Si votre temps vous le permet, veuillez avoir la houtéde me donner une audience. Je compte partir à la fin du mois pour l'Egypte; un homme comme moi a toujours besoin de vos bons conseils et de vos paroles réconfortantes.

Paris, le 22 Septembre 1897.

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai eu l'honneur d'être reçu hier par M. Rochesort, nous avons causé près d'une heure et demie, il a été très aimable pour moi et ne m'a pas caché ses sympathies pour ma chère patrie, il a même écrit ce matin quelques mots en notre saveur.

Je vous remercie encore une fois de m'avoir présenté à Rochefort pour lequel j'ai une réelle admiration.

حضرِها أكثر من ألني مصرى وقد وافقوا جميما بكل سرور ـ وهم محقون فهذه الموافقة على ماعرضته عليهم آخيرا من عدم الرضا بالاحتلال وطلب الجلاء وأن الأوروبيين حتى اليونانيين لمرتاحون الى تلك المظاهرة وهذا القرار

انك تعلمين خطتي نحو تركيا وما اراه واجبا نحوهافقد أفصحت عن ذلك في خطبتي وقد اعترف كثير من أصدقائنا اليونانييين بأنهمن السياسة الاهلية لمصر ان نكون مع تركيا عا ان الانكايز محتلون وطننا العزيز

وانى لاأرتاب فى أن حياة الامة المصرية النضرة التي تجلت للميان ستملؤك حبورا ولذلك كتبت اليك هذه الكلمة وأنا أؤمل أن تنفضلي بأفراد مقالة فى المجلة أو فى غيرها للوطنية المصرية . . . »

« باریس فی ۱۶ سبتمبر سنة ۱۸۹۷

سيدتي . . . .

اذا سمح لك وقتك أرجو منك أن تضربى لى موعدا للمقابلة لانى مزمع السفر الى مصر فى نهاية الشهر.

Le Caire, le 24Décembre 1899 (h)

Madame et bien-aimée Directrice.

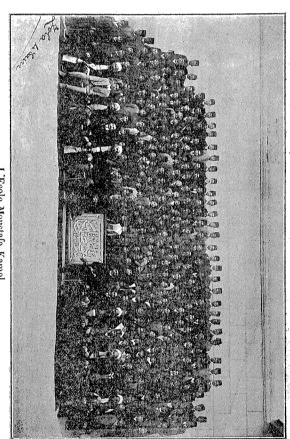
J'ai ou l'honneur et le plaisir de recevoir votre aimable lettre qui m'a été envoyée par M. Sénéchal, j'ai répondu à ses questions avec la plus grande franchise.

Votre aimable lettre m'a reveillé de mon sommeil, je suis resté en effet longtemps sans vous donner de mes nouvelles, contrairement à mes devoirs envers vous et à mon affection filiale pour celle qui a été pour moi une vraie protectrice. Enfin, je viens aujourd'hui faire appel à votre haute bienveillance pour me pardonner

La situation politique reste en Egypte la même; le gouvernement Khédivial est un gouvernement coupable, oublieux de ses devoirs, mais si le gouvernement est oublieux, la nation commence à prendre connaissance d'elle-même, les écoles nationales ouvertes l'annnée dernière ont eu un grand succès — mon école contient anjourd'hui 265 élèves — ils sont tous égyptiens pur sang et très intelligents, nous les élevons dans les sentiments les plus patriotiques, j'espère faire d'eux de grands patriotes.

Lundi dernier, j'ai prononcé un grand discours patrioti-

⁽⁴⁾ Les lettres de 4898 sont rarcs et sans intèret, une fièvre typhoïde m'avait, durant de longs mois, empèchée de correspondre avec Moustafa Kamei.

L'Ecole Moustafa Kamel

وأن امرأ مثلى لنى حاجة على الدوام الى نصائحك النفيسة وكلماتك المشجعة .... »

« باریس فی ۲۲ سبتمبر سنة ۱۸۹۷

سيدتن المديرة المبجلة

تشرفت أمس بلقاء مسيورشفور والتحادث معه نحو ساعة ونصفا . وقد أحسن لقائى وما أخنى عنى عواطفه نحو وطنى العزيز وكتب اليوم بعض كلمات في مصلحتنا

أشكراك مرة أخرى على تقديمي لمسيورشفور الذي أعيت به امحابا عظما ...

(١) القاهرة في ٢٤ ديسمبر سنة ١٨٩٩

سيدتى المديرة المبجلة

تشرفت وسررت بورود كتابك الكريم الذي بعثت يه الى بواسطة مسيوسنيشال وقدأ جبته على أسئلته بكل صراحة. ولقد أيقظني خطابك هـذا من سباتي بعد أن مكثت زمنا

⁽۱) خطابات سنة ۱۸۹۸ نادرة و بلا فائدة وقد احرمتنى الحمي انتيفودية التي لازمتنى طويلا مكالبة مصطفى كامل

que, il m'est impossible de vous décrire l'impression produite sur le peuple et le nombre extraordinaire des personnes qui ont assisté — il y avait au moins 4000 personnes — l'effet a été tellement grand que les organes du gouvernement ont dû, pour calmer l'opinion public et ne pas l'exciter, faire mon éloge? éloge bien étonnant de la part d'un gouvernement que j'attaque de toutes mes forces!

Pour les Boërs. la nation Egyptienne a de grandes sympathies, on attend fièvreusement les nouvelles, le départ de Kitchner a été applaudi ici, tous les hommes sensés considérent l'Angleterre comme tombée dans un grand abine. Quand nous voyons l'Angleterre obligée de faire appel à un homme aussi médiocre que Kitchner, nous ne pouvons douter un instant qu'elle soit en danger. Car Kitchner est connu parmi les officiers égyptiens et plusieurs d'entr'eux m'ont affirmé qu'il n'a aucun mérite dans la conquête du Soudan et qu'il a plus de chance que de mérite. De plus il manque de prudence. Comme j'ai eu l'honneur de vous le dire, je compte faire paraître dans dix jours. un grand journal quotidien (en arabe) pour mieux servir mes idées et faire réaliser mes vœux — il jaura pour nom Al Lewa l'Etendard — je vous prie de vouloir bien m'envoyer un

Moustafa Kamel — à l'àge de 25 ans

- کے مصطنی کامل کے ۔

﴿ فِی الْحَامِدَةُ والْعَشْرُ بِنْ مِنْ عَمْرِهُ ﴾

طویلاً لم أنبئك بأخباری مع ماتفرضه علی واجبات العطف البروی نحوك أنت التی ظللتنی مجناحیك.ولذلك جئت الیوم آمل من رعایتك السامیة أن تصفحی عنی

لا تزال الحالة السياسية في مصركما هي والحكومة المصرية آئمة لاهية عن واجباتها. واذا كانت الحكومة مهملة فأن الأمة قد ابتدأت تعلم نفسها بنفسها. فأن المدارس الأهلية التي أنشنت في العام الماضي قد نجحت نجاحاً عظيماً وفي مدرستي اليوم ٢٦٥ تلميذاً كلهم من سلالة مصرية وعلى أتم الذكاء. وأنا نبث فيهم الشعور الوطني بأكمل معانيه. وأملي أن أكوّن منهم وطنيين عظاء

ألقيت خطاباً وطنياً في يوم الأثنين الماضي وليس في المكانى أن أصف لك التأثير الذي أحدثه في الأمة . أما عدد الذين حضروا فقد كان نوق العادة . اذ هو يقدر بأربعة آلاف نسمة على الأقل وتدكان تأثير الخطاب شديداً الى حدأن جرائد الحكومة رأت وجوب توجيه الثاء الى حتى تهدئ الرأى العام ولا ته يجه . وعجب هذا الثناء المدهش

article, comme le salut d'une grande amie au drapeau du patriotisme égyptien. Vous parlerez alors de la nation égyptienne et vous lui donnerez les conseils du sain patriotisme. Ca aura le meilleur effet.

P.S. — Je vons serai obligé de m'indiquer les ouvrages concernant l'histoire patriotique et les anecdotes patriotiques de tous les pays. Pour enseigner le patriotisme au peuple, il me faut de grands exemples.

Le Caire, le 28 Décembre 4899.

Madame et bien-aimée Directrice.

Je travaille beaucoup maintenant. Mon journal Al Lewa sera, j'espère, le premier journal en Orient. Je voudrais qu'il devint en même temps un organe du patriotisme égyptien et l'intermédiaire entre le monde curopéen et le monde égyptien. C'est pourquoi je vous prie de nous écrire de temps en temps des conseils patriotiques tirés des évènements de vos jours et de l'Histoire; de prier tous vos amis de considérer mon journal comme leur organe en pays musulman et d'y écrire.

Tous les Egyptiens sont enchantés de mon idée de

س الأعل. واو سأست تنسسها من سبيها

فالشدارين أويو المسبارين البوا

واستعال الراعد الآماد وعد مكومات

الاسلاموهو مرام وحرام والتقامساء

الرطر والكسل وهو منهمة الكالص

وأسد اسلطا المكرمان الاسلاب

بسباءی برہ المرائج کل مسد

الاسباب ومرما أشفت أثم الاسلام

فيجأة السرعمعا وستلاطا وسلبأ

إذا كأن سنسوك عنائبا والاامة تغليم

فردالاس مشربتمأ بكروامط فلسلبر

وأملم سدائم نين وقد أدث سامة

السل الاعلا عال إنسل ونسد تسمّ

طبال لأد ومشائل ماشا. الله آمر

الإثم وامط الشبوب وسئت طياكلة

امكورموس) شاعرفر اسالشير و وحد

س أمك ويعش ساعات بس لليزيها

· • وال كان الترز الناسع عشر قرز

والمكافأ أكارته موعير فالأعموظ وال

Jan Harris

٢٠٠ عي ثمنة داءل القطر 10 " من شا أنب

٣٠ م ١٧٦ اڪيز ه جيفونست ماره والماك الحرزشه رضنه وعلول فرتكا في الحارم

إلاريل المركدة إلا لن بُعلع فيدة الاشتراك مثلة؟

ميخ المرة فغوالاعلامات يجمنا أمر المشار الاميون في السيسة أقالي والان أ" قروليّ وفي الإنجابية في إدامها الديني يسكرو عدر مسا أ. عمدوس على طبأ مع الامه

1210 جُرْنَاكُمُا يُؤْمِّنَةُ لِينَيْنِيَّا لِينِيَتِهُ

لعاميًّا ﴿ وَمُعَلِّى كَامَلِ مِكْ جَ

مل الناية المرحة ينطيع مبي أثرة (١٣٠) يختاوالساة باب باوز

abul Kik متر السائل عب ال مكور مانة أيد ماد يد

إ - ماحد (الود)

و سائل فليرانيه سمك سيا

لقراظوة إعصرين

غردافيقرز (١٩٠١)

(1717 - 45 41)

(19・・ レッピギ)

للمناعو لاطهار بران

رأوالكر الماراوسيخ لواؤها وثر

مها أن جل لواطوش الزما لوا وملاة وسلامائل ويعد الرئسل والأثوآة لْمَا مِدْ قَلْدُ مَرْ إِلِيهُ ١٤٤ع) أَقَ العَثْ مَلْ منها عول اوا. الوطق الربر ، المعلم على Party of the Party والله لم كمة الصريع حس شوسوا اد الويل دوم التضي يه موال وال يخرجهن والمتأولة يتحو وسنو

ب لاجل الاده تقييمون سمايتها ولد مولت انعازی الحید ی وغم لوا، بالوطسة ومع فلأالامة المصرية وأميساه والاسلام بأشرف السيل وأمعها مسلطة المكتر الاعتدار المكومل الانباء سكا المماثل الأسلامة وما وحدثه مراشعهد والشعيع وكإرأمال وما تعتنص أسأل اماه مصر الروة سائل له اطباد حرسة ﴿ الوَّامَانِي وَمُعِيلَ مَكُولُ فِي مَا اللَّهُ تَسَالَ فراه سنينياً في الرطرة تصادين `` وراية

من جهة أغرى ، والسا الررقةط مس الساعدس والمسري وعال للمما لأشلام والسلس - يوطئ والنعمانة لناكا الما اول عدد بصر هذا مترود بور أشير في ودمينسا في تترير المفان وص العسام المازك نمياً يتبيرُ ومصاد التوأثول أللانين والمثهدن سعتع فهر هناصلا

يه ليرآن هني اللي وييث قرع جمدي تُحت عنيانًا (للع العلَّم) مشر به ظ

بايردنا فَنْ ِالرَّسَائِي السياسية .. ومَا كُلَّ الوار في كان ناج عُمَّةٍ عن أَ والإنتراسات العيدةِ الوش والا بيراهاب إتبارة الرطن والرطيسة وممشل أسبى المصيداتي فترجا اسابايا ووالماناسسح الهواش التساية حيث برى الانسال في أكبل معد رسادق في يستر الامة سوه الأمه والوجل والطيدة عندمه وكارمقامة أ وسكاور كمالك ف الجرعد مصل حواه حد الإنم إلماء المثام الاول ومكانته في (ادووطوالاسلام) مشهر مدكل مأتكس في ... " شد را للشاه الشاه ، پیشی ا عرفداوودا ایل الاسلام والسلس وکل النام مشر الشرف الاستدان ی جعوف (سریل ۱۰ کا ۱۹۸۶ شال ۱ دسل ۱ اندازی اسبال السال الأساءل وسنو للدى ما علوا بينه } وقال في الأساد الأميل الدين والله على النبية المساب المصيرة الركام كالمساوية بالدلة و ساست الأسوب وسي علمه أعل النساق وشكارم الأسلان وصيل أوساه به وكاست و وثم أووها السيسة الذاعل العباق مترق أ أوووا سأل الوساؤ الكاتم) وزرجارية شه و انتسام و لاعدم وموث فديل أحوام واريد الأمراب <u>اين بيندو مركز عشر أو مرح هركزه و مديره انزر أواعم و بسرعه انزر ا</u> لاع و بسرعه انزر الام الموامين الها الموامين الموامين الموامين الموامين الموامين الموامين الموامين

البلاء الاسلابية وتسل عواه زويد وابتها وعل كل العياقة واية وطله وواد العاليي تندر بداسار أوروا واسريكواكيا علم الملال وصل طوة في النؤاد أ وصل عوام (آل الوطايه) أن عامل ونشوة و ألم كل مطرال جعائلون التي أصص الرطبية التي من شأبها ث الروح على يخرج الوطن وَجِمَد وطاوة ، ولما العرشية الناهرة إن طوس أسار العوطر . محمّد العبر الانبيش التي و إذا المتحاد إدار على مديركل ما يب الناه، الاما معاالأمر والتبتر أومعت ابها وصلت والهواة . ولا يقصر الماكن سعمه أكثراء صرنه المبينان شن حروسا ال ماش عليه نعمله أسساف رمجتمع كالياقي وحس امتيار موصوعات الحريده والنيام سم (آواد) آملا ل بینبهٔ ان السکرم از آباداست عوم دیمو اومل الرز المطيرة فايأم سلطها وصلت عرصرالتأديم

٠ والمالؤميل مريجعراب الكا وراء مريعين لامكوم والأوامران والناص وبالخوز والمهود دحرسرام مطبآ بطؤكات ومسالمة أثيره سريدة (الواء) م مريطه ولامة كليا لاجريدة

" الما علة المرادة في مدية الوطن وا . . . أن الحرّ سيعاه وثمال ان أ الأحتى والمصل وهي حريمة صد سادنا والبس وواد الأتمأد والاخلل بير أ يوشنا كالنبيان الويهود واروح سمده ويهدان وتيانا ولاهيه ووال يصطاله ولأن للسلامة عسلمها وإسسه السالها للانتياما حسير ترساو فحية ويرية الصاوء والمساده أحلاقه مولاما السلمان الاستطان العازى رامه ال كل من بسل مماز ميداً إوطى ((١٨٠ الحد غال) المدانة وادام ملكه دلية في أدى الدرل الأنهية والاسة وهولة ، واستاف الشيام أوان هم لمم ال طل ساوات مرزها والبرهاستو عدبوت المظه إساس طع

مرة رييمان سنة ١٥٠٠

نثا) له سبع ميب

سبها حما كست و م مد د ي هما أ المر والسادة على الأنم الأووية وقرد

الأنجواستيادالتنوب ومدعيلم، للافة لازى لميا شيأس لكائبة البويد أمالأترالاسلامة متدخسرت في ألق في للدنيه الحقيقة سدية الصناسد عنائلهم أعارضه أوالمصناحيته لالما أاقلع يوبى الاحاد مدية آلاست الآل

21000

وأرأسل بتهي همدا كقرن والتواار والثرة والمعد والجذائد وأويس ومصر سد داسه ، وهو نها عائمت آلفوجه أ وأولعا وكوادافيليووالاد ميرهالِ باللأولاب ثار المعاسطة المعنا

الترندومة سبسديوا وبرا وال عناهه الباسة الاوردية لبادئ العل والاسائية قطير باسس وصوح الد كاريم علاقات الحواة السَّاحة مع أوروبا إ هلا السم معارة الورين واستلال اليوال. تم الماؤف بيزمصر وتركياهاي كاب المال المكرى على الإسلامك تم معسل يظاروا والوست والهرسك وملاك طولق عيميرية الفتوواليل بررد شری بهایتیل مرتسا لومی واعترا لمعبر . فم مسياح آؤوستى البيا واصعاً خُرُون كرت ، في بالأشعار شعيف للدنية التربية على البرلة الشائيقي

لخرذ الناسع مشورجه اللاً من بحرى أن عروظاتهم وليسل أتعر والتدم سأرى تناسلها وإصاسا مادنا زومها بيشرا ولدرأكول أوحج (الر المالاند ما توام حق بدر الباغسيم)

ال الدكتور (ليمي) سعد الرنسال في

Première page paraissant du Jonrnal Al-Lewa ﴿ أُولَ صِيفَة ظهرت في عالم الصحافة من جريدة اللواء

من قبل حكومة أطعن عليها بكل قواى ! !

الأمة المصرية تعطف عطفاً كبيراً على البوير وتنتظر الأنباء بتلهف. وقد صفق هذا لرحيل كتشنر واعتبر أهل الرأى السديد أن انكاتراكأنها قد سقطت في هاوية لأننا عند ما نراها مضطرة الى استدعاء رجل متوسط ككتشنر بجزم جزماناتا أنهافي خطر. لأن كتشنر معروف بين الضباط المصريين وقد أكد لى الكثيرون منهم أن الفضل في فتح السودان لا يرجع اليه وأن حظه أكثر من أهليته . وعدا فلك فانه ينقصه التدبر . وعلى كل حال فأن المتوقع في الدوائر العسكرية هزيمته

قد عزمت كما تشرفت بانبأتك من قبل – على اصدار جريدة كبرى يومية عربية لأستعين بها على خدمة أفكارى وأحقق بها رغائبى . وسيكون اسمها «اللواء» . ولذلك أرجو منك أن تنفضلى بأرسال مقالة كتحية منك انت الصديقة الجليلة للواء الوطنية المصرية وفيها تتكلمين عن الأمة المصرية وتزفين اليها نصائح الوطنية الصحيحة فأن ذلك

faire un journal vraiement national et patriote.

Cet hiver, je ne peux pas quitter le Cairc, mais si vous privez mon pays de votre visite l'hiver prochain, je compte que vous viendrez l'autre hiver, et s'il plait à Dieu, je sora à vos ordres et à votre service.

Je vous pric, Madame et bien aimée Directrice, de me permettre de déposer à vos pieds mes respects les plus profonds et mon éternelle gratifude.

. " Ta Gain

Le-Caire, 26 Mai 1900

Madame et bien-aimée Directrice.

Si depuis quelque temps je n'ai pas cu l'houncur de vous écrire, ce n'est pas que j'oublie mon devoir envers vous, non, mille fois non!; mais j'étais très occupé avec mon journal «Al-Lewa» qui a admirablement réussi et est devenu en quatre mois le plus influent journal de l'Islam. Maintenant que je suis tranquille de son coté, j'ai décidé de partir pour Paris le 15 Juin pour y être le 21. Je scraitrés heureux de savoir si vous y serez à ce moment, car je brûle de vous voir. Nous avons tant et tant de choses à vous dire!

J'espère donc recevoir un mot de vous avant mon départ du Caire.

يؤ ثر كثيراً

(ملاحظة) الى أثنى عليك كثيراً اذا تفضلت بأرشادى الى المؤلفات الخاصة بالتاريخ الوطنى والقصص الوطنية عرب كل البلاد لألقن الشعب اياها فأنه يلزمنى ضرب الأمثال .... »

« القاهرة في ٢٨ ديسمار سنة ١٨٩٩

سيدتي المديرة المبجلة

أنى أعمل الآن كثيراً وأملى أن يصير اللواء أول جريدة في الشرق. فأنى أريد له أن يكون في وقت واحد عاملاً للوطنية المصرية وواسطة بين العالم الأوروبي والعالم المصري. ولهذا رجوت منك أن تكتبي لنا بين آن وآن مواعظ وطنية مما جرى في أيامك أو في سطور التاريخ وأن تسألي كل أصدقائك أن يعتبروا جريدتي جريدتهم في بلد اسلامي وأن يراسلوها

أن المصريين جميعاً مرتاحون لقيامى بأصدار جريدة أهلية الصبغة وطنية المشرب

Hotel Casino San-Stefano (Ramleh)

2 Juin 4900

Madame et bien-aimée Directrice,

Ce soir, je prononcerai à Alexandrie un grand discours politique et dans une semaine je prendrai le bateau pour la France. Je vous envoie ci-joint un article qui vous donne une idée de mon sentiment ainsi que du sentiment national sur le voyage du Khédive à Londres qui nous est si douloureux—Tout cela hélás! c'est la conséquense de Fachoda!

Trieste, le 21 Juin 1900

Madame et bien-aimée Directrice,

Nous venons d'arriver à Trieste et nous sommes en quarantaine On prétend qu'il y a la peste à Alexandrie. J'ai en le bonheur de lire ici à bord, votre admirable livre: « la Patrie Hongroise »; comme j'étais ému en la lisant! je vous remercie mille fois des bons moments que j'ai passés en lisant votre livre! la Hongrie! Combien je l'aime aussi! Me sera-t-il permis de lire un jour un livre de votre plume sur : « la Patrie Egyptienne » je l'espère bien! Déjà vous l'avez promis, et chose promise, chose due! Je ne trouve pas de

ايس فى وسمى أن أبرح القاهرة هـذا الشتاء واذا لم تسمحى بزيارة مصر فى الشتاء المقبل. ذأنى أؤمل أن تأتى اليها فى الشتاء الذى يليه وسأكون لك بمشيئة الله مطواعاً قائمًا بالواجب

وفى الختام أرجو منك أيتها السيدة المديرة المبجلة أن تسمحى لى بتقديم عظيم احترامى وشكرى الأبدى ... » « القاهرة في ٢٦ مايو سنة ١٩٠٠

سيدتى المديرة المبجلة

انى اذا لم أتشرف بالكتابة اليك من زمن فليس ذلك لأنى نسبت واجبي نحوك . كلا وألف مرة كلا . وانما لأنى كنت مشتغلاً جداً باللواء الذي نجيح نجاحاً فائقاً وصار بعد أربعة أشهر أكثر الجرائد تأثيراً في العالم الأسلامي . وبما أنى الآن مرتاح من جهته فقد عزمت على السفر الى باريس في ه ، يونيه لأصل اليها في ٢٠ منه . وأكون سعيداً اذا علمت أنك بها في هذا الوقت لأنى ملتهب شوقا الى رؤيتك ولان عندى الكثير من الشؤون التي أريد أن أقولها لك

mots pour vous exprimer mon indignation contre l'Europe, la civilisation, l'humanité pour l'abandon des braves et pauvres Boërs! Quel déshonneur et quelle leçon pour nous qui comptions tant sur l'Europe!

Que pensez-vous du voyage du Khédive en Angleterre? je sais que vous êtes curieuse de connaître mon opinion à moi! je ne vous cache pas que ce voayge m'attriste beaucoup; malgré les affirmations que le Khédive a données à tous ses amis, je me suis élevé contre ce voyage. Mais, pauvre Khédive. Fachoda l'a profondément désespéré, et avec l'attitude de l'Europe dans l'affaire du Transval, qui pourrait conseiller au Khédive de résister sérieusement à l'Angleterre! comme l'Allemagne est pour beaucoup dans nos malheurs et dans la triste situation faite aux hommes de Krüger!

Je pars directement pour Budapest que j'adore de toute mon ame; je ne serai à Paris que vers le 25 Juillet prochain. Croyez-moi toujours, madame et bien-aimée Directrice, votre ami le plus dévoué et votre protégé le plus reconnaissant. وأملى أن ترد منك كلة قبل براحى القاهرة ... » « فندق كازينو سانستفانو (رمل)

فی ۲ یونیه سنة ۱۹۰۰

سيدتى المديرة المبجلة

سألق في هذا المساء خطاباً سياسياً وبعد أسبوع أسافر. الى فرنسا وأبعث اليك مع هذا بمقالة تفصح لك عن شعورى والشعور الأهلى نحو سياحة الخديو في لوندرة تلك السياحة التي آلمتناكثيراً. وماذلك. واأسفاه! الانتيجة فشودة!...»

« تریستا فی ۲۱ یونیه سنة ۱۹۰۰

سيدتى المديرة المبجلة

وصلنا الى تريستا وحجر علينا لأنهم يزعمون أن الطاعون. في الاسكندرية _ لقد حظيت بمطالعة كتابك النفيس «الوطن الحَبري» على ظهر الباخرة وشد ماحرك أشجاني عند ماقرأته ! فأثنى عليك ألف مرة جزاء اللحظات التي كانت سعيدة بأن قضيتها في قراءة كتابك هذا ! ماأحب بلاد الحبر الى ! وهل يسمح لى الزمان بأن اقرأ يوما ما مؤلفاً من

Budapest, le 28 Juin 1900

Madame et bien-aimée Directrice,

Je suis heureux de savoir que vous êtes en parfaite santé: c'est pour moi la chose la plus précieuse en France! et. veuillez croire que si je vais maintenant à Paris chaque année, c'est pour vous voir, vous, la seule personne qui représentez à mes yeux l'ancienne France, la France de la bravoure et de l'héroïsme! La politique européenne me fait détester de toute mon aine la civilisation moderne, mais la politique française me renverse et me rend stupéfait devant la contradition étonnante de votre histoire! quoi ? la France a déjà oublié Fachoda! Pas un acte politique du gouvernement français ne me fait espérar en lui!

Vous me parliez dans votre lettre de Marchand. Comme il doit souffrir profondément de la politique française. Que dit-il des Boërs?

Je crois, pour ma part, que l'Europe aura en Chine des conflits tels qu'elle regrettera amèrement, et trop tard, d'avoir suivi l'Allemagne dans sa politique d'Extrème-Orient. Cette maladie dont l'Europe est atteinte de vouloir tout dominer dans le monde, lui sera fatale! On nous parle maintenant

قلمك على « الوطن المصرى » ! هذا ما أوَّمله يقيناً ؛ الك سبقت فوعدت بذلك . وما وعد به واجب الأنجاز ! أنى لا أجد كلمات تسع أعرابي لك عن استيائى من أوروبا والمدنية والأنسانية التي قضت بهجر البوير البواسل البائسين! أى عار وأى درس لنا نحن الذين طالما كنا نعتمد على أوروبا! ماذا ترين في سياحة الخديو في انكاترا؛ أني أعــلم أنك مشغوفة بالاطلاع على رأيي الخصوصي. فلا أخفي عليك أن هـذه السياحة هاجتني . وماأسوأ حظ الخديو فقد أيأسته فشوده وكذلك خطة أوروبا في الترنسفال التي كان في استطاعتها أن ترشده الى مقاومة انكاترا بكل ثبات . كما أن المانيا جرت شوطا بعيداً في آلامنا وفي ما آل اليه حال رجال كروجر السيء البخت _ أسافر مباشرة الى بودايست التي أعشقها بكل جوارحي وسأكون بباريس في الخامس والعشرين من شهر يوليه المقبل. هذا واعتقدى على الدوام يا سيدتى أنى صديقك الوفى المستظل بكنفك والمعترف بالجميل . . . . . »

du concert Européen en Chine et de l'étroi!e union des puissances européennes, quelle honte! est-ce que ce concert et cette union n'auraient pas dû avoir lieu dans la question du Transvaal? Quel honneur pour l'Europe d'être unie et conrageuse devant la Chine et divisée et peureuse devant l'Angleterre! la Chine a-t-elle nui à la paix des peuples autant que la Grande Bretagne?

Enfin, nous avons eu notre part des malheurs de l'humanité et nous travaillons à la renaissance nationale en attendant l'heure de la délivrance et de la liberté.

Je pars ce soir pour le Bosphore où je festerai deux semaines: j'irai immédiatement à Paris où j'espère être le 20 Juillet.

Le Caire, le 27 Septembre 1900

Madame et bien-aimée Directrice.

Je compte partir pour Paris le 12 Octobre et y rester trois semaines; j'ai mille choses à vous dire.

Mon journal et mon école trois jours, nous avons à l'Ecole les distributions des prix. J'ai plus que jamais l'espoir que notre pars sera un jour ce « بودابست فی ۲۸ یونیه سنة ۱۹۰۰

. سيدتى المديرة المبجلة

أنى سميد اذ علمت أنك أق صحة جيدة فأنها أنفس مالي في فرنسا . واعتقدي أني اذا ذهبت كل عام الي باريس فلأراك أنت الوحيدة التي تمثلين أمام عيني فرنسا القديمة . فرنسا الهمة والأقدام! ان السياسة الأوروبية تَبُغُضُ الىّ يكل جوارحي المدنية الحديثة ولكن السياسة الفرنسية تعكس أمرى وتجعلني ذاهلا أمام التناقض الغريب المسطور في تاريخها: عيا: أنسيت فرنسافشو ده! ان سياسة الحكومة الفرنسية لم تعمل عملا واحداً مجعلني آملا فيها! أنك كنت تذكرين لى «مرشان» في خطابك فلا بدأنه يتألم الآن أشد الألم من السياسة الفرنسية . وماذاعسي أن يقول عن البو ير؟ • ان اعتقادي الخصوصي أنه سينصُ لأ وروبا في الصين أشرا كرُّنْدُم عليها بكل تحسر. فقد جارت المانيا في سياستها بالشرق الأقصى . وهذا المرض الذي ابتليت به أوروبا وهو رُغْتِهَا في امتلاك كل شيء في الوجود سيعود عليها بالوبال!

qu'il a été autrefois: le pays de la lumière et de la gloire éternelle!

Les mots me manquent pour exprimer la grande joie que je ressens à l'idée de vous voir prochainement.

Daignez me permettre de vous présenter mes hommages de respect et de profond dévouement.

Le Caire, le 1 Juin 1901

Madame et bien-aimée Directrice.

Depuis une éternité vous ne m'avez pas donné de ves nouvelles. Je crois que la Grèce vous a tellement séduite que je n'ai plus de place dans votre cœur si tendre pour les patriotes. Néanmoins je lisais dans les journaux avec un vif intéret les détails de votre voyage en Grèce et j'en ai parlé moi-même dans mon journal. Je m'attendais à recevoir un de ces beaux jours une dépêche de vous me disant que vous preniez le bateau pour Alexandrie. Mais il paraît que l'approche de l'été vous a éloignée de notre chère patrie.

Puis je avoir la consolation que c'est une partie remise à l'hiver prochain et que j'aurai bientôt l'affirmation de cet espoir par une lettre de vous? وأن الانباء تحدثنا اليوم بالاتحاد الأوروبي في الصين والارتباط الوثيق بين القوى الأوروبية. فياله من عار! أفا كان ينبغي أن يكون هذا الاتحاد وهذه الرابطة في مسئلة الترنسفال؟ فأين شرف أوروبا من اتحادها وشهامتها أمام الصين وانقسامها ووجلها أمام انكلترا! وهل أضرت الصين بالسلم بين الأمم كما أضرت به انكلترا؟ وأخيراً فقد نلنا قسطنا من مصايب الأنسانية وما زلنا عاملين للنهضة الوطنية منتظرين ساعة الخلاص والحربة!

أسافرهذا المساء الى البوسفور لأقيم على ضفافه اسبوعين ومنه أقصدتوا باريس مؤملا أن أكون فيها حوالى العشرين من شهر يوليه .... »

« القاهرة في ٢٧ سبتمبر سنة ١٩٠٠

سيدتى المديرة المبجلة

عزمت على السفر الى باريس فى اليوم الثانى عشر من شهر اكتوبر لا قضى فيها ثلاثة أسابيع ولدى من المواضيع التى سألقيها عليك مايعـــد بالا لوف جريدتى ومدرستى

Je ne sais au juste la date de mon départ pour l'Europe : mais sûrement je partirai pour Paris et il me sera trés doux devous voir après deux ans et d'entendre votre parole si encourageante pour une ame aussi enthousiaste que la mienne !

Le Caire, le 21 Juin 1901

Madame et bien-aimée Directrice.

Le Khedive part dans dix jours pour Divonne, pas pour Londres! les Anglais espéraient qu'il irait présenter ses respects au roi E. Mais je crois qu'il a vu combien deux voyages successifs à Londres lui font du tort; il est et sera toujours patriote. Ne croyez pas ce qu'on peut dire contre lui, il est peu fougueux. c'est vrai; mais sincèrement parlant peut-il l'être après Fachoda?...

Paris, le 17 Août 1901

Madame et bien-aimée Directrice.

Que dois-je vous écrire pour vous remercier de votre bienveillance envers moi? je suis vraiment l'homme le plusheureux du monde, puisque vous vous dérangez tant pour moiسائر تان على أحسن حال . وبعد ثلاثة أيام سنوزع الجوائز في المدرسة. وأن أملى اليوم في أن وطننا سيعود يوما ماسيرته الأولى مهبط النور والمجد الأبدى لأوثق مما كان من قبل يقف قلمي عند ما أريد الأفصاح لك عن فرحى العظيم بلقائك قريبا . . هذا وتفضلي بقبول مزيد احترامي وفائق اخلاصي ... »

« القاهرة فى أوليونيه سنة ١٩٠١ سيدتى المدىرة المبحلة

لم أظفر من زمن مديد بشيء من أنبائك . وفي ظنى أن بلاد اليونان قد فتنتك الى درجة لم يبق معها مكان لى في قلبك الرحيم بالوطنيين . ومع ذلك فأنى كنت أقرأ في الجرائد بارتياح عظيم تفاصيل سياحتك فيها وتكلمت عنها في جريدتي وكنت في انتظار أن أتناول في يوم من هذه الأيام تلفرافا من قبلك ينبئني بقدومك الى الاسكندرية ولكن قرب الصيف على مايظهر أبعدك عن وطننا العزيز . فهل من تسلية بأن يكون هذا في الشتاء المقبل وأن يصل الى "

Le Caire, le 27 Mai 1 02

Madame et bien-aimée Directrice.

Conment pourrai-je compter sur votre indulgence après un si long silence? vous m'avez écrit que je devais être mort pour m'excuser! Eh bien non, j'ai une autre excuse qui sera certainement acceptée par vous qui êtes la meilleure des mères, ma chère mère a été malade tout cet hiver d'une maladie de cœur qui m'a fait trembler pendant quatre mois, elle se porte heureusement bien maintenant, mais que d'angoisses j'ai eues!

Vous comprenez donc que si j'ai beaucoup pensé à vous; je n'ai pas eu la force de vous écrire. Mon journal a été privé de mes articles pendant longtemps aussi.

Excusez-moi donc et veuillez me pardonner.

Les affaires politiques sont toujours les mêmes, sauf quelques incidents où les Anglais ont montré une fois de plus leurs visées égoïstes, mais le sentiment national se développe d'une façon étonnante.

Mercredi dernier, nous avons fêté, dans toute l'Egypte, e centenaire arabe de l'élection par le peuple égyptien, du grand Mohammad Ali; fondateur de la dynastie, comme vice-roi d'Egypte; j'ai prononcé à Alexandrie, devant plus de

Moustafa Kamel — à l'âge de 28 ans - ﷺ مصطفی کامل ﷺ ﴿ في الثامنة والعشرين من عمره ﴾

تأكيد هذه المنية قريبا بخطاب منك على الى لم أعرف على وجه التحقيق تاريخ سفرى الى أوروبا. ولكنى بكل تأكيد سأسافر الى باريس ويحلولى أن أراك بعد غياب طال سنين لأسمع كلتك المشجعة موجهة الى نفس متحمسة كنفسى...»

« القاهرة في ٢١ يونيه سنة ١٩٠١

سيدتى المديرة المجلة

يسافر الخديو بعد عشرة أيام الى ديفون لا الى لندره! وكان الانكايز يؤملون سفره اليها لتقديم واجب الاحترام للملك . ولكن يغلب على ظنى أنه رأى كيف كان عليه تأثير سياحتين متواليتين الى لوندره! على أنه لا يزال ولن يزال وطنيا نلا تعتقدى فيما يتقولونه عنه . نعم أن عنده بعض الاندفاع ولكن هل يمكنه أن يستسلم لحماسته بعد حادثة فشوده؟؟؟

« باریس فی ۱۷ اغسطس سنة ۱۹۰۱

سيدتى المديرة المبجلة

ماذا يجب أن أكتب اليك لاشكر لك رعايتك أياى،

3.000 personnes, un grand discours politique sur l'œuvre de Mohammad Ali; la haine de l'Angleterre contre lui, l'occupation a ctuelle et les devoirs des Egyptiens envers leur pays. Le succès a été inouï et l'effet très grand. Je suis en train de traduire ce discours, je vous l'enverrai, aussitôt publié en français.

En attendant le plaisir de recevoir quelques mots de pardon je dépose à vos pieds mes hommages les plus respectueux.

Vienne, le 11 Juillet 902

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai eu le grand plaisir de recevoir votre très aimable lettre et nous partons d'ici pour Genève où je compte rester deux semaines. J'irai à Paris quand vous voudrez, car ce n'est pas cette ville qui m'attire, mais vous.

' Si vous voulez j'irai à Paris au commencement d'Août et partirai avec vous pour voir cette gloire de la France : Pierre Loti. أنى فى الحقيقة أسعد العالمين بما أنك تجهدين نفسك كثيرا لأجلى »

« القاهرة في ٢٧ مايو سنة ١٩٠٢.

سيدتى المدديرة المبجلة

بأى حال أقدرأن أعتمد على صفحك بعد هذاالسكوت الطويل؟ الك كتت الى "أنه كان ينيني لى أن أ كون قد مت لتغفري ذنبي ! ولكن لا . ها هو ذا سبب آخر لا يد أن تقبليه أنت المعدودة من خير الأمهات. والدتي العز نزة كانت مريضة طول هذا الشتاء مرضا فيالقلب وهو ما أقلقني أربعة أشهر . والآن صحتها والحمد لله جيدة بعد أن لقيتأشد الكرب؛من ذلك تدركين أنى إذا كنت قدفكر تفك كثيرا فانه ماكان في وسعى أن اكتب اليك حتى أن جريدتي كذلك حرمت رسائلي زمنا طويلا. فأقبلي عذرى اذًاوتفضلي بالصفح عني لا تزال الاحوال السياسية كما هي ما عدا بعض حوادثأ ظهر فيها الانكليز فوق ماأظهروا سابقامن مراميهم الأنانية ولكن الشعور الوطني ينشر بحالة مدهشة. وقداحتفينا

Genève, le 11 Acût 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai reçu hier aprés mon retour de Divonne votre très aimable lettre. Je suis vraiment bien heureux que votre illustre poête et écrivain soit dans de bonnes dispositions pour me recevoir.

Je partirai d'ici, demain soir pour rester à Paris quatre jours, préférant vous laisser tout le temps nécessaire pour faire votre *Parole française*; je prendrai dimanche prochain le sud-express pour Hendaye; lundi 18 après-midi je pourrai me rendre chez M. Pierre Loti pour lui faire ma première visite.

Il me scrait facile de rester avec vous une semaine, car je ue dois être à Parisque dans les premiers jours de Septembre.

Paris, le 15 Août 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

Je ne pourrai pas être à Hendaye avant mercredi matin. car un ami tres intime vient d'arriver ici et veut à tout prix me retenir deux jours; je le lui ai promis à la condition

في يوم الاربعاء الماضى بمرورما ته عام على انتخاب الشعب المصرى لحمد على الكبير مؤسس البيت الخديو والياعلى مصر والقيت خطابا سياسيا بمدينة الأسكندرية على عمل مجمد على وبغض انكاترا له والاحتلال الحاضر وواجبات المصريين نحو وطنهم . وكان عدد الحاضرين ينيف على ثلاثة آلاف نسمة . أما الفوز الذي نلته فقد كان نادراً في بابه والتأثير عظيا جدا . وبما أنى عازم على ترجمة هنا الخطاب فسأ بعث اليك به متى نشر بالفرنسية

واننی مع انتظاری ما سیشرح صدری من تلقی بعض کلمات صفح منك أقدم لأعتابك واجبات احترامی...» « فیدا فی ۱۱ یولیه سنة ۱۹۰۲

سيدتى الديرة البجلة

تناولت خطابك الجليل بمزيد السرور. أبرح فيينا الى جنيف لأقيم فيها اسبوءين وسأذهب الى باريس متى أردت لأن تلك المدينة ليستهى التى تجذبنى اليها ولكنك أنت التى تجذبنى ولوشئت لذهبت الى باريس فى أوائل أغسطس التى تجذبينى ولوشئت لذهبت الى باريس فى أوائل أغسطس

de vous demander votre permission. Vous n'avez qu'un mot à m'envoyer par dépêche et j'obéjrai à votre volonté.

Je me sens très fier et très heureux à l'idée que dans quelques jours je vais connaître et devenir peut-être (inchallah) l'ami de Loti que j'admire depuis que je sais admirer un homme!

Vienne, le 13 Septembre 1902

Madame et bien-simée Directrice.

Aujourd'bui c'est le vingtième anniversaire de l'échec de l'Egypte à Tell el Kébir et de la honteuse trahison d'Arabi, c'est avec le plus profond chagrin et la plus triste mélancolie que je vois ce jour passer et pense qu'il y a juste vingt ans l'Egypte, ma très chère patrie, a été livrée à son ennemie mortelle l'Angleterre.

Je me suis dit que le meilleur moyen de calmer cette tristesse légitime, c'était de vous écrire, de parlerun peu à cette grande âme qui n'a jamais connu et ne connaîtra jamais le désespoir! Que d'idées tristes me passent par la tête! que de fois je me dis: à quoi bon vivre en esclave de la tyrannique Angleterre et que faire pour sauver la chère et sainte Patrie? لنسافر معا ونزور فخر فرنسا بييرلوتي . ... »

« جنیف فی ۱۱ أغسطس سنة ۱۹۰۲

سيدتى المديرة المبجلة

تلقیت أمس بعد عودتی من دینمون خطابك الرقیق. وانی لسعید جدا اذ ان شاعركم وناتركم الشهید فی استعداد للقائی وسأبرح جنیف غدا مساء لا قضی فی باریس أربعة أیام مفضلا أن أترك لك الزمن الكافی لوضع «كلتك الفرنسیة» (۱). ولذلك سآخذ قطار الجنوب الی هندای و بعد ظهریوم الأثنین ۱۸ الشهر الجاری أقصد مسیو بیرلوتی لأزه ده لأه لی م ق

ويسهل على أن أمكث في صحبتك أسبوعا لأنه لايجب أن أكون في باريس الافي أوائل شهر سبتمبر ... » باريس في ١٥٠ أغسطس سنة ١٩٠٧ سيدتي المديرة المبحلة

⁽١) كانت تصدركل اسبوع رسالة صغيرة فى السياسة الحارجية عنوامها «كلة فرنسية »

Que peut nous réserver demain le grand inconnn? est-il

Je ne doute pas que l'Angleterre trouve un jour sa tombe et sa fin : mais quand? Vivrai-je une minute aprés la déclaration de l'indépendance de mon pays?

Enfin que puis-je vous dire ? je suis bien malheureux et rien au monde ne peut me rendre heureux. Je pense tou-jours avec la plus grande reconnaissance à votre honté envers moi et à tout ce que vous avez fait pour le modeste serviteur de son pays.

* *

Constantinople, le 21 Septembre 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai eu le plaisir et l'honneur de recevoir hier votre chère lettre; je l'ai lue et relue, elle m'a été remise une heure après l'arrivé du Khédive.

La réception qui lui a été faite par le Sultan n'est pas très chaude, mais elle n'est pas du tout froide, il y a ici trop d'intrigues et à la place du Sultan, un Richelieu deviendrait fou à force de s'occuper de tous les «néfastes produits de la méchanceté humaine». C'est le régime qu'il faut changer

لا يمكننى أن أكون فى هنداى قبل صبيحة يوم الأربعاء لأن صديقا عزيزا على قد وصل الى هنا وود بالرغم منى استبقائى يومين فوعدته بالقبول على أن أسألك الأذن فتفضلى بأن ترسلى الى كلة بالتلغراف لا كون طوع مشيئتك

أنى أشعر فى نفسى بافتخار عظيم وسرور كبير كلما تذكرت أنى سأتعرف الى يبيرلوتى. ربما صرت بمشيئة الله صديقه بعد بضعة أيام لأنى معجب به منذ تعلمت الأعجاب برجل! ... »

« فیینا فی ۱۳ - بتمبر سنة ۱۹۰۲

سيدتى المديرة المبجلة

اليوم هو تذكار السنة العشرين لهزيمة جنود مصر فى التل الكبير وخيانة عراف المخجلة ؛ أنى أرى هذا اليوم يمر على وأنا فى شدة النم ومزيد الحزن لأنه يذكرنى بمرور عشرين عاما كاملا على تسليم مصر — وطنئ العزيز — الى انكاترا خصمها اللذود

وقد حدثت نفسي بأن أحسن وسيلة لتهدئه هذا الحزن

ici avant les hommes, autrement les résultats seront toujours les mêmes, malgré tous les changements que pourront subir les procédés!

Je ne pourrai pas vous entretenir aujourd'hui de la question de l'île de Thassos qui a tant occupé la presse, son Altesse n'a pas encore parlé au Sultan de cette affaire importante et nous attendons; j'espère que dans ma prochaîne lettre, je pourrai vous donner les renseignements les plus précis.

J'ai lu, avec le plus grand plaisir, l'article « l'Ecole des bacards» de Léon Daudet dans le Gaulois: quel esprit et quel style! j'admire vraiment tous ceux qui ont quelque chose de vous même! et cette noblesse d'âme, cette grandeur dans lés sentiments et ce beau et sublime patriotisme disent bien que l'écrivain est un de ceux que Madame Adam a donnés à la France.

On trouve ici dans tous les milieux, que la France gouvernementale est bien malade, quoi de plus anarchique que ces discours de Pelletan qui sert admirablement la politique allemande, qui travaille avec acharnement à vous séparer de l'Italie.

Vous êtes peut-être curieuse de savoir quel effet la guerre aux congrégations a produit en Orient, j'ai causé ici avec الغالب على النفس أن أكتب اليك مناجيا بعض النجوى. تلك الروح الفائضة التي ما وصل ولن يصل اليأس اليها بمــــ يمر فى ذهنى من تلك الذكرى المؤلمـــة وما أكرره فى نفسى مراراً: « مالذة الحياة فى رق انكاترا الظالمة . وما العمل لنحاة الوطن الغالى المقدس ؟ ؟ »

وماذا يخبئ لنا القدر غدا ؟ أخيراً أم شراً ؟

أنى لا أرتاب فى أن انكلترا ستجد يوما حتفها وزوالها . ولكن متى ؟ أأعيش ولو دقيقة بعد اعلان استقلال وطنى؟

وأخيراً ماذا أقول لك؟ أنى تعس الحظ جداً ولاشي في الوجود يسعد حالى . وافكر دائما — معترفا بكل جميل — في كرم أخلاقك نحوى . وفي كل ماقدمت لحادم وطنه المتواضع ....»

« الاستانة في ٢١ سيتمبر سنة ٢٩٠٢

لحظیت أمس بورودكتابك العزیز وقد قرأته وأعدته وكان وصوله الى يدى بعد وصول الخديو بساعة

أن الاستقبال الذي أعدله من قبل السلطان كان بين

des hommes considérables qui voient juste et qui m'ont diteque les musulmans ne donneront jamais leurs enfants aux frères, ni aux jésuites pour les élever, contrairement à cequi se faisait autrefois. On se dit entre musulmans «ne soyons pas plus chrétiens que les chrétiens qui dirigent la France!»

* *

Constantinople, le 3 Octobre 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

Quand cette lettre aura l'honneur de vous être remise, de tout mon cœur, je serai avec vous ; de toute mon âme, je ferai des vœux pour votre longue vie et la réalisation de vos légitimes espérances, pour la grandenr de votre chère patrie, soyez sûre, en tout cas, que parmi cœux qui penseront affectueusement à vous lundi prochain, jour anniversaire de votre naissance, j'occupe certainement la première place. (1)

Que Dieu grand et tout puissant, fasse que le 4 octobre prochain soit plus tendre pour la France que tout autre jour et que cet anniversaire de la naissance de la plus gran-

⁽¹⁾ Madame Juliette Adam est née le 4 octobre 1836. Elle a donc 72 ans; qu'elle porte fièrement.

لناظره قريب

الحفاوة والفتور والدسائس هذا كثيره. ولو كان مكان السلطان رجل شديد البأس والدهاء (كريشليو) لاختبل يسبب اشتغاله بكل ما ينشأ عن خبث البشر من النتأئج المشؤومة. ولذلك ينبنى تغيير النظام المعمول به قبل الرجال والاكانت النتائج كما هي مع كل التغييرات التي يمكن حدوثها ليس في وسعى أن أحادثك اليدوم في شأن جزيرة طشيوز التي شغلت الصحافة مليا لأن سموه ما تكلم الى الآن مع السلطان عن هذه المسئلة المهمة. وأؤمل أن أفصح لك عن أمرها جليا في خطابي المقبل. أن غدا

قرأت بمزيدالارتياح المقالة المعنونة «مدرسة الثرثارين» التى دبجها يراع الكاتب ليون دوديه فى جريدة الجولوا . فما أرق فكره وما أندى بنانه !! انى أعجب بحق بأولئك الذين نالوا بعض مزاياك !

الا ان هذه الروح الطاهرة . وهـذا الشعور العظيم . وهذه الوطنية القوية السامية — تعرب بأفصح بيان عنأن

de patriote des temps présents soit fêté par tous les Français comme une fête de grandeur nationale!

L'affaire de Thassos est encore sans solution: les pourparlers continuent et je ne peux pas vous dire encore si nons obtiendrons ce qui est notre droit. Le Sultan a fait hier au Khédive de grandes gentillesses et des compliments sans fin. son Altesse compte partir pour l'Egypte jeudi prochain 9 octobre ou lundi 13, moi je partirai samedi prochain 11 octobre (s'il plait à Dien).

Le Caire, 27 Octobre 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai reçu, à mon arrivée de Constantinople et avéc le plus grand plaisir, votre charmante et patriotique lettre, je partage pour votre chère Patrie, vos angoisses.

La polémique a été ces jours-ci très vive entre nos journaux et ceux de l'Occupation: un aveu admirable a été fait, par « l'Egyptian Gazette » l'organe de l'occupation ces jours derniers.

Dans un article sur le rôle joué par les Anglais en Egypte, il a dit « en dehors des finances et de l'irrigation, les

الكاتب واحدمن أولئك الذن أهدتهم مدامآدم الىفرنسا. كل دوائر الاستانة ترى ان الحكومة الفرنسية في مرض عضال وليس هناك من فوضي أكثر من خطب بلتان (ناظر البحرية الفرنسية سابقاً) الذي مخدم بكارمهارة سياسة المانيا التي تبذل كل ما في جيدها لأ بعادكم عن ايطاليا انك رما تودين استطلاع ما احدثته محارية الحكومة للرهبنات في الشرق. اني تحادثت مع الكثير من كبار هــذا البــلد ذوى النظر الصائب فقالوا لى ان المسلمين لا يسلمون ألبتة أولادهم لجمعيات الفرير أواليسوعيين ليربوهم كماكانوا يفعلون من قبل. ويقول المسلمون فيما يينهم: «لا بجب أن نكون أكثر مسيحية من أولئك الذين يديرون دفة فرنسا!»

« الأستانه في ٣ أكتوبر سنة ١٩٠٢

سيدتى المدرة المبحلة

أني مع وصول كتابي هذا الى مدك الكرعة أكون معك بكل جوارحى.وادعو الله من صميم فؤادى أن يطيل بقاءك. Anglais n'ont rien fuit de bon en Egypte, depuis le commencement de l'occupation jusqu'à nos jours. »

Vous comprenez naturellement que je n'ai pas laisse échapper une si belle occasion et que j'ai déclare la faillité de l'occupation aprés un aven si inattendu.

Avez-vous des nouvelles de Loti? je compte lui envoyer mon portrait.

Le Caire, le 21 Novembre 1902

Madame et bien-aimée Directrice,

Je n'ai pas eu l'honneur et le plaisir de recevoir une réponse à ma dernière lettre; j'ai lu, il est vrai, dans la Parole française, ce que vous avez bien voulu écrire pour l'interdition stupide de mon journal en Algérie, mais j'arrive toujours, vous le voyez bien, à vous lire continuellement et à me consoler par là de notre éloignement. Nous n'avons pas de nouvelles très intéressantes ici sauf que Kitchener est venu et parti, qu'on attend le duc de Connaugt pour l'inauguration des réservoirs et l'arrivée prochaine des grands médecins de l'Europe pour assister à notre congrés de médecine.

Kitchener a ouvert "Gordon Collège" et mis par là la

ويحقق آمالك الشريفة في رفعـة وطنك العزيز . وثتى أنى " بكل تأكيد أشغل الحل الأول بين أولئك الذين سيفكرون بكل حنو فيـك يوم الأثنين المقبل الذى هو يوم تذكار ولادتك (١)

أنى أسأل الله القادر العظيم أن يجعل يومُ ٤ اكتوبر المقبل يومسمود لفرنسا أكثرمن كل يوم.وان هذا التذكار تذكار ولادة أكبر وطنية فى الأيام الراهنة يكون موضع تحفَّاوة كل الفرنسيين كعيد من أعياد السؤدد الأهلى!

مسئلة طشيوز لا تزال بلا حل. والمداولات جارية ولم عكني اابت فيما اذاكنا سنحصل على ما هو من حقنا فيها. أما السلطان فقــد أظهر أسس للخديو التفاتا سامياً وترحيباً كبيراً. وأما سموه فقدعول على السفر الى مصر يومالخيس المقبل التاسع من آكتوبر أو الاثنين الثالث عشر وسأسافر فشيئة الله يوم السبت المقبل ١١ الجارى .... »

⁽۱) ولدت مدام جولیت آدم فی ؛ اکتوبرسنة ۱۸۳٦ فسنها اليوم ٧٢ عاما وهي في أجود صحة

première pierre de la politique tendant à diviser l'Egypte et le Soudan par le corps comme par l'âme. Les jeunes soudanais apprendront par leurs professeurs anglais à nous hair et les deux peuples, égyptiens et soudanais qui n'ont formé à travers l'histoire qu'un seul, seront à jamais désunis. Voilà un nouveau danger pour ma chère patrie!

Une grave question préoccupe les esprits ici : c'est celle du pèlerinage. Quelques Anglais veulent l'interdir, mais les musulmans s'opposeront de toutes leurs forces à une pareille mesure, je vous envoie ci-joint un article que j'ai écrit sur ce sujet.

Le Caire, le 25 Décembre 1902

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai eu le plaisir et l'honneur de recevoir votre charmante lettre après mon retour d'Assouau. J'étais allé voir l'inauguration des réservoirs et tout ce que je peux vous dire la dessus, c'est que tous les Egyptiens ont, à cette heure, la conviction que ces réservoirs sont, au point de vue de l'irrigation, d'une grande utilité pour le moment; mais que si dans l'ayenir les Anglais faisaient des réservoirs au Soudan, l'Egypte serait à leur merci et courrait les plus grands

« القاهرة في ۲۷ اكتوبر سنة ۱۹۰۲

سيدتى المديرة المجلة

تناولت عتب قدومي من الاستانة بمزيد الانشراح كتابك الوطني المنعش واني أشاطرك أحزائك على وطنك العزيز استد الجدال في هذه الايام بين جرائدنا وجرائد الاحتلال بسبب اعتراف غريب اعترفت به في هذين اليومين جريدة « الايجبشيان غازيت » التي هي لسان حال الاحتلال فقد قالت عن الانكايز في مصر «انه منذبك الاحتلال الى اليوم لم يعمل الانكايز في مصر شيئاً من الحسنات سوى اصلاح المالية والري »

وانك ولاشك تعرفين أنى ماتركت هذه الفرصة الجميلة تمر بدون أن أعلن فشل وافلاس الاحتلال بعداعتراف كهذا ماكان منتظر إأصلا

هل لديك انباء من لوتى ؟ سأرسل صورتى هدية اليه « القاهرة في ٢١ نوفمبر سنة ١٩٠٢

سيدتى المديرة المبجلة

dangers. Au point de vue politique, les réservoirs sont à Assouan un mur entre l'Egypte et le Soudan: je n'ai pas pu les voir sans une profonde tristesse pour la séparation opérée dans mon pays, l'Egypte et le Soudan ne forment en réalité qu'un seul pays qui est la vallée du Nil.

Après la fête des réservoirs, nous avons eu le Congrès de médecine. Le docteur Bouchard a eu ici le plus grand succés, on ne parle que de lui, son discours a été un morceau littéraire très heau et de nature à séduire les orientaux, le congrès de médecine a très bien réussi, le Khédive y a gagné énormément, tous les délégués de puissances out rendu hommage à la protection donnée par lui à la science.

J'espère que mon peuple fera un grand pas, pendant cette année dans la voie du progrés et de l'instruction.

Le Caire, le 3. Avril 1903

Madame et bien-aimée Directrice.

Rien d'intéressant ici au point de vue politique, une suite de visites princières voilà notre grande occupation. J'ai eu une entrevue avec S.M. la reine de Portugal et l'ai trouvée supérieure, nous avons parlé de liens qui ont jadis établi أبى ماتشرفت بتلتى جواب منك على كتابى الاخيروقد فرأت في «البرول فرنسبز» ماتفضلت به بمناسبة منعجريدتي من دخول الجزائر . وهذا مايدلك على أبى لا أغفل أبداً عن قراءة ماتكتبينه مما يسليني في بعادي عنك . ليس عندنا أنباء ذات شأن سوى نبأ وصول كتشنر ورحيله . وأنهم في انتظار الدوق دى كنوت لحضور حفلة افتتاح الخزان وقرب وصول كبار الاطباء من أوروبا لحضور مؤتمرنا الطبي

افتتحكتشنركلية غوردون بوضع الحجر الاول السياسي ليحول بين مصر والسودان روحا كما حال بينهما جسما . اذ يعملم الاساندة الانكليز فتيان السودان كيف يكرهوننا . وهانان الامتان المصرية والسودانية اللتان لم تكونا في جميع أدوار الثاريخ الا أمة واحدة ستكونان من الا زغير متحدتين الي الابد . وهو خطر جديد قد أصاب وطني الدزيز ا

ان عندنا مسئلة مهمة تشغل الافكار وهي مسئلة الحجر فأن بعض أفراد الانكليز يريدون منعه ولكرز المسلمين سيمارضون بكل قواهم في هـذا الامر. وأنى باعث اليك une profonde amitié entre la France et l'Egypte.

Les affaires des Balkans nous intéressent beaucoup ici. l'opinion pudlique est certainement pour les Turcs. On trouve que l'Europe commet une grande faute en demandant des réformes pour les chrétiens seulement. De cette-façon elle a fait croire aux musulmans qu'elle veut les écraser; que pensez-vous de ces affaires? croyez-vous qu'ils y aura une guerre entre la Russic et la Turquie?

Daignez agréer mes hommages les plus respectueux et mon éternel dévouement.

***

Le Caire, le 26 Juin 1903

Madame et bien-amée Directrice.

Ne vous étonuez pas de mon long silence et excusez le plus dévoué et le plus éternellement reconnaissant de vosamis. J'étais accable de mille choses et je vous dirai tout à mon arrivé à Paris. Vous comprenez le prix que j'attache à être toujours en correspondance avec vous ; sans les tracas que j'ai eus, je ne vous aurais pas écrit ces mots d'excuse. j'aurai fait mon devoir.

Je compte partir le 7 juillet pour l'Europe, j'irai avec

برسالة كتبتها في هذا الموضوع»

« القاهرة في ٢٥ ديسمبر سنة ١٩٠٢

سيدتى اللديرة المبجلة

تلقيت بيد السرور والشرفكتابك السار بعدعودتي من أسوان التي كنت قد سـافرت اليها لمشاهــدة افتتاح الخزان . وكل مافي استطاعتي أن أقوله لك فيه أن عند المصريين جميعاً اعتقادا بأن هذا الخزان من حيث الري ذو منفعة كبرى فى الوقت الحاضر ولكن لو أقام الانكليز في مقتبل الايام خزايات في السودان فأن مصر تصبح تحت رحمتهم ويلحقها أكبر الاخطار . وأما من الوجهة السياسية فأن خزان أسوان ليس الا ســورا بين مصر والسودان . · .وما استطعت أن أراه الا تكدرت شــدىد الكدر لهــذا الانفصالالقائم فيوطنيلان مصر والسودان ليسا في الحقيقة الا بلدا واحدا هو وادى النيل!

بعد عيد الخزان جاء المؤتمر الطبي وقد فاز فيه الدكتور بوشار فوزا مبينا .ولا حديت للقوم في غيره . أفأن خطابه mon ami Farid Bey qui a en l'honneur de vous être présenté, faire une cure à Vichy, Ayez la bonté de me faire connaître votre plan de voyage pendant l'été.

Daignez me permettre de déposer à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression du plus sincère attachement du plus mélancolique des hommes!

Paris, le 6 Septembre 1903

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai en l'honneur et le plaisir de recovoir votre chère lettre et c'est avec le plus grand enchantement que nous viendrons mardi passer quelques moments avec vous et puiser dans votre *prophétique* patriotisme des forces et nous raffermir dans nos idées.

Daignez me permettre de déposer à vos pieds l'expression de mes hommages très respectueux.

Votre fils dévoné:

كان قطعة من الادب متقنة الوضع وفيها مايفتن الشرقيين. أما المؤتمر فى ذاته فقد نجح نجاحا عظيما. وربح به سمو الخديو ربحا كبيرا. فقدأعرب مندوبو الدول عن مزيد اعتبارهم للرعاية التي تفضل بها جنابه العالى على العلم

وأنى آمل أن أمتنا تخطو هذا العام خطوة واسعة في سبيل التقدم والتعليم »

« القاهرة في ٣ أبريل سنة ١٩٠٣

سيدني المديرة المبحلة

ليس عندنا الآن مجال مهم للسياسة غير سلسلة زيارات عناسبة وفود بعض الامراءعلينا وهي أكبر مشاغلنا الآن. وقد تحادثت مع جلالة ملكة البرتغال التي بلغت من الجلال مكانا قصيا. وذكرنا الروابط التي عقدت بين فرنسا ومصرفي الزمن الغابر أمتن الوداد

انمسائل البلقان تهمنا كثيرا. وصلع الرأى العام عندنا لاشك مع الاتراك. ويرون أن أوروبا ترتكب خطأ كبيرا باقتصارها على طلب الاصلاحات للمسيحيين. فأنها مهذه الخطة Vichy, le 25 Septembre 1903

Madame et bien-aimée Directrice.

J'ai en l'honneur et le plaisir de recevoir votre charmante lettre et j'ai écrit, après l'avoir lue, à Trieste pour demander l'autre lettre. Je suis très content d'apprendre que Loti commande la station du Bosphore, j'aurai certainement le plaisir de le voir là-bas. Je dois passer au Tyrol, avec mon ami Farid Bey que j'ai eu l'honneur de vous présenter il y deux ans, la plus grande partie de ce mois : les médecins trouvent qu'il est indispensable pour moi de rester à la montagne pendant un certain temps, mes nerfs commencent déjà à se l'atigner et ils ont raison, jen ai aucune pitié pour eux! Vichy me fait beaucoup de bien et je ne m'ennuie pas lei; il y a quelques Egyptiens distingués et un monde cosmopolite qui m'amuse. Les eaux sont vraiment bonnes.

Nous avons lu, mes amis et moi, avec une profonde tristesse les discours prononcés à Londres pour le rapprochement de la France et de l'Angleterre; il parait que Deloncle était de la fête! rien ne m'étonne plus dans ce monde et tout peut arriver! et dire que Fachoda date de quatre ans seulement et que personne n'a pu encore oublier l'entrée triomphale de Krüger à Paris!

Daignez me permettre de déposer à vos pieds les hommages respectueux du plus reconnaissant des fils.

Mohammad Farid Bey — Chef du Parti National محمد بك فريد كا ﴿ رئيس الحزب الوطنى ﴾

قد أحدثت عند المسلمين اعتقادا بأنها تود أن تسحقهم جميعا فماذا تظنين في ذلك ? هل ترين أن حربا لابد واقعة بين الروسيا وتركيا ؟

> تفضلي بقبول أجل احتراي وشكرى الابدى » « القاهرة في ٢٦ يونيوسنة ٣٠١

سيدتى المديرة المبجلة

لايدهشك سكوتى الطويل واعذرى من هو أكثر أصدقائك اخلاصا واعترافا بالجيل. فانى كنت مشغولا بألف أمر مما سأروبه لك عند وصولى الى باريس. على أنك تعلمين مقدار ارتياحى لاستمرار مكاتبتك. ولولا مشاغل حالت دونها ما اضطررت الى مثل هذا الاعتذار ولكنت بالواجب

وقد عزمت على السفر الى أوروبا في السابع من شهر يوليه . وسأرافق صديق فريد بك الذى تشرف بمعرفتك لقضاء زمن العلاج فى فيشى . وانى أرجو منك أن تتفضلى بتعريفى بتفاصيل رحلتك في الصيف

Constantinople, e 26 Septembre 1903

Madame et bien-aimée Directrice.

Je suis arrivé ici en honne santé après un excellent voyage, j'ai vu le Khédive, Pierre Loti et tout le monde. Son Altesse m'a dit combien elle est heureuse de vous voir prochainement en Egypte, elle a reçu Loti lundi dernier et ils so sont plu énormément, Loti m'a exprimé la plus grande admiration pour le Khédive et m'a dit qu'ilétait sous l'empire de son charme, il m'a prié d'employer auprès de vous tonte mon éloquence pour vous décider à venir à Constantinople avant ou après l'Egypte; il a fait la même démarche auprès de son Altesse qui lui a fait la pronesse formelle de vous prier personnellement de ne pas oublier un pays où votre fils bien aimé se plait tant.

Tout le monde parle ici de mon article du Figaro, et Européens et Turcs le trouvent parfait.

La situation ici est très critique, le peuple veut la guerre, et si les gens de Constantinople avaient les mêmes libertés que ceux d'Europe, ils iraient par milliers à Yildiz demander la guerre immédiate, c'est le Sultan qui l'empêche en patientant. On dit qu'il a peur de l'intervention de la Russie

واسمحي لى أن أقدم الى رحابك أجــل واجبات احترام واسمى درجات اخلاص أكثر الناس قسما من نعص العيش »

« باریس فی ۳ سبتمبر سن**ة ۲**۰*۴*

سيدتي المديرة المبجلة

شرفت بتناول كتابك العزيز وأننا عزيد الحبورسنقصد ساحتك يوم الثلاثاء لقضاء ما تيسر من الزمان فيها .ونقتبس قبسا من الهام وطنيتك ونتثبت فى عزائمنا

هذا واسمحي لى أن أقدم الى رحابك فائق واجبات الحترام ، النك المخلص » ا

«فیشی فی ۲۵ سبتمبر سنة ۱۹۰۳

سيدتى المديرة المبجلة

نلت الشرف والحظوة بورودكتابك المنعش. وعلى أثر تلاوته طلبت من تريستا الكتاب الآخر . ولقد سرنى ما علمته من أن (لوتي) برأس حامية السفارة فى البوسفور . لأني سأفوز يقينا بلقائه هناك il craindrait pour son règne, la même fin que le commencement, mais ses sentiments pacifiques ne l'empêchent pas d'envoyer, sans cesse, des soldats en Macédoine.

* *

Constantinople, le 12 Octobre 1903 Madame chérie (1)

J'étais fort étonné de ne pas recevoir de vos nouvelles ici, je me demandais si ma lettre s'était égarée ou si vous m'aviez cru déjà en route pour ma bien aimée Egypte. Hier soir j'ai eu la bonne fortune de diner avec cet adorable Loti et à ma grande joie il m'a montré votre charmante lettre. Oni c'est dans un sacque nous vous amenerons à Stamboul! Seulement il aura trois trous pour votre tête et vos mains. il sera en soie pure préparée par les plus belles femmes du Caucase et de Turquie! Ça tente, n'est-ce pas?

Loti tient absolument à ce que vous veniez ici soit dans un sac, soit dans un wagon ordinaire, ça sera pour lui une des plus grandes joies de sa vie: je suis d'accord avec ce frère exquis pour supplier une mère trop indépendante de lui

⁽¹⁾ Cette expression est celle dont se sert habituellement . P. Loti et elle fut adoptée par Moustafa Kamel.

أنه يجب أن أقضى القسم الأكبر من هذا الشهر في (تيرول) مع صديقي فريد بك الذي تشرفت بتعريفه اليك مندسنتين. لأن الاطباء قد رأوا أنه من اللازم أن أمضى في الجبل بعض الزمن أذ أخذ النصب يستولى على أعصابى . ولهم الحق في ذلك فأنى ما رحمت نفسى! أن فيشى تفيدنى ولاشى ويضايقنى فيها. فأنى بين رهط من أعيان المصريين وأناس مختلفي الاجناس أتسلى بمعاشر تهم . أما المياء فصحية جدا

قرأت مع أصدقائى بكل تحسر ما دار من الخطب فى لوندره فى سبيل تقرب فرنسا من انكلترا. والظاهر أن. دلونكل كان من المحتفاين بهذا العيد! أنى أصبحت ولاشىء يدهشنى فى هذا الوجود. فكل شىء جائز الوقوع. وما القول فى فشوده التى لم يمض عليها أكثر من أربع سنين ولم ينس أحد الحفاوة التى نالها كروجر عند دخوله باريس!

هذا واسمحي لى بأن أقدم الىرحابكواجيات احترام أكثر الابناء اعترافا بالجميل » prodiguer un peu de tendresse!

J'ai en avec le grand Vizir un entretien très intéressant, Loti l'a envoyé au Figaro. Vendredi prochain je prendrai le hateau pour l'Egypte, écrivez-moi donc au Caire et dites-moi l'effet de ma conversation avec Farid Pacha, Ah! si vous le voyiez, vous diriez que la race des grands hommes n'a point disparu de l'Orient! que Dieu l'aide dans sa lourde tâche!

Les Turcs ont fait fête à Loti. Tous les journaux ont écrit des articles élogieux et charmants pour lui: il se plait beaucoup ici et fume tous les jours un narguilet comme un bonture.

Le Caire, le 10 Novembre 1903

Madame chérie

J'ai eu le plaisir de recevoir vos deux lettres après mon retour de Constantinople, je les ai lues plus d'une fois et les compliments que vous avez daigné m'adresser m'ont beaucoup touché. Je suis allé à Alexandrie trois fois pour voir le Khédive: il s'est fait dernièrement une nouvelle popularité, si je peux m'exprimer ainsi, en allouant la somme de 70.000 fr. par an à un asile dernièrement créé par

« الاستانة في ٢٦ سيتمبر سنة ١٩٠٣

سيدتى المديرة المبحلة

وصلت الى هنا رافلا في حلل الصحة بعد سياحة بديمة وقد زرت الخديو وبييرلونى وغيرها . وقال لى سموه اله يكون سعيدا برؤيتك في مصر قريبا . وقد استقبل مسيولونى في يوم الاثنين الفائت وكلاها أعجب بالاخركثيراً . أما « لوتى »فانه أعربلي عن عظيم اعجابه بالخديوى وقال لى انه قد سحره سحراً مبيناً ورجا منى أن أستعين بكل ما أستطيع من البلاغة لأحملك على القدوم الى الاستانة بعد أو قبل مصر . وقد سعى هذا المسعى بذاته قبل سموه الذي وعده وعدا صريحا ان يرجو منك شخصيا ان لا تنسى بلدا يعجب به ابنك الاعز اعجاما كبيرا

يتحدث الكل هنا بمقالتي فى الفيجارو وجميعهم من أثراك وأوروبيـين بجدونها شائقة

ان الحالة هنا حرجة للفاية . فان الامة تطلب الحرب ولوكان أهالى الاستانة عندهمن الحرية ما عند أهالى أوروبا

l'initiative privée pour les orphelins et les enfants trouvés.

Nous avons parlé de votre voyage et il a été très enchanté et même flatté que vous comptiez être à Alexandrie le 5 Janvier pour le féliciter le 8 à l'ocasion de l'anniversaire de son avènement au trône.

J'espère que vous voudrez bien nous faire l'honnour d'accepter une invitation faite par le plus charmant des hommes. Mon Souverain se réjouit déjà beaucoup de vous recevoir dans notre chère et bien-aimée Egypte.

Pour votre voyage à Constantinople, nous en parlerons au Caire, Loti y tient beaucoup et si vous approuvez mon projet, nous pourrons faire ce voyage ensemble au mois de septembre (s'il plait à Dieu!)

Dans le domaine de la politique, nous n'avons pas grand chose. Tout le monde s'occupe des affaires de la Macédoine et attend impatiemment une solution favorable à la Turquie.

Le Caire, le 6 Décembre 1903

Madame Chérie.

J'ai été heureux de recevoir votre charmante lettre, je L'ai lue à son Altesse qui a été trés touchée de vos reلذهب منهم الآلاف الى يلديز لطلب الحرب حالا .ولكنه . السلطان هو الذي عنمها مع الانتظار .ويقال انه يخشى تداخل الروسيا ونخاف كذلك ان ينتهي حكمه محرب كما بدئ بها . ولكن مپوله السلمية لا تمنمه من مداومة ارسال الجنود لمقدونيا

« الاستانة في ١١٠ كتوبر سنة ١٩.٣

سيدنى ألعزيزة

انی دهشت جدا امدم الوقوف علی ا با ناک وقد نساء ات ان کان خطابی تأخر عنك أو أنك ظننت أیی سافرت الی مصرنا المحبوبة ، بلغت أمس منتهی الحظوة بتناول طعام العشاء مع ذلك العزیز المبتجل «لوبی» وقد سرنی سرورا عظیما باطلاعی علی خطابك العزیز ، أجل . أنا سنحضرك الی الاستانة فی دنار من حریز ذی ثلاثة أتموب لرأسك و كلتا بديك علی أن یكون من صناعة أجمل نساء قوقاسیا و ركیا الیس فی ذلك ماینری ! أن «لوبی» مصمم علی كل حال أن تأتی الی هنا سواء فی دنار أو عربة عادیة فأن فی ذلك حال خال أن تأتی الی هنا سواء فی دنار أو عربة عادیة فأن فی ذلك

merciements. Je vous serai très obligé de m'écrire vos der nières décisions. Vous serez ici le 5 janvier, n'est-ce pas ? En partant de Marseille le jeudi 34 décembre, vous pourrez être ici pour la fête de l'auniversaire de l'avénement au trône du Khédive qui est le 8 Janvier; resterez-vous 5 semaines ou quatre ? En cinq semaines nous pourrons faire tout le voyage de la llaute Egypte sur le Nil, car avec 4 semaines nous serons obligés d'aller en chemin de fer jusqu'à Louxor (Thèbes) et de là à Assonan sur le Nil; vous jouirez mieux du voyage en passant 3 semaines sur le Nil.

Le Khédive donnera son grand bal annuel à la fin de Jauvier et vous assisterez à cette fête grandiose. La distribution des prix à mon école aura lieu le 8 janvier et j'espère qu'elle vous intéressera.

Le Caire, le 25 Décembre 1903

Madame chérie.

Son Altesse le Khédive est heureux de vous voir accepter d'être son hôte sur le Nil, qui, comme vous l'avez dit si bien, reste malgré tout et à l'encontre de la volonté de tous à l'Egypte et aux Egyptiens. Vous ne resterez au Caire que

أعظم سرور براه فى حياته وأنى موافق لهــذا الاخ الجليل على استرحام أم مستقلة تمام الاستقلال لان تهبه شيئاً من حنانها

تحادثت مع الصدر الاعظم حديثاً خطير الشأن وقد أرسل « لوتى » نصه الى الفيجارو . وسأسافر الى مصر يوم الجمعة المقبل فأكتبى الى بعنوان القاهرة وأنبئينى عن تأثير محادثتى مع فريد باشا ذلك الرجل الذى لو رأيته لحكمت بأن عنصر عظاء الرجال لم يزل من الشرق! أسأل الله أن يساعده في مهمته الشاقة !

احتنی الار اك مسیو لوتی وقد ذكرته جمیع الجرائد بالمدیح والثناء وهو معجب بالاستانة كثیرا ویدخن كل یوم النار جیلة (الشیشة)كتركی متقن لها »

« القاهرة فى ١٠ نوفمبر سنة ١٩٠٣

سيدتى العزيزة

سررت تناول كتابيك بمدعو ديمن الاستانة فقرأتهما أكثر من مرة. أثرت فى التهاني التي وجهتها الى ــسافرت 12 jours; sur le Nil nous resterons 20 jours, le Canal de Suez nous prendra 3 jours.

Vous assisterez au grand bal du Khédive, il aura lieu le 20 janvier, le 22 nous partirons pour la Hauto Egypte pour être de retour le 10 ou le 12 février, le 17 ou le 18 vous pourrez, aver l'aide et la protection de Dieu, partir pour votre chère France.

Nous ferons le voyage du Nil sur un bâteau spécial et j'espère que ca sera un des plus beaux voyages de votre vie. Vous comprenez bien, chère protectrics, que je ne pourrai jamais être assez patriote!

Loti m'écrit une très gentille lettre et espère toujours nous voir tous deux à Constantinople.

Le Caire, le 9 Mars 1904

Madame chéric

Quel voyage avez-vous fait ? C'est la première question que je dois vous adresser, car c'est la seule que je me suis posée toute cette semaine. J'espère qu'il a été bon, heureux et agréable. Tout le monde a parlé et continue à parler de votre voyage, mes amis sont enchantés de savoir que vous êtes

الى الاسكندرية ثلاث مرات لمقابلة الخديو الذي جذب اليه القلوب مرة أخرى _ اذا صح لى أن أستعمل هذا التعبير _ لمنحه مبلغ . . . ر . ٧ فر نك في كل عام لملجأ الايتام واللقطاء الذى أسس حديثاً وقد تكلمنا عن سياحتك وأظهر سروره بل وممنو نيته من أنك ستكونين بالاسكندرية في ه يناير حتى تهنئيه في اليوم الثامن بمناسبة عيد جلوسه على العرش وأنى آمل أن تنفضلي علينا بقبول دءوة أكثر الناس دعة ولطفا فان مولاي يسركشراً باستقبالك في مصرنا العزيزة الغالية أأما سياحتك في الاستانة فسنتكلم عما في القاهرة لان « لوتى » مصر علمها ولو وافقت على رأيي فأننا نستطيم تأدية هذه السياحة عشيئة الله معا في شهر سبتمبر المقبل ليس عندنا شيء مهم في جو السياسية والناس جميماً مشتملون عسئلة مقدونيا وينتظرون بنافد الصبر حلا مرضيا لتركيا

> « القاهرة فى ٦ ديسمبر سنة ١٩٠٣ سيدتى العزيزة

ravic, le Khédive que j'ai vu samedi et hier et avec lequel j'ai causé longuement, m'a dit combien il était heureux de vous avoir reçue dans son pays, et flatté de voir la grande Française séduite par l'Egypte et le Nil.

Ma mère a la votre lettre ou plutot a entenda la traduction avec une grande émotion, elle m'a dit qu'elle n'avait jamais eu autant d'attection pour une amie comme elle en a pour vous: elle prie le Tout-puissant pour qu'il vous protège toujours, et réalise vos chères espérances!

Je suisétonné de recevoirde vous des remerciements. Vous savez que la plus grande consolation pour le cœur d'un malheureux patriote comme moi est le voyage que vous veuez de faire en Egypte. Peut-on être remercié d'avoir accepté un bonheur envoyé par le ciel?

La traduction de votre article "la France et l'Egypte" a paru en 14 colonnes, samedi et dimanche dernier. Son effet a été considérable, le public éprouve un grand plaisir à trouver autant de franchise. J'ai donné aussi aujourd'bui la traduction de votre "Joune Egypte" qui a paru au Gaulois le 1er mars. Inutile de vous dire que j'ai supprimé une partie de ce qui me concerne.

En somme, je n'ai pas mal travaillé ces jours-ci!

سعدت بتناول كتابك السار وقد تسلوته على الجناب العالى فأثر فيه شكرك له. أكون لك ممتناً اذاكتنت الي " . عن قصدك الأخير ألست حالة بيننا في الخامس من ينام ﴿ انك اذا برحت مرسايا في يوم الخيس ٣١ ديسمبر تحضرين هنا عيــد جلوس الخــد و على العرش وذلك سيكون في ٨ يناير. وهل تمكثين أربسة أسابيم أم خمسة ?. اننا نستطيم في خمسة أسابيم عمـل السياحة بأكلها في الوجه القبلي عن طريق النيل أما في أربعة أسابيم فاننا نضطر الى ركوب السكة الحسديدية لغاية الاقصر ومنها الى أسوان عن طريق النيل وقضاء ثلاثة أسابيع على النيل مما يروح نفسك كثيرا وتحضرين المرقص الخديوى السنوى الذي سيكون في آخر شهرينابر

وان احتفال توزیع الجوائز فی مدرستی سیکون فی ۸ ینایر وأملی انه یروتك »

« القاهرة فى ٢٥ ديسمبر سنة ١٩٠٣

سيدتى العزيزة

S.A. est plus que charmé de la lettre de la Reine Amélie.

Je vous la rends malgré le désir que j'aurais de l'avoir tou jours sous les yeux. Vous lui direz combien je suis reconnaissant à sa Majesté de cette haute bienveillance. Je n'ose pas le lui écrire.

Le Caire, le 14 Mars 1904

Madame chérie

Un incident diplomatique d'une haute importance vient d'avoir lieu entre les Anglais et le Khédive à propos de votre voyage. Vos articles publiés ici ont rendu les occupants de l'Egypte fous; ils ont poussé un journal anglophile et écrit en Français "le Progrès" dont le Directeur est un Grec de la pire espèce, à écrire: un article insolent contre vous, le Khédive et moi. Il dit que son Altesse, toujours influencée par son entourage, ignorait la portée de la réception trop flatteuse faite par lui à l'écrivain anglophobe qu'est Madame Adam. Poussant, l'insolence jusqu'au bout, il menace le souverain d'Egypte d'un conseiller Anglais à la Cour pour le diriger dans la voie qui convient à sa situation. Cet article a paru vendredi et samedi matin (avant-

ان سمو الخديوي لسرور من قبولك ضيافته على النيل. هذا النهر الذي –كما قلت بحق – يبقى بالرغم من كل شيئ وخلافًا لأرادة الجميع لمصر وللصريين . أنك لا تقيمين بالقاهرة الا اثني عشر يوما أما على النيل فسنمكث عشرين يوماً وثلاثة أيام في قناة السويس أما المرقص الخــديوي ـ الذي ستحضرينه فسيقامني ٢ يناير ثم نسافر الى صعيد مصر فى الثانى والعشرين لنعود منه فى العاشر أو الثانى عشر من شهر فبراير . وفي السابع عشر أو ألثامن عشر منه تسافرين محروسة بعنامة الله الى وطنـك فرنسا العزيزة وسنؤدى سياحة النيل على باخرة خاصة . ولى الأمل أن كنون من أبدع سياحات حياتك والا فلاأ كون وطنيًا بالمعنى الذي.

كتب الى مسيولوتى خطابا عاية فى الرقة ولا يزال آملا أن برانا فى الأستانة »

« القاهرة في ٥ مارس سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

hier) le président du Conseil et le ministre des affaires étrangères ont été chez son Altesse au palais d'Abdine, et lui ont dit, l'emportement dans lequel se trouvait Lord Cromer. Une minute après, celui-ci se trouvait devant son Altesse; il s'est mit alors à se plaindre et à dire que la réception faite à Madame Adam était une provocation à l'Angleterre etc. etc. Le Khédive, avec un sang froid admirable, répondit à sa Seigneurie qu'il connaît Madam.) Adam depuis bientôt huit ans, qu'il a était invité chez elle à Paris et que ce qu'il a fait pour elle était un devoir pour lui envers une amic personnelle de lui et de son grand père; qu'enfin il est étonné de voir un acte de politesse et de courtoisie si mal compris par les Anglais!

Comme Lord Cromer ne pouvait pas riposter à une réponse aussi digne, il a entamé un autre sujet : le mien, il a dit que mes attaches avec son Altesse étaient trop blessantes pour l'Occupation et qu'il ne comprenait pas que son Altesse montrât tant d'amitié pour le plus grand ennemi de l'Angleterre en Egypte ; le Khédive a répondu encore très "patriotiquement" en disant que pour répondre aux attaques de la presse "anglophile" il avait et il aurait toujours besoin non seulement d'un seul Moustafa Kamel, mais

أول سؤال يجب على أن ألقيه عليك هو : كيفكانت سياحتك ؛ لأن هذا الشأن هو الشاغل الوحيد الذي شغلني كل هذا الاسبوع وأملى أنها كانت سفرة كلما توفيق وبهاء . نال اصدقائي الفرح عند ما علموا أنك سررت بهذه الزيارة . أما سمو الحديو الذي قابلته يوم السبت وأمس فقد قال لى بعد حديث طويل أنه كان سعيداً لاستقبالك في بلاده ومسروراً من أن يرى مصر والنيل قد فتنا كبيرة الفر نسين

قرأت والدتى كتابك _ أو بعبارة أخرى _ وقفت على على فواه بكل تشوف وقالت لى انها مامالت فى حياتها الى صديقة كما مالت اليك و ألّ القادر العظيم أن عدك بروح من عنده و محقق آمالك العزيزة 1

وقد أدهشنى توجيه ثنائك الى لانك تعلمين أن أكبر تسلية لفؤاد وطنى تعس مثلى انمــا هى سياحتك فى مصر . وهل بشكر المرء على قبوله نعمة الله ?

ظهر تعريب مقالتك (فرنسا ومصر) في يوم السبت

de mille Moustafa Kamel! il a ajouté que c'est vraiment ridicule de la part des journaux attachés à l'Occupation de le traiter de jeune après 12 ans de règne, 30 ans d'age et la paternité de 6 enfants.

Sur ce, lord Cromer s'est tû et l'incident est clos.

Tout le monde veut lire votre article "la France et l'Egypte". Veuillez ordonner qu'on m'envoie dix exemplaires.

Ma mère vous embrasse de toute son âme, mes sœurs se joignent à moi pour vous baiser la main loyale.

L'incident qui vient d'avoir lieu est l'explication de votre réve la veille de votre départ d'Alexandrie.

Le Caire, le 28 Mars 1904

Madame chérie

J'ai une nouvelle à vous annoncer: S.M. le Sultan vient de me conférer le titre de *Pacha*. Les dépêches officielles et tous les journaux de Constactinople l'ont annoncé; la joie de ma mère, de ma famille et de mes amis est grande, les félicitations pleuvent de tous cotés. L'Egypte patriote est heureuse de me voir arrivé à cet honneur à 30 ans, quoi-

والاحد الماضيين وقد شفلت ١٤ عمودا . أما تأثيرها فقد كان عظيما وما فيها من صراحة أرضى الجمهور كثيرا وقد عربت اليوم مقالتك (مصر الفتاة) التي نشرتها الجولوا في غرة مارس وقد حذفت قسما كبيرا من الثناء على وبالجملة فأنى قت الواجب في هذه الايام!

كاد سمو الحديو يطير فرحا من خطاب الملكة أميليا وأنى أرده اليك بالرغم من ميلى لحفظه تحت نظري. وتفضلى بتبليغ جلالتها أبى معترف لها بهذه الرعاية العالية نحوى فأبى لا أتجاسر على أن أكتب الى جلالتها »

« القاهرة في ١٤ مارس سنة ١٩٠٤

سيدتي العزيزة

وقع حادث سياسي خطير الشأن بين الانكايز والخديو بشأن سياحتك وأن مقالاتك التي نشرناها أطارت لب المحتلين اذ أوعزوا الى جريدة البروجرية الانكليزية المشرب والتي تحرر بالفرنسية تحت ادارة يوناني خسيس المنبت فنشرت مقالة بذيئة ضدك وضد الخديو وضدي. وقالت

que ca me soit bien égal.

Je travaille beaucoup maintenant pour faire "en arabe" un ouvrage sur le Japon, ses progres modernes et son patriotisme. Je désire montrer à mon pays comment on peut avancer, à l'enconrager dans ses efforts actuels. Je vous seraitrès obligé de m'envoyer les noms et les adresses de tousles livres qui pourront m'être utiles ainsi que les articles et journaux sur le patriotisme japonais.

Le Caire, le 15 Avril 1904

Madame chérie

Mr Delcassé vient de nous faire un mal énorme avec son accord anglo-français; l'engagement de la France à ne jamais demander un délai pour l'évacuation est un «enterrement» de la question d'Egypte et une condamnation de notre pays par le vôtre.

J'ai écrit mon opinion à M. Montorgueil pour la publier comme une interwiew à distance. S'il la publie, ayez la bonté de la signaler à Drumont, Rochefort, Daudet et à tous vos amis; je désire qu'on sache dans toute la France l'effet que cet accord a produit ici. Les Anglais se sont acharnés

أن سموه نظرا نتأثيرمن يحيط به فيه كان بجهل مسؤولية الاستقبال الفخم الذى قدمه للكاتبة العــدوة للانكابز التي هي مدام آدم . وقد استرسلت في سبابهاوهددت عزيز مصر نوضع مستشار انكامزي بالمعية ليقود سموه في الطريق اللائق بمركزه . ظهرت هذه المقالة في يومالجمعة . وفي صباح يوم السبت (أول أمس)كان رئيس النظار وناظر الخارجية في حضرة سموه بسراى عابدين وأبلغاه الى أى درجة من التأثر وصل اللورد كرومر : وبعد دقيقة قابل اللورد سموه وصار يشكوويتن من أن استقبال مدام أدم يعد بمثابة عمل عدائی ضــد انکاترا ... الخ ... الخ . وقــد أجاب ســمو الحدوى بثبات عجيب جنابه بأنه يعرف مدام أدم من نحو ثماني سنوات وأنه دعي الى منزلها في باريس وأن ماقام به نحوها ليس الأواجبا يتحتم عليــه نحو صديقة شخصية له ولجـده . وبالجلة فقد أظهر دهشه من أن عملا بني على الادبواكرامالوفادة يؤوله الانكليز تأويلا سيئا . ولما رأى اللورد كرومر أنه لاوجــه للرد على هذا الجواب

« officiellement » contre le Khédive à cause de la réception qu'il vous a faite. Lord Cromer lui a communique ces joursci une note du Foreign Office montrant le mécontentement du gouvernement Anglais de cet accueil fait à une illustre ennemie de l'Angleterre.

Je vous ceris à la hâte et vous prie de m'envoyer ce qu'on écrira de moi sur mon opinion quand elle sera publiée par l'Eclair. Si vous avez le temps, je vous serai très obligé de faire écrire à «l'Argus de la presse» de m'envoyer tout ce qui me concerne; car je n'ai pas son adresse. Mes hommages les plus respectueux à vos pieds et mon cœur, toujours, i estera celui d'un fils bien dévoué.

Hotel Casino, San Stefano,

Ramleh, le 10 Mai 1904

Madame chérie

J'ai en le grand plaisir de recevoir vos lettres, votre excellent livre et de lire votre article à la *Libre Parole*, tout ça m'a donne un peu de cette gaieté qui s'en va hélas pour toujours peut-être; je ne peux pas me consoler de ce funeste المقنع حول الدفة إلى موضوع آخر هو موضوعي فأنه قال إن علائقي بسموه جارحة للاحتلال وأنه ما كان يعتقد أن سموه يعطف عطفا كبيرا على عدو انكلترا الأكبر في مصر وقد أجاب الخدو كـذلك بكل وطنية قائلاً : « أنه ليرد على مطاعن الصحافة الانكلىزية المشرب رى نفسمه في الحال والاستقبال في حاجة ليس فقط الى «مصطفى كامل » وحده بل الى ألف من مثل « مصطفى كامل ! » وأضاف سمو هالى ذلك ! « أنه من الغرابة عكان أن تلقبه الجرائد الاحتلالية بالحدث بعد حكم طال اثنى عشر عاما وسن بلغت الثلاثين وأبوة استة أبناء » وعلى ذلك سكت اللورد وانتهى الائمر أن الجميم متشوفون لقراءة مقالتك (فرنسا ومصر) فأرجو منك أن أمرى بارسال عشر نسخ منها

والدتي تعانقك بكل جوارحها أما أخواني فأنهن يقبلن مي يدك السكريمة وما كانت الحادثة التي حدثت الا تأويل رؤياك التي

وقعت قبيل سفرك من الاسكندرية »

accord anglo-français qui aura des effets désastreux pour notre pauvre pays et notre malheureux Khédive. Toutes les écoles de la terre ne peuvent plus attacher les Egyptiens à la France! mes compatriotes détestent aujourd hui la France plus que l'Angleterre elle-mème, je sais que c'est très cruel de vous dire cela, mais la franchise n'est-elle pas la base et l'âme de toute amitié? Je souffre doublement pour vous et' moi. Songez donc que la France est la première puissance de l'Europe qui ait sanctionné l'Occupation par un acte officiel! quelle humiliation pour les patriotes égyptiens et français!

Vous n'avez pas une idée de l'arrogance des Anglais acuellement; ils se moquent de nous "pauvres esprits" quiavons cru en la France; et ils ont raison de se moquer.

Avec cela ma situation personnelle devient très difficile et même grave. Tous mes anciens amis qui luttaient avec moi, égyptiens et français, sont, ou convertis à l'amitié anglaise, ou désespérés. Je suis à moi seul un parti qui a « القاهرة في ٢٨ مارس سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

لدى نبأ أزفه اليك. ذلك أن جلالة السلطان انعم على المقب باشا وقد نشرته التلغرافاف الرسمية وجرائد الاستانة كافة. وأن سرور والدى وأهلي وأصدقائي لعظيم والمهانيء تتقاطر من كل صوب والوطنيون المصريون برون بعين السرور بلوغي هذا الشرف في سن الثلاثين ولو أن ذلك لا يهمني أبذل الآن جهدى في وضع سفرعربي على اليابان ورقبها الحديث ووطنيها لأنى أريد أن أبين للشعب كيف برق واشجعه في مجهوداته الحاضرة. وأكون ممتنا لك اذا تفضلت وأرسلت الى بيان الكتب التي يمكن أن تفيدني وكذلك مقالات الحرائد على الوطنية اليابانية »

« القاهرة في ١٥ ابريل سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

أساء الينا مسيو دلكاسيه كثيرا باتفاقه الانكليزى الفرنسي لات تعهدَ فرنسا بعدم مطالبتها بميعاد للجلاء دفنُ

les sympathies générales mais qui est seul. Je prévois même le jour, pas très loin, où les Anglais ne voudront plus que j'approche le Khédive.

Il va sans dire que je continuerai ma lutte jusqu'à la mort, mais que de tristesses et de chagrins!

Je vous écris ces choses pour vous personnellement, comme je dois tont dire à une mère qui me chérit et me comprend.

Je ne suis pas étonne de voir l'*Eclair* refuser mon article. Tout change en France pour nous et ce ne sera pas la dernière déception, je vous prie de le mettre dans votre « Parole Française» comme une lettre que je vous aurais adressée et de le faire reproduire par un journal comme l'*Echo de Paris* ou la *Libre Parole*.

Le Caire, le 29 Mai 1904

Madame chérie

Votre chère missive m'arrive au moment oû toute l'E-

« للمسئلة المصرية » وحكم علينا من قبلكم وقد كتبت الى مسيو « مو نتورجويل » رأيي لينشره كحديث على بعد المزار فاذا كان قد نشره فأرجو منك ان تلفتي اليه نظر « درومون » و « روشفور » و « دوديه » و جميع أصدقائك لاني أريد أن يقف الفرنسيون على التأثير الذي أحدثه عندنا هذا الوفاق

ان الانكابر أظهروا رسمياً حنقهم ضد الحديو بسبب الحفاوة التي قابلك بها . فقد أرسل اليه اللورد كروم في هدنين اليومين مذكرة من نظاره الحارجية الانكليزية يبدى فيها استياء الحكومة البريطانية من هده المقابلة التي وجهث الى من اشتهرت بعداوتها لانكاترا !

اني أكتب اليك على عجل وأرجو منك ان تبعثى الى بما سيكتب على رأبي متى اشرته « لكلير » واني أشكر لك سلفا تفضلك اذاكتبت — وسمح لك وقتـك – الى شركة قطع الجرائد (لارجوس) ان ترسل الى كل مايخصنى لاني لمأعرف عنوانها. هـذا وأقدم الى رحابك واجبات

gypte parle de patrie et de patriotisme. Riaz Pacha, l'ancien président du conseil des ministres, qui a été sous son dernier ministère très anti-anglais, a prononcé un discours qui a indigné la nation toute entière; il a uniquement fait l'éloge de Lord Cromer et de l'Occupation devant le Khédive et toutes les sommités des Egyptiens, c'était à la pose de la première pierre de l'école industrielle "Mohammad Ali" à Alexandrie. Il s'agissait d'une fête nationale, car c'est le peuple qui a fondé cette école par son argent et ses sous-criptions, et voilà que cet homme choisit cette occasion pour nous mortilier tous !

Mais "malheur est bon à quelque chose", toute l'Egypte a protesté; les journaux le Leva en tête, l'ont terriblement malmené, la presse anglophile l'a défendu mollement, tout en reconnaissant sa maladresse. Le mouvement patriotique né de cette affaire est grandiose, et l'Angleterre doit savoir que tous les accords de la terre ne lui donneront jamais l'âme de la chère Egypte.

الاحترام . وأن فؤادى ليبقى على الدوام فؤاد ولد مخلص للغامة »

«أوتيل كازينو سانستفانو

· الرمل في ١٠ مايو سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

حظيت بتلبقى خطاباتك وسنفرك النفيس وتلوت مقالتك في جريدة « لاليبر يارول » ولاجرم أن كلهذا قد. وهبني قليلا من ذلكالارتياح الذي ربما يزول الى الابد فأنه ليس في وسمى أن أتسلى أمام هذا الوفاق الانكارين الفرنسي المشؤوم الذي سيكون من ورائه أسوأ النتائج على وطننا التعس وخديوينا السيء الحظكما أنهليس فيوسع جميم مدارس الممورة أذربط المصريين بفرنسا بعد الآن وان مواطني يكرهون اليوم فرنسا أكثر من انكلترا نفسها أقول ذلك وانكنت أعلم انه من القساوة التناهية أنأقوله لكولكن البست الصراحة أساس كل مودة وروحها ؟ الى أَتَالُمُ أَلَمَا مَرْدُوجًا أَتَأَلُّم لَكَ وَلَى وَالَّا فَاذَكُرَى انْ فَرَنْسَا هِي

Je juge les événements assez importants pour faire un grand discours à Alexandrie; je compte le prononncer mardi prochain, le lendemain matin, je vous enverrai une dépêche ainsi concue "santé bonne" pour vous dire que le succès a été satisfaisant,

Je serai content de voir dans le Figuro une déprèche ainsi rédigée: « Moustafa Kamel, directeur du Lewa, a prononcé hier soir à Alexandrie devant une foule d'auditeurs un grand discours politique, l'orateur a affirmé que les Egyptiens s'attachent plus que jamais à l'idée de l'indépendance nationale; qu'ils flétrissent plus énergiquement tous ceux qui se font les servants des Anglais, et que par l'instruction et le développement intollectuel l'Egypte reprendra tôt ou tard sa place dans le monde». Je me ferai un plaisir de vous envoyer le discours.

S.A, le Khédive m'a parlé plusieurs fois de vous, hier encore où il est venu au Caire pour deux jours, il m'a demandé de vos nouvelles; je me suis permis de lui dire que

أول دولة صادقت على الاحتـلال بعقـد رسـمي ! مأأذل الوطنيين المصريين والفرنسيين! انك لاتدرين مبلغ تشامخ الانكليز في الوقت الحاصر . فأنهم يسخرون منانحن «صفار الاحلام » الذين اعتمدنا على فرنسا ولهم الحق أن يسخروا . وأذموقني الذاتي يصيرمع ذلكمنأصعب المواقفوأخطرها فأنجيع أصدقائى المصريين والفرنسيين الذين كانوا يناضلون بجانبي أصبحوا اما أصدقاء للانكليز أو يائسين واني أكون وحدى حزبا من حوله عواطف القوم ولكنه بـــلا مؤازر وأرى كذلك اليوم القريب الذىفيه لا يود الانكليز أمداأن أقترب من الحديو. ومع ذلك فلا ريب في مداومتي الجهاد حتى الموت ولكن ما أشد آلامي وأحراني : اني ما أكتب هذا الا الى شخصك ليس الا.فان من وأجي أن أقص كل شيء على أم أعرتني وخبرتني.وان امتناع جريدة « لكلير » عن نشر مقالتي لم يدهشني لان كل شيء في فرنسا تغير ازاءنا وليسهذا آخر خسران فأرجو منكأن تنشرها في نشرتك « لايارول فرنسيز » كخطاب أرسلته اليك وان تستلخصه

vous lui offririez vous même votre dernier livre, lors de son passage à Paris en Septembre,

Il sait votre chagrin de tout ce qui est arrivé et son attachement pour vous n'à fait que grandir. Je lui transmettrai vos respects.

Je voudrais partir le 2 juillet, mais j'ai bien des choses à faire; ma tête donne le maximum de ce qu'elle peut donner et j'ai vraiment besoin de repos. Je vous ferai savoir prochainement la date exacte de mon départ.

Ma mère mandit la mer qui vous sépare toutes les deux, elle me parle de vous tous les jours et embrasse vos lettres; c'est la tendresse en personne. Sa santé est meilleure maintenant et nous l'entourons de toute notre affection.

Je crains de vous avoir fatiguée avec mes histoires. Au revoir, et permettez au plus fidéle des fils de déposer à vos pieds ses très respectueux hommages et l'expression de son inaltérable attachement.

جريدة مثل «كيكودوپاري.» أو «لاليبرپارول»

« القاهرة في ٢٩ مانو سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

وصل الى مكتوبك والقطر بأجمه للذكر الوطرس والوطنيين لان رياض ماشا رئيس مجلس النظار السابق الذي كان في وزارته وطنياً ألتي خطابا استاءت له الامة بأسرها. فانه خص اللورد كرومر والاحتلال بالمديح فى وجه الحديو وأعاظم المصريين . وكان ذلك في المكان المد لوضم الحجر الاول لمدرسة محمد على الصناعية عدينة الاسكندرية وماكان هناك غرض الا الاحتفال بعينه أهلي لان الامةيهي التي أسست هذه المدرسة بما اكتتبت به لها من المال. ولكن اختار هذا الرجل هذه الفرصة ليؤلمنا جميعا! و «رب ضارة نافعة » فان الامة بأسرها قد احتجت كما احتجت جميع الجرائد وفي مقدمتها اللواء الذي أشبعه تقريما. أما الصحافة الاحتلالية فأنها مع محاولتها الدفاع عنه قد اعترفت في الجملة يخطأه . وان الحركة الوطنية التي أنتجتها هــذه الحادثة لعالية

Alexandrie, le 9 Juin 1904

Madame chéric

Combien j'ai regretté que vous ne soyez pas là avant hier pour aimer davantage, si c'est possible, votre enfant. Devant plus de 4000 personnes j'ai prononcé mon discours, le succés est immense, le plus grand que j'ai eu: j'ai parlé pendant une heure et le *Lewa* a consacré deux pages pour publier le discours. C'est pour vous dire qu'il était le plus long et le mieux fait de tous les précédents. Toute l'Egypte est contente et les marques d'approbation me viennent de toutes parts. Après le discours de Riaz. il était indispensable que la jeune Egypte élevat la voix! Lord Cromer ne doit pas être content, mais je m'en....!

Je vous envoie le compte renduque j'ai donné à la presse et qui a été publié par tous les journaux, Vous trouverez aussi ci-joint la coupure de "l'Egyptian Gazette" qui 'a publié, après bien des efforts, la traduction anglaise. S'il vous plait, envoyez-la à Mr Stead qui doit être de retour

الشأن . وليس على انكلـترا الا ان تدرك ان جميع اتفاقات العالم لا تمكناروح مصر العزيزة . وانى أجدا لحوادث داعية لا لقاء خطبة كبري في الاسكندرية ولذلك عزمت على القائها في يوم الثلاثاء المقبل . وسأرسل اليك في صبيحة اليوم التالى له تلغرافا هذا نصه : « الصحة جيدة » لينشك أن النجاح كان باهرا . وأنه يسرنى أن أرى في « الفيجارو » تلغرافا هذا مضمونه :

« مصطفی كامل مدیر اللواء ألتی أمس خطاباً سیاسیا كبیراً فی الاسكندریة علی جم خفیر من المصریین وقد أكد الخطیب أن المصریین یتعلقون الی الابد بفكرة الاستقلال الاهلی و محتقر و ن بكل قواه جمیع الذین یقدمون أنفسهم لحدمة الانكایز و أنه بالتعلیم و نشر الادب تستعید مصر عاجلا أو الحلا مركزها فی الوجود » وسأبعث الیك بنص الخطاب حادثنی سمو الخدیو مرازاً فی شأیك و آخر مرة كانت حادثنی سمو الخدیو مرازاً فی شابك و آخر مرة كانت أمس . اذ جاء لیة ضی یومین فی القاهرة وسأای عن أنبائك وقد رأیت أن أبلغ سموه أنك ستقدمین له شخصیا مؤلفك

du Transvaal.

Je suis obligé de retarder mon départ pour l'Europe jusqu'à la fin de Juillet; je passerai le mois d'Août, s'il plait à Dieu, en Suisse et serai à Paris au commencement de Septembre.

P.S. Ma lettre est courte, car je sens un mal de têté affreux.

Le Caire, le 16 Juin 1904

Madame chérie

Mille mercis pour votre charmante et encourageante lettre; ma mère est très heureuse de trouver que vous pensez bien à elle; mes frères et sœurs envient mon sort et voudraient être à ma place pour pouvoir vous voir bientôt.

Mon discours a produit une très grande sensation, tout le monde en a parlé pendant une semaine, les Anglais ont montré une grande fureur, et leurs journaux se sont mis à 'insulter lachement. Je suis bien fier d'être le seul homme

الحديث أثناء مروره بباريس في شهر سبتمبر. وأنه يعلم مقدار كدرك مما حصــل وصلته بك لم تردد الاتوثقا. وسأبلغه احترامك . أني أوبد السفر في الثاني من شهر يوليه ولكن لدى أعمالا كثيرة أبذل فما كل قواى ولذلك أرانى في ً حاجة عظمي الىالراحة وسأعلمك قريبا بتاريخ سفرى الحقيقي أن والدتى تسخط على البحر الذي يفصل احدا كما عن الاخرى وأنها تذكرك لي كل يوموتقبل مكاتيبك اما صحتها فالهااليوم أجود وكلنا يحيطها بمزيدالشغف. اخشى أن أكون قد اتعبتك بشؤوني.استودعك اللهراجيا أن تسمحي لاخلص الابناءأن يقدم لرحابك أسمى واجبات احترامه واكيد وفائه الذي لا يتبدل »

الاسكندرية في ٩ يونيه سنة ١٩٠٤

لقد اسفت كثيراً لعدم حضورك اول امس حتى يكون لابنك منزلة عندك أكبر مما له لو أمكن ذلك . فقد ألقيت حطابى على اكثر من أربعة آلاف نفس بنجاح باهر لم أنله ف حياتى اذ تكامت نحوساعة وقد استغرقت الخطبة صحيفتين insulté en Egypte pour son patriotisme.

Il m'a été très agréable de voir la dépêche dans le "Figaro", mille mercis, au moins qu'on ne dise pas que nous sommes morts!

Omar Sultan a tellement insisté avant son départ, pour me décider à le rejoindre que j'ai changé mes plans et que dans deux semaines je m'embarquerai de Port-Saïd, je serai à Paris le 10 Juillet, m'attendez vous?

Je viens de terminer le premier volume de mon livre sur le Japon. La raison capitale qui m'a poussé à le faire a été de profiter du courant de grande sympathie que mes compatriotes ont pour les Japonnais, pour leur dire que ces gens là ne sont si forts que parce qu'ils sont patriotes. Je crois qu'il aura un grand retentissement. Je ne me suis jamais fatigué autant que ces jours-ci.

En attendant le plaisir et le bonheur de vous baiser la main et de vous présenter les tendresses d'un fils reconnaissant, je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux. اللواء وهي أطول وأدق من سابقاتها . ومصر بأسرها مرتاحة اليها . وعلامات الاستحسان ترد الى من كل جانب وكان من الضروري أن ترفع مصر الفتاة صوتها بعد خطاب « رياض » ولا بد أن يكون اللورد كرومر قد استاء ... ولكني لا أبالى . . !

أبعث اليك بالملخص الذى قدمته للصحف والذى نشر ته جميعها ومعه مجدين قطعة الانجبسيان غازيت التى لم تنشر الترجمة الا بعد جهد جهيد فارسليها اذا شئت الى مسستر « ستيد » الذى لا بد أن يكون قد عاد من الترنسفال . انى مضطر الى تأجيل سفرى الى أوروبا لغاية شهر يوليه . وسأمضى عشيئة الله شهر اغسطس في سويسرا وأكون فى باريس فى شهر سبتمبر

(حاشیه)جاء خطابی موجزاً لانی أشعر بألم شــدید فی الرأس »

« القاهرة في ٦\ نونيه سنة ٤٩٠٤.

لك الف شكر على خطابك السار المنشط . والدتي تجد

Le Caire, le 23 Juin 1904

Madame chérie

J'ai reçu avec la plus grande joie, votre lettre du 17 courant. Votre enchantement de me voir réussir malgré le temps, l'énervement et les hommes, est un encouragement pour moi. Vous êtes la seule qui puisse me dire si je suis dans le droit chemin ou non. Mon âme se nourrit de patriotisme et sans lui je mourrais! la vie ne vaut pas la peine d'être vécue sans cet amour immense et puissant qui donne à l'homme toutes les consolations et toutes les joies, même dans le malheur, que dis-je, surtout dans le malheur on nepeut trouver de force et d'espoir qu'en lui,

Votre enfant.

Le Caire, le 8 Juillet 1904

Madame chérie

Me voici à Naples la belle! j'ai en un temps splendide et une traversée très agréable. Mon petit frère Hassan est نفسها سعيدة اذ تفكرين فيهاكثيرا. واخوتي وأخواتى يتمنون لو نالوا حظى ويودون أن محلوا محلى ليتمكنوا من رؤيتك قريبا أحدث خطابى ضجة هائلة .وقد تحدث الناس به مدة أسبوع أما الانكليز فقد أظهروا الحنق وأخسذت جرائده تسبنى بكل دناءة. ولكنى أفتخر بأن أكون الوحيد الذى يسبفى مصر لوطنيته وقد سررت باطلاعى على التاغراف في الفيجارو. فألف شكر حتى لايقال اننا متنا

ألح على « عمر سلطان » كثيرا قبل سفره ليحملني على أن أدركه ولذلك غيرت خطة رحلتي اذ أبرح بور سعيد بعسد أسبوعين وأكون في باريس في العاشر من يوليه فهل لك أن تنتظريني أ انتهيت من الجزء الاول من كتابي على اليابان والسبب الرئيسي الذي حملني على وضعه الرغبة في الاستفادة من تيارشعور مواطني المتجه بقوة نحو اليابانيين ولا بين لهم أن أولئك الرجال لم يكونوا أشداء الالانهم وطنيون . وفي ظني أن سيكون له رنين عال لأني ماعانيت نصبا مثل ماعانيت في هذه الايام . وانني مع انتظاري السرور والسعادة بلثم

enchanté, j'espère qu'il sera quelqu'un; l'Egypte, avant la famille, a hesoin d'hommes: toutes les lachetés que nous constatons tous les jours nous montrent le peu d'hommes d'action que possède. hélas! notre chère patrie.

J'ai terminé à bord la lecture de votre admirable et exquis livre, vous m'avez fait aimer et détester tous ceux que vous avez chéris ou adorés, je suis comme l'ami des uns et l'ennemi des autres. (4)

Enfin j'ai véen avec vous en lisant votre livre et j'étais très heureux de trouver ma "bien chère maman" si belle, dans sa jeunesse, si spirituelle, si aimée. Je n'ai pas lu cet ouvrage remarquable avec les yeux d'un fils seulement, je l'ai lu en critique attentif et je peux dire sans vous flatter qu'il est captivant, vous faites intéresser votre lecteur à tout. même au puits et à la route de votre "Bruyères".

Votre dévoué.

⁽¹⁾ Un volume des mémoires de Mme Adam :

بدك وتقديم منو ابن معترف لك بالجميل أرفع الى رحابك فائق واجبات احترامي »

« القاهرة في ٢٣ يونيه سنة ١٩٠٤

سيدتي العزيزة

تلقيت بمزيد الفرح خطابك المؤرخ ١٧ الجارى. أن سرورك من رؤية نجاحى بالرغم من الزمن وخور العزيمة والرجال لتشجيع لشخصى. انك أنت الوحيدة التي تستطيعين أنباقى عمااذا كنت سائرا في طريق الرشاد أم لا. أن روحى تتغذى من الوطنية وبغيرها أفارق الدنيا. لانه لامعنى لحياة تقضى في غير هذا الغرام (غرام الوطنية)العظيم القوى الذي يهب المرء كل تسلية وكل نعيم حتى في شدقائه. نعم وعلى الخصوص في الشقاء فأنه لا يجد الأنسان قوة وأملا الا في هذا الغرام »

« ۸ يوليه سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

ها أنا ذا في نابلس (نابولي) البديعة ! صادفني جو

Paris, le 16 Septembre 1904

Madame chérie

J'ai eu le plaisir de recevoir votre carte, j'aurais beaucoup aimé aller chez vous le 25, mais ce jour la je serai à
Londres. M. Stead m'a écrit qu'il m'attend le 23 courant et
comme je tiens à le connaître, je compte quitter Paris jeudi
prochain, le 22: je pense même préparer un discours pour
le cas où il voudra réunir ses amis; si je le finis demain
ou après demain je vons l'enverrai pour avoir votre opinion.
De Londres j'irai à Berlin, puis à Constantinople.

Le 21 Septembre 1904

Madame chérie

Vous êtes bien bonne pour moi, votre désir de me voir avant mon retour dans ma chère et malheureuse Egypte me comble de joie. Je devais aller directement de Londres à Berlin, mais pour remplir ce devoir qui m'est bien cher, n'oubliant pas que je vous en devrai comme de tant d'autres la

زاه فأجتزت بحرا هادئا. ان أخى «حسنا» لفرح وأملى أن يصير رجلا لان مصر في حاجة الى رجال قبل العائلةوما نراه من أنواع الجبن كل يوم يدلنا على قلة وجو درجال العمل فيها. فما أسوأ بخت وطننا العزيز!

أتممت وأنا على ظهر الباخرة تلاوة مؤلفك النفيس الذى به جعلتى أحب أجباءك وأبغض بفضاءك وبالجلة فكانى عشت ممك بقراءة كتابك هذا وكنت فى أهنأ سعادتى لرؤية «أى» العزيزة مؤثرة عالية الشأن في صباها. وماقرأت هذا السفر الجليل بعين الابن فقط ولكن بعين المنتقد ايضاً. وأصرح لك بلا محاباة أنه آسر. فأنك تجعلين قارئك يهتم وأصرح لك بلا محاباة أنه آسر. فأنك تجعلين قارئك يهتم بكل شيء حتى ببئر برويير وبطريقها المخلص لك »

« باریس فی ۱۶ سبتمبر سنة ۱۹۰۶

سيدتني العزيزة

حظیت بتناول بطاقتك وكنت أودكثیراً أن أقصد ساحتك في هذا اليوم أكون في ساحتك في هذا اليوم أكون في لوندره لان مستر ستيدكتب الى أنه في انتظاري يوم ٣٣

connaissance, je retournerai à Paris pour 48 heures, je vousécrirai de Londres et vous dirai ce que j'aurai fait avec Stead. J'avais un rhume tellement fort que je n'ai pas pu érrire mon discours; mais si Stead accepte de réunir ses amis, ça sera l'affaire de quelques heures.

Je vous envoie ci-joint une coupure de la *Libre Parole* qui pourra vous intéresser. Vous m'écrirez votre opinion surmes déclarations ; j'habiterai à Londres (Cecil Hotel)

Daignez me permettre, madame chérie, de déposer à vospieds mes hommages très respectueux et l'expression de ma filiale affection.

Londres, le 23 Septembre 1904

Madame cherie

La Manche a été assez bonne. J'ai vu ce matin M. Steade et nous avons causé longtemps, il m'a demandé un grand article pour "sa Revue".

Je suis très content de trouver en Angleterre, pour mes-

وبما أنى أود معرفته فقد عرمت على براح باريس فى الثانى والمشرين وفى فكرى أن أعد خطبة لالقيها اذاجم اصدقاءه ومتى انهيت من وضعها غدا أو بعد غدا أرسلها اليك لاقف على رأيك فيها وسأبرح لوندره الى برلين ومنها الى الاستانة»

« ۲۱ سبتمبر سنة ۲۹۰۶

سيدتي العزيزة

انك لجمة العطف نحوى . وأن رغبتك فى رؤيتى قبل عودي الى مصرنا العزيزة التعسة بملؤتى فرحا . انه كان بجب على أن أذهب من لوندره الى برلين مباشرة ولكن قياما بتأدية واجب يعز على كثيرا سأعود الى باريس لاقضى ٤٨ ساعة وسأكتب اليك من لوندرة شارحا ماعملته مع «ستيد» . غير ناس أنى مدين لك بكثير غيرها . أنى مدين لك بكثير غيرها . أصابنى زكام شديد لم أستطع معه كتابة الخطبة . ومتى قبل أصابنى زكام شديد لم أستطع معه كتابة الخطبة . ومتى قبل شتيد » دعوة أصدقائه فان كتابتها لانستفرق بضعساعات أبعث اليك مع هذا بتصريحاتي المنشورة في «لاليبريارول»

idées, un organe sérieux comme celui de M. Stéad.

Daignez me permettre, madame chérie, de déposer à vos pieds mes hommages très respectuenx et l'expression de monéternelle reconnaissance.

Berlin, le 4 Octobre 1904

Madame chérie

J'ai une bonne nouvelle à vous annoncer, mon frère Ali m'a télégraphie hier que le grand tribunal (cour d'appel) a confirmé le jugement de première instance annulant le mariage de ce triste journaliste dont je vous ai parlé; le mal est donc puni et j'ai la fierté de constater que nous avons des magistrats qui ne se laissent pas influencer. Ma joie est très grande et sachant que tout ce qui me fait plaisir vous réjouit, je me suis empressé de vous écrire. Je crois que cet homme qui a trahi la cause mationale ne pourra jamais se relever.

Le Berliner Tageblatt a publié ce matin, comme article

سيسل » . هذا واسمحى لى أيتها السيدة المحترمة أن أقدم لرحابك واجبات احترامي وأعرب لك عن عظيم ودى البنوى»

«لوندره في ٢٣ سبتمبر سنة ١٩٠٤

سيدتى المبجلة

كان بحر « المانش » هادئا وقدزرت اليوم مسيوستيد وتحادثنا مليا وطلب منى رسالة مطولة لينشرها في مجلته وانى ليسرنى السرور كله أن أجد فى انكلترا صحيفة مهمة كمجلة مستر ستيد تنشر أفكارى . هـذا واسمحى لي أن أقدم لرحابك .... »

«برلین فی ؛ آکمتوبر سنة ۱۹۰۶

سيدتى المحترمه

أزف اليك نبأ عظيما . أرسل الى أخى « على" » أمس اشارة برقية بأن محكمة الاستثناف أيدت حكم أول درجة القاضى بابطال زواج ذلك الصحافى المسكين الذي حدثتك عنه. وعلى الباغي تدور الدوائر . ومما يرفع قدرنا أن لدينا قضاة لا تؤثر فيهم المؤثرات . ولعظيم فرحي وعلمى أن

de fond, une interwiew avec moi sur les questions Egyptiennes et musulmanes, j'ai dit que la liberté de l'Egypte restera notre "Delenda Carthago", on me dit que tout le monde a lu cet interwiew avec grand intérêt et que beaucoup de correspondants étrangers l'ont télégraphié à leurs journaux.

Je pars ce soir pour Budapest, écrivez-moi à "Hungaria Hotel", vous savez le grand bien moral que vos lettres me font, venillez donc être prodigue avec moi!

Si vous voyez le colonel Marchand, dites lui, s'il vous plait, combien je l'aime et combien je pense à lui; il peut êtresûr qu'il a en moi un de ses plus dévoués amis.

Je dépose à vos pieds mes tres respectueux hommages et l'expression de monéternel attachement.

Constantinople, le 14 Octobre 1604

Madame chérie

J'ai été heureux de recevoir votre chère lettre envoyée

ما يسرنى يشرح فؤادك أسرعت الى مكاتبتك.وفى اعتقادي ان هذا الذي خان المسئلة الوطنية لا تقوم له قائمة

نشرت جريدة « برلينر تاجبلاط » في هذا الصباح مقالة افتتاحية تتضمن حديثا معي على المسائل المصرية والاسلامية قلت فيه إن حرية مصرستبق ما دام مبدأ « لتسقط قرطاجنه» وقد علمت ان الاقبال على تلاوة هذا الحديث كان عظيما وان الكثيرين من مكاتبي الصحف الاجنبية أرسلوه تلغرافياً الى جرائدهم

أسافر هـذا المساء الى بودابست فا كتى الى بعنوان « فندق هنفريا » وتفضلي على بالمزيد من خطاباتك فانكأ علم بتأثيرها الادبي في نفسى اوبلنى «مرشان»عنى – عند ما ترينه عشيئة الرحمن – ابي أبجـله كثيرا وأفكر فيه طويلا وليعتقد في أحد أصدقائه الاكثر اخلاصا . هـذا وأقدم . . » «الاستانة في ١٤ اكتوبر سنة ١٩٠٤

«اد سنانه في ۱۹۶ نسو بر سنه ۱۹۰۶ سيدتي المزيزة

سيدى الغريرة

سعدتأمس بتلقى كتابك العزيز المرسل الى بودابست

à Budapest, hier ici. Comme ça m'a fait plaisir de voir que vous êtes toujours avec moi et que deux cœurs sincères ne peuveut jamais tomber en désaccord.

Le Khédive a vu à Constantinople Pierre Loti, c'est lui qui me l'a dit, il lui a dit combien il a regretté de ne pas avoir pu aller vous voir et lui a donné rendez-vous pour l'année prochaine chez vous, Loti a été charmant avec moi comme toujours. L'histoire du Kaïk est une invention odieuse. Ce sont des Turcs qui lui ont préparé le sien et il est comme tous les autres, un peu plus beau peut-être. J'ai vu le grand Vizir qui a été plus que gentil pour moi, et de tous les grands personnages j'ai reçu le meilleur accueil,

Votre enfant le plus tendre et le plus dévoué vous baise respectueusement la main et vous prie de penser à lui.

Le Caire, le 28 Octobre 1904

Madame chérie

Je suis arrivé au Caire lundi dernier 24 courant et le

وسررت من كونك معي أيها كنت لان قلبين متحدين لايمكن أن يصل الشقاق اليهما. أخبرنى بييرلوتي ان الخديو قد استقبله هنا وأعرب له عن أسفه لعدم تمكنه من زيارتك وواعده اللقاء بساحتك في العام المقبل. ولوتى دائما طلق الحيا معي ومسئلة « الزورق » لم تكن الا مجو نافان الاتراك قد أعدوا له زورقي الذي ربما امتاز عن غيره قليلا. قابلت الصدر الاعظم وأظهر لي مزيد لطفه وكذلك حالى مع جميع كبار القوم هنا. هذا وابنك الرحيم المخلص يلتم بكل احترام يدك. ويرجو منك أن تفكري فيه »

« القاهرة فى ٢٨ اكتوبر سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

وصلت الى القاهرة يوم الاثنسين الماضى ٢٤ الجاري وأول عمل عملته كان ارسال مكتوب للخديو أعرب له فيه عن قطع علاقاتي بالسراى وقد اشتغلت به الصحافة جميعها وجريدة « ليجبت » التى تنشر بالفرنسية والانكليزية والتى طالما هجتنى أنصفتنى وصوبت عملى وكذلك

premier acte que j'ai fait était d'envoyer une lettre au Khédive lui annonçant la rupture de mes relations avec le palais. Toute la presse d'Egypte s'occupe de la question e l'Egypte, un journal qui se publie en Français et en Anglais et qui a toujours été contre moi, m'a rendu justice et a trouvé que j'ai très bien fait.

Les journaux anglais ayant parlé de cette rupture, je désire que les journaux français en parlent.

Vous pouvez dire ce que j'ai fait, jusqu'aujourd'hui, mon dévouement à ma cause, la dégradation de mon frère Ali, par les Anglais, ma porsévérance dans ma conduite patriotique.

Enfin faites ce que vous jugerez bon et utile, le moment actuel est le plus important de ma vic, c'est la voie de la grande indépendance et de la grande lutte que j'ai prise et Dieu m'aidera, j'en suis certain. Je dépose à vos pieds l'expression de ma très respectueuse affection.

ذكرت الجرائد الانكليزية هذا التقاطع وأود أن تذكره الجرائدالفرىسية فيمكنك أن تذكرى ماتعلمينه عن اخلاصى لمسئلتنا وتجريد الانكليز أخى على من رتبه ومداومتى على منهجى الوطنى. وعلى كل حال فقولى ماتستصويينه فان اللحظة الراهنة أهم لحظة من حياتى فانى اتخذت طريق الاستقلال التام والجهاد الكبير ووثوقى عظيم بعون الله . وفي الختام أقدم لرحابك .... »

Le Caire, le 18 Novembre 1904

Madame chéric

J'ai eu la joie de recevoir vos deux et charmantes lettres avec le mot de Sardou. J'étais si content de voir que vous approuvez ma conduite: ma lettre a produit dans tout le pays une énorme sensation, mes ennemis ont voulu l'exploiter contre moi comme un acte de haine contre le Khédive, mais l'attitude si correcte que j'observe à son égard, comme c'est mon devoir, les a désarmés. Je crois que son Altesse ne comprend pas que j'ai fait un acte d'abnégation, mais avec le temps il comprendra.

Je ne voulais pas un article défavorable à S.A. jamais !

Je voulais seulement expliquer l'importance de l'acte et
montrer que j'ai sacrifié une position brillante pour être libre et indépendant. On est d'accord ici, même parmi les Anglais, que cette rupture avec le Khédive est de nature à me
donner une place à part et une grande autorité; tant que
cette flamme patriotique me nourrit et me soutient, je me
crains rien, ni personne. Le Lewa prend beaucoup de développement et ses assaires s'améliorent tous les jours; je ma-

« القاهرة في ١٨ نوفير سنة ١٩٠٤

سيدتي العزيزة

فرحت بتناول مكتوبيك السارين مع كلة (سردو) ولقد سرتني موافقتك على سلوكي فأن خطابي قد أحدث في أرجاء البلاد ضحة هائلة وقد أراد أعدائي أن يستعملوه ضدى باعتباره عمللا عدائيا ضد الخديو ولكن المهج القويم الذي اتبعتة ازاء سموه –كما يقتضيه واجي – أخفق به تنحيا وسيحقق له الزمن كل شيء وما اردت أنأ كتب مالا برضي سموه .كلا! واكمني أردت أن أفصح عن خطورةً الحادثة وأترهن على أبي أضحى مركزا ساميا لاكون حرآ ومستقلا وكل الناس هنا متفقون – حتى الانكلىز أنفسهم _ على أن الابتعاد عن الخديو من شأنه أن يجلل . لى مركز خاصا وسلطانا كبيراً. وطالما تنذيبي وتؤازري هذه الشملة الوطنية فأنى لا أهاب شيئاً في الوجود ولا احدا أخذاللواءفي الانتشار السريع وشؤونه تزداد تحسينا كليوم

donne à lui complétement.

J'ai lu avec plaisir les articles de Marchand au Figaro: comment se fait-il qu'il n'ai pas encore répondu à ma lettre concernant la politique française en Egypte? voudriez-vous avoir la bonté de la lui rappeler, je crois qu'il ferait un grand plaisir à tous les Egyptiens en le faisant.

Je dépose à vos pieds mes très respectueux hommages et reste votre fils bien dévoué

Le Caire, le 16 Décembre 1904

Madame chérie

Votre bonne lettre et vos encouragements m'ont fait du bien.

l'assiste hélas au plus terrible des spectacles, à la chute de mon pays! et si je ne peuvais pas crier tous les jours ma profonde douleur, je crois que je serais déjà mort.

C'est une bien lourde tâche que celle de lutter contre le temps, les événements et les hommes! ce qui me terrifie surtout, c'est l'abaissement moral de ceux qui auraient dû être les plus dignes et les plus courageux; ne prenez pas ces paroles pour du découragement; non! c'est simplement de

وأنى منهمك في عمله كل الانهماك

تلوت بسرور رسائل « مرشان » فى الفيجارو . وماالذى أشغله حتى لم بجب الى الآن على كتابي الخــاص بالسياسة الفرنسية في مصر ? فهل لك أن تنفضلى بتذكيره به فانه يسر جيم المصريين كثيرا اذا حقق الرجاء . أقــدم الى رحابك واجبات احترابي وأبقى ابنك المخلص للغاية »

« القاهرة في ١٦ ديسمبر سنة ١٩٠٤

سيدتى العزيزة

ما أحسن تأثير مكتوبك وتشجيعاتك في ابى أحضر مشهدا من أفظم المشاهد. ذلك هوسقوط وطنى اولوكنت لا أستطيع تنفس الصعداء كل لحظة لقبرت من زمن بعيد الله لمن أشق الاعمال ان مجاهد المرء ضد الزمن والحوادث والناس اوليس هناك شيء يؤلمني أكثر من الانحطاط الادبى الذي استولى على أولئك الذين كان يجب عليهم ان يكونوا أكبر الناس شما وشهامة الا تتخذى من هذا دليلا على الفتور ولكنها زفرة متاً لم إفاني ما زلت ولن أزال أبذر

la tristesse.

Je continue et continuerai toujours à semer la bonne semence, à personnifier " l'espoir malgré tout" et à ne pas laisser oublier l'Egypte d'hier et celle de demain.

Ma famille se porte très bien et nous parlons souvent de vous.

Le Caire, le 30 Décembre 1904

Madame chérie

Il m'est très agréable de venir vous présenter mes meilleurs souhaits pour le nouvel an. Je prie le bon Dieu de vous accorder tont ce que mérite une grande ame généreuse, bienfaisante et noble.

Ma mère vous embrasse de toute sa tendresse et vous prie de penser à elle quelquefois ; sa santé est assez bonne et nous n'avous pas d'inquiétude cette année ; elle vient de vous envoyer des dattes qu'elle aime particulièrement,

Mes affaires marchent très bien, quoique ma santé laisse à désirer. La situation de mon pays, le triomphe de l'Angleterre et l'avilissement de quelques amis m'ont beaucoup affecté. Je suis soutenu maintenant par cette seule idée que البذار الصاحُ وأمثل الامل الحي بالرغم من كل شيء حتى لا تنسي مصرنا في الامس وفي الند

> أهلي في صحة جيدة وغالباً لذكر شمائلك » « القاهرة في . ٣ ديسمبر سنة ٤ . ١٩

> > سيدتى العزيزة

يروقنى أن أقدم اليكأجل أماني بحلول العام الجديد وأدعو الله الكريم أن يهبك من لدنه ما تستحقه نفس كبيرة كريمة بارة شريفة . وكذلك والدتى تعانقك بكل حنان وتسألك أن تفكرى فيهاولو أحيانا اماصحها فجيدة وليس عندنا مايشغلتا هدا العام وترسل اليك هدية من بلح تميل اليه بنوع خاص

انأعمالى تسير سيرا حسنا ولو أنصحتى لمتكن كذلك فأن حالة وطنى وظفر انكلترا ودناءة بعض الاصدقاء أثرت في كثيرا وانى أندرع الآن بهذه الفكرة الوحيدة وهيأن في زوالى في الوقت الحاضر زوالا للاحتجاج والوطنية وأملى أن الله لاينسانى . ان حالة مراكش بهم الجميع هنا والاراء

ma disparition à présent serait celle de la protestation et du patriotisme; j'ai la convictoin que Dieu ne m'abandonnera pas.

La situation au Maroc intéresse tout le monde ici. On est unanime à dire que l'Angleterre vous a entrainés vers un abime et que ce sont ses propres agents qui conseillent au Sultan de vous résister. J'ai toujours été convaincu que vous n'aurez jamais le Maroc sans une expédition militaire. M. Delcassé a donné à son pays un joli cadeau!!!

Mais ce qui est navrant, c'est la . . . . . lacheté et le règne de l'utilitarisme qui dominent en France actuellement. Je ne comprends pas vraiment comment une nation comme la vôtre peut subir le joug du gouvernement actuel. Ce n'est pas seulement en Egypte, hélas, que les hommes sont tombés si bas.

Je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de ma profonde affection filiale.

Le Caire, le 13 Janvier 1905

Madame chérie

Votre chère lettre est arrivée, et elle a rempli de joie le

متحدة على أن انكلترا ساقتكم الى هاوية وأن وكلاء هاالرسميين هم الذين ينصحون السلطان أن يقاومكم وكان اعتقادى دائما أنكم لاتستولون على مراكش بلا تجريدة حربية وبذلك أهدى المسيو دلكاسيه بلاده أظرف هدية !!! ولكن الشيء البكي أن دولتي الجبن والمنفعة همااللتان يحكمان فرنسا الآن واني لا أدرك يقينا كيف أن في قدرة أمة كأمتكم أن تتحمل نير الحكومة الحاضرة . وأقول لك آسفا أنه ليس في مصر وحدها بهوى الرجال الى أسفل سافلين

هذا وأقدم لرحابك . . . »

« القاهرة في ١٣ يناير سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

ورد كتابك العزيز وقد ملاً قلب والدتى فرحاً. أنها كانت أمس وأول أمس في مرض شديد هي الحي الوافدة (الأنفلوينزا) التي زارتها كعادتها. ولكنها اليوم أحسن وهي تحس بارتياح كلما رأتك تفكرين فيها . أما أنا فليس في وسمى أن اشكر لك طبيتك المتزايدة نحوى فأن تشجيعاتك

cœur de ma mère. Elle était très malade hier et avanthier, l'influenza lui a fait sa visite habituelle, elle est mieux aujourd'hui et se trouve ravie de voir que vous pensez à elle.

Moi, je ne saurai jamais vous remercier pour tant de bonte, vos encouragements me vont droit au cœur, et, croyez le, je resterai jusqu'à la mort le porte drapeau de l'independance; je vis de mes sentiments et sans ce seu sacré qu'est le patriotisme, je ne pourrais pas exister,

J'ai lancé dimanche dernier, à l'occasion de l'anniversaire de l'avenement au trône du Khédive. une idée magnifique; celle de fonder au Caire une université nationale portant le nom du grand Mohammed Ali; tout le monde parle de ça, rien que de ça et je vous envoie ci-joint la traduction de mon article paru dans le Journal du Caire et quelques commentaires, y compris un article du prince Haïdar: c'est le seul prince qui ait appuyé l'idée. Je n'ai qu'un but; celui de persister dans lavoie que j'ai prise et que je crois la meillez-re

Je dépose à vos pieds mes très respectueux hommages et reste votre fils bien reconnaissant.

تصل مباشرة الى قلبى واعتقدى أنى أبتى حتى المهات حاملاً لواء الأستقلال اذأ جد حياتى فى شعورى وبغير هذه الشعلة المقدسة شعلة الوطنية لا أستطيع البقاء أبدا.

أبي نشرت يوم الأحمد الفائت فكرة باهرة بمناسبة عيد ارتقاء الخديو على العرش هي تأسيس جامعة وطنية في القاهرة باسم « محمد على الكبير » ولاحديث للناس في غيرها وهاهي ترجة المقالة التي نشرها « لوجور نال دوكير » مع بعض تعليقات عليها ارسلها اليك ومن بينها مقالة للأمير «حيدر » وهو الأمير الفريد الذي عضد الفكرة. هذا وليس لى الا مقصد واحد هو الثبات في المسلك الذي سلكته والذي اعتقد أنه الأصلح وفي الختام أقدم لرحابك .....»

Le Caire, le 20 Janvier 1905

Madame chérie

Presque tous les journaux ont consacré à ma proposition de fonder une université nationale, des articles élogieux et approbatifs, je vais en faire une brochure pour activer le zèle des princes de la famille Khédiviale et des riches.

Ma santé est très bonne, heaucoup meilleure qu'en Europe, malgré la grande somme de travail que je fournis. Il m'a été agréable d'apprendre par un de mes meilleurs amis que le Khédive, appréciant dernièrement ma conduite, a dit : « la botte de Moustafa vaut toujours mieux que les têtes de tous ces gens-la». Je continue ma politique en étant très correct envers lui, je ne désespère pas de le voir reconnaître prochainement qu'il a été injuste envers moi.

J'ai longuement pensé à vous hier et aujourd'hui, c'est justement le 19 Janvier de l'année dernière que je vous ai reçue à Alexandrie par une belle journée, et que vous avez ensoleillé le bal de son Altesso. Ah! comme votre arrivée dans cette pauvre Egypte remplissait mon cœur de joie! je me sépare ce soir de mes compatriotes qui se rendent au bal d'Abdine, je me demande si un peuple opprimé et hu-

« القاهرة في ٢٠ يناير سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

نشرت كل الجرائد تقريباً مقالات كلها مديح وثناءعلى اقتراحي تأسيس جامعة وطنية وسأجمها في كراسة لأستحث همة أمراء البيت الخديو والاغنياء

صحتی جیدة جداً وهی أحسن منها فی أوروبا بالرغم من العمل الكثير الذى أؤديه وقد راقنی ماعلمته من أحداً صدقائی من أن الخديو قدر أخيراً سلوكی حق قدره وقال ! « أن حذاء مصطنی لا ثمن من رؤوس الآخرین » . وسأداوم علی سیاستی مع المحافظة كمل دقة علی حقوقه . ولن أیأس أبداً من أن أراه قریباً معترفا بأنه كان مجحفایی!

فكرت فيك طويلا أمس واليوم اذ في مثل هذا اليوم الصحو التاسع عشر من شهر يناير استقبلتك العام الماضى في الاسكندرية وقدراً يتك من المرقص الخديوى كالضوء من الشمس ! وكان قلبي مملوءاً بالحبورلقدومك مصر ناالاسيفة ! أما الليلة فانى بعيد عن مواطنى الذين أموا مرقص عابدين

milié a le droit de sé réjouir.

J'ai une bonne nouvelle à vous annoncer: mes ennemis travaillaient muit et jour pour décider la propriétaire de ma maison à m'obliger de payer le double du loyer out de la quitter; je suis arrivé à les vaincre et à conclure avec cette brave dame un bail pour 12 ans; je suis donc bien tranquille pour cette belle et unique installation que j'aime tant!

Marchand a été très gentil avec moi il doit vraiment avoir pour moi une sympathie égale à celle que j'ai pour lui. Il m'a écrit, une lettre de 12 pages en réponse aux souhaits que je lui ai adressés; je vais lui écrire maintenant pour le remercier et lui dire combien je l'aime et qu'il doit me considérer comme son ami le plus sur,

Tout est tranquille ici, mon école et mon journal marchent à merveille, le tirage augmente. Grâce aux soins particuliers que je donne au *Lewa*, il est devenu le seul organe patriotisme et le plus considéré de tous les journaux.

Ma mère est complètement rétablie et vous embrasse de toutes ses forces. Quant à moi, je reste le plus reconnaissant des fils et le plus éternellement dévoué, à vos pieds. وأنى أنساءل عما اذا حق لأمة مظلومة ذليلةان تقيم أفراحا! أزف اليك نبأ مفرحا ذلك ان اعدائى كانوا يعملون ليل نهار ليحملوا صاحبة الدار التى أسكنها على ان تطالبنى بدفع ضعف الأجر أو أبرحها ولكنى أوتيت نصرا عليهم اذ استأجرتها من هذه السيدة الباسلة لمدة اثنى عشر عاما وعلى ذلك هداً بالى على هذا المكان اللائق الوحيد الذى أصبو الله كثراً!

أظهرلى «مرشان» لطفاكبير اوما عنده من العطف نجب أن يكون معادلا لماعندى عليه فقد كتب الى كتابا بلفت صحفه اثنتى عشرة ردا على معابدتي له وسأكتب اليه خالا لاشكره وأعرب عن مقدار حبى له ليعتبرنى أوفى أصدقائه

السكون هناعام ومدرستى وجريدتى تسيران كالساعة وما يطبع من اللواء فى ازديادتهما لما ابذله من العناية فيه وقدأ صبخ صوت الوطنية الوحيد والاكثر اعتبارا من جميع الصحف لبست والدتى ثويا قشيبا من الصحة وتضمك اليها يجل قواها . اما أنا فلا أزال أكثر الابناء اعترافا بالجميل .... »

Le Caire 3 Février 1905

Madame chérie

Je trouve comme vous que l'hygiène morale est plus nécéssaire au corps que l'hygiène physique. Ma rupture avec le Khédive m'a appris beaucoup de choses, et mon jugement sur les hommes a complétement changé. J'ai vu, en effet, que parmi ceux qui m'entouraient il y en avait beaucoup qui m'aimaient pour mon influence et qui m'ont maintenant abandonné; je ne les regrette pas, bien au contraire! rien ne peut être nuisible à un homme d'action et de grands senti ments comme les fausses amitiés.

Le Khédive m'a envoyé prier par quelqu'un de le défendre contre un homme qui l'a bassement attaqué; je l'ai fait pour lui montrer ce qu'est mon caractère. Certains princes de la famille Khédiviale prétendent que je ne les respecte pas assez; sachant cela, je me suis décidé à ne jamais les saluer. Je crois ne pas me tromper en refusant la plus simple des politesses. Il est temps pour nous autres, vaincus, opprimés et trahis, de ne plus estimer que la valeur et les bonnes actions.

J'ai clôturé le mouvement de presse sur l'université par un article que je vous envoie ci-joint. Tout le monde ap« القاهرة في ٣ فبراير سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

أني أحد مثلك أن دولة الشعور الزم للجسوم من دولة القصور. فأن مقاطعتي للخديوعلمتني أموراً كثيرة وتغير بالمرة حكمي على الرجال فقد رأيت الكثيرين ممن كانوا حولى ما كانوا عيلون الا الى جاهى اذأنهم اليوم هجروني . ولست بآسف عليهم بل أنا على العكس من ذلك لانه لا شيء يعود بالضرر على رجل العمل ذي الشعور الكبير مثل الصداقة المصنوعة ، أرسل الى الخديو على لسان أحدهم يسألني الدفاع عنه ضد امرئ طعن عليه بخسة وقد دافعت لابين له خلق. وبعض أمراء البيت الحديوى يدّعون انى لا أحترمهـم كما ينبغي وما علمت ذلك حتى عزمت على ان لا أقرعهم السلام أصلا واعتقادي أني مصيب في هذا . لانه لا يصح أن محترم غير قيمة المرء الأدبية والاعمال الحسان في هذا الزمن الذي فيه نحن معشر المقهورين الظلومين المغدورين

آنى اختتمت حركة الصحافة على مشرّوع الجامعة بمقالة (١٢) prouve hautement cette idée, mais désespère sincérement de la famille Khédiviale. Je vais réuniren une brochure tout ce qui a été écrit sur cette idée et l'envoyer au Khédive, aux princes et à tout le monde riche.

Hussein Wassif Pacha a été très chic dans cette affaire. il m'a écrit une lettre où il m'a dit [être prêt à verser 1000-livres égyptiennes (25000 f) le jour où un comité se formera: pour ouvrir une souscription nationale destinée à l'Université; Omar Sultan a promis la même somme, attendons-les princes!!!

Je crois que vous réjouirez le Khédive. les patriotes égyptiens et toute l'Egypte intellectuelle en écrivant au Gauloisou au Figuro (c'est le Figaro qui est très lu ici) un grand article sur le centenaire du grand Mohammad Ali, ses relations avec la France, son œuvre et l'avenir de l'Egypte; si vous terminiez avec l'idée de l'Université, je suis prêt à vous envoyer tous les renseignements que vous voudrez. Un pareil article ferait un grand effet ici et montrerait à tous que vous n'avez pas oublié l'Egypte et les Egyptiens.

Mon journal gagne du terrain tous les jours. De ce côté je suis très content. Qu'avez vous dit du bail de 12 ans que j'ai fait avec la proprétaire de ma maison ?

أرسلها اليك مع هذا . والناس جميعا موافقون استحسانا على هذه الفكرة لكن لا أمل لهم فى الاسرة الخديوية وسأجمع كل ما كتب عليها فى كتيب وأرسله للخديو والامراء وكل غنى وقد وضع حسين باشا واصف نفسه أحسن موضع آزاء هذا المشروع فقد كتب الى يقول انه مستعد ليدفع ألف جنيه مصرى (٢٦ ألف فرنك) فى اليوم الذي تتألف فيه لحنة لافتتاح اكتتاب وطنى بخصص للجامعة .وكذلك وعد عمر سلطان عبلغ كهذا . أما الامراء فانى معهم لمن الصابرين

افي أعتقد انك تسرين الخدو والوطنيين المصريين ومصر الادبية اذا كتبت مقالة كبيرة في الجولوا أو في في الفيجارو (وهو الاكثر انتشارا هنا) موضوعها عيد «محمد على الكبير» وعلاقاته مع فرنساو عمله ومستقبل مصر وتختميها بفكرة «الجامعة» واني مستعد لان أرسل اليك كل ماتريدينه من المعلومات. لان مقالة كهذه تحدث تأثيرا كبيرا هنا وتظهر للجميع انك مانسيت مصر ولاالمصريين جريدتي تزداد انتشارا على مر الايام وهو مايسرني

Ma mère a eté très heureuse de votre lettre, son affection pour vous augmente tous les jours.

J'espère que vous m'écrirez beaucoup et en attendant, je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de mon obéissance filiale.

P.S. Loti ne m'écrit pas; je lui ai télégraphié pour demander des nouvelles de sa santé, rien ! qu'y a-t-il ?

Le Caire, le 16 Février 1905

Madame chérie

Je suis content de voir le Khédive vous remercier par l'intermédiaire de Haïdar, il a du comprendre par votre lettre que notre brouille n'a rien changé de vos sentiments envers lui.

Lord Cromer inspecte le pays et fait un acte de souverain; il est allé dernièrement haranguer les notables à Fayoum et tenir le langage du maître. Cette façon d'affirmer la puissance britannique en Egypte nous a profondément blessés, et si j'étais le Khédive d'Egypte, je serais mortifié. J'ai montré, par une série d'articles courageux ce qu'il y a de contradiction entre les actes et les paroles de Lord Cromer, et le

جدا وما قولك فى تجديد ايجاردارى مع ربتها اثنى عشرعاما الله سرت والدى كثيرا من كتابك وميلها اليك يزدادكل يوم. وأملى ان تكتبى الى كثيرا. هذا وأقدم لرحابك .. » (حاشية) « لوتي » لم يكتب الى وقد أرسلت اليه تلفرافا لاقف على حالته الصحية . فهل فى الامر شيء الإ

« القاهرة في ١٦ فبراير سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

سررت لشكر الحديو آياك بواسطة « الامير حيدر » ولا بدأن يكون قدأ درك من خطابك أن ماحصل بيننا لا يؤثر على احساساتك نحوه. اللورد كرومر يتجول فى البلادمفتشا جاريا مجرى الحاكم. فقد ذهب أخيرا الى الفيوم وخطب فى أعيامها بلهجة الآمر. وان هذه الحطة التى تقوى الدولة البريطانية فى مصر قد آلمتنا أشد الآلام ولو كنت حديو مصر لتألمت كثيرا. وقد أبنت فى سلسلة مقالات كلها جرأة التناقض بين أفعال اللورد كرومر وأقواله وبذلك كان اللواء الجريدة الوحيدة التى عرفت كيف تسقط خطاب

Lewu fut le journal unique qui ait su faire crouler à terre le discours du proconsul britannique : il est plus que furieux contre moi, mais, avec l'aide de Dieu, je continuerai mon chemin sans peur. En voyant la làcheté des grands, je me sens plus grand qu'eux et la réunion de mon patriotisme et de ma dignité me donne une force colossale.

Soyez tranquille de mon côté, vous serez toujours fière de votre fils; mais plaignez avec moi le pauvre Khédive et pleurez avec moi le sort de ma chère patrie, si toutefois il vous reste encore des larmes qui n'ont pas été versées sur la triste France.

Je vous baise bien respectueusement les deux mains.

votre enfant reconnaissant.

Le Caire, le 3 Mars 1905

Madame chérie

Je n'ai pas reçu de vos nouvelles depuis deux semaines; ne me privez pas de vos lettres si longtemps, vous savez qu'elles me donnent une grande joie au milieu de ma détresse patriotique,

Je vous quitte, vu ma grande satigue et dépose à vos pieds

المتمدالبربطاني . وهو في حنى عظيم على ولكن بمعونة الله سأستمر في طريق ولا خوف . ابي عند ما أرى من الكبراء جبنا أشعر بأني اكبر منهم . وان اجتماع وطنيتي وكرامتي ينفخ في روحا عالية فاطمئني بالا من جهتي وستعجبين على الدوام بابنك واشتكي معي الخديو البائس وابكي كذلك حظ وطني العزيز اذا كان في عينيك دمع لم يسكب الى الآن في سبيل فرنسا الحزينة .

وبكل احترام يقبل يديك

ابنك المعترف بالجميل »

« القاهرة في ٣ مارس سِنة ٥ . ١٩

سيدتى العزيزة

ما وقفت منذ أسبوعين على أنبائك فلا تحرميني من مكاتيبك طويلا. لانك أعلم عما تبعثه فى نفسى من الارتياح فى وسط هذا الجهاد الوطنى

هذا ولا أطيل الكلام لنصبي وأقدم الى رحابك ... »

mes hommages très respectueux et reste le plus dévoué devos enfants.

Le Caire, le 9 Mars 4905

Madame chérie

Votre lettre du 26 février est arrivée avec le paquebot italien« Cairo» qui a sombré à Alexandrie — une partie du courrier a été sauvée et votre lettre est avec elle, ça m'a fait un grand plaisir, car, quoique je ne sois pas bien fataliste, j'y ai vu une preuve divine de la solidité de notre amitié.

Mon état moral est plus que satisfaisant, je travaille et trouve dans l'action et la lutte la plus belle consolation. Dieu a voulu que je fusse le seul Egyptien qui porte haut l'étendard de l'indépendance, et je suis bien reconnaissant pour cette unique destination; je fais publier à côte du "Lewa un nouvel organe hebdomadaire portant le nom de "Monde Musulman". Il a pour tâche de réveiller les musulmans de leur torpeur et de leur traduire les articles les plus importants qu'on écrit sur eux en Europe. Ce Journal est destiné à avoir la plus grande influence dans tous les pays de l'Islam.

« القاهرة في ٩ مارس سنة ١٩٠٥

سيدتى المزيزة

ورد كتابك المؤرخ ٢٦ فبراير على الباخرة الايطالية كايرو (القاهرة) التي جنحت في الاسكندرية وخلص قسم من بريدها بينه كتابك مما سرني كثيرا لاني فضلا عن سمد طالمي أجد في ذلك برهانا الهياً على متانة مودتنا

ان حالتي الادبية فوق مايتصور . فاني أعمل واجداً في الحركة والجهاد أجمل تعزية . وقد أراد الله أن أكون المصرى الوحيد الذي يرفع لواء الاستقلال واني لشاكر نممته هذه التي خصني بها .وقد نشرت بجانب اللواء جريدة أسبوعية جديدة هي «العالم الاسلامي» ومهمتها ايقاظ المسلمين من سباتهم بما أترجه لهم من المقالات الحطيرة التي تكتب غهم في أوروبا . وسيكون لهذه الجريدة أكبر تأثير في العالم الاسلامي

وهدا النشاط العظيم يؤتيني خيرا. فان مواطنيّ الذين كانوا يعتقــدون أويخشون أني لا أقوى على السير بنير Cetté grande activité me fait du bien et mes compatriotes qui croyaient ou craignaient que je ne pusse pas marcher sans le Khédive, admirent hautement et sincérement cette vitalité et cette volonté de fer.

Toute la famille est en joie pour le mariage de ma sœur. Son mari est un gentleman qui gagne la sympathie et la confiance immédiatement; rien ne me préoccupe autant que le bonheur des miens.

Je compte me reposer chez vous au mois de Juillet on d'Août. J'ai promis à Loti aussi de passer quelques jours avec lui à Rochefort. Peut-être irons-nous ensemble? d'ici là nous aurons le temps de parler de tout cela.

J'embrasse très respectueusement vos deux mains et dépose à vos pieds mes hommages très respectueux.

Le Caire, le 6 Avril 1905

Madame chérie

Excusez-moi si j'ai tardé un peu à vous écrire, j'étais très occupé, c'est une année terrible pour moi, mais "bénie"

Nous avons eu l'idée, Omar et moi, de nous photographier tous les deux pour vous laisser un souvenir de plus de cette

عضد من الحــديو يعجبون جهارا وبكل وفاء بهذه الحياة والارادة الحديدية

جميع أفراد الاسرة فرحون لقران أختى . أما قرينها فهو وديع من عرفه عطف عليه ووثق به . وانه يهمنى كثيرا اسماد أهلى

عزمت على أن أستر يحعندك فى يوليوأو أغسطس وقد وعدت كذلك مسيو « لوتى » أن أقضى معه بضعة أيام فى رشفور وربما قصدناك معاً وسننظر فى ذلك

و بكل احترام .....»

« القاهرة فى ٦ ابريل سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

أعذريني اذا أبطأت قليلا في مكاتبتك فاني كنت مشغولا وما أكثر متاعب هذا العام وانكان عاما مباركا

صورت و (عمر سلطان) فى لوحة واحدة لتكون هدية تذكار هــذا الاخاء وهــذه الرابطة الى شخصك الموقر . وأؤمل أن تكون قد وصلت اليك وأرضتك . fraternité et de cet attachement à votre auguste personne. J'espère qu'elle vous est déjà parvenue et qu'elle ne vous dé plait pas.

La Rente, ancieme Revue des Revues, avait publièle 1 er février un article très important de M. Alexandre Ular, où il a montré dans leurs grandes lignes les intrigues anglaises dans les pays musulmans: il a dit ouvertement que les Anglais comptent faire du Khédive le "Khalife" qui ferait leurs affaires. Cet article a produit ici une grande sensation et j'ai donné la traduction dans le "Monde Musulman".

Mais j'ai pensé qu'il fallait écrire une réponse, je l'ai écrite et envoyée par l'intermédiaire d'un ami. Finot vient de lui écrire qu'il est enchanté de recevoir un article de moi et qu'il le publiera le plus tôt possible, je crois qu'il paraîtra le 15 courant, j'attire donc votre attention sur lui.

J'ai écrit aussi un grand article en français sur "La Responsabilité de l'Angleterre en Egypte" et l'ai envoyé à M. Stead, mais si jamais il le publie, il aura en Angleterre du retentissement.

Pour mon repos à Gif, vous pouvez compter que j'aurai e bonheur d'être chez vous le 1er Août; je ne sais pas quand au juste je quitterai notre chère Alexandrie, mais je serai كانت المجلة (التي هي مجلة المجلات قديما) نشرت في اول فبراير مقالة من الاهمية بمكان وهي بقلم مسيو الكسندر أولار إذ أبان فيها بالقلم العريض دسائس الانكليز في العالم الاسلامي وقال جهارا ان الانكلىز ينوونجعل الخدىو خليفة ليؤيدهم في شؤونهم . وقد أحــدثت هــذه المقالة بيننا دويا كبيرا. ونشرنا تعريبها في (العالم الاسلامي) .ولكني رأيت أنه من واجى الرد علمها وقد كتبت هذا الرد وأرسلته على لد صديق. وكتب مسيو (فنوت) الى هــذا الصديق بأنه مسرور بتلقيه مقالة مني وسينشرها في أقرب فرصة . وأمل ِ أن تظهر حوالى الخامس عشر من هذا الشهر ولذلك الفت نظرك اليها ولا أشك في أنها ستروقك كثيرا . وقد كتبت مقالة فرنسية أخرى على (مسؤلية انكلترا في مصر)وارسلتها الى (ستيد) ولو تمكن من نشرها لاحــدثت في انكلترا تأثيرا كبيرا

أما مایختص بقضاء راحتی فی جف (بلدفی ضواحی باریس لمدام آدم فیه قصر حمیل) فکونی علی ثقة أنی سأحصل علی 190

j'espère, le 1er Août, à Gif..

Je travaille maintenant à traduire mes discours et j'espère terminer cette œuvre dans deux mois pour la préparer en France.

Loti a dû rentrer à Rochefort, a-t-il passé à Paris vous voir? veuillez, je vous prie, lui rappeler qu'il m'a promis de me dédier son roman annoncé par la Revue des Deux Mondes sur Constantinople; chose promise, chose due. (1)

Permettez-moi, madame chérie, de déposer à vos piedsmes hommages très respectueux et l'expression de mon dévouement filial.

Le Caire, le 28 Avril 1905

Madame chérie

l'ai eu le plaisir de recevoir votre charmante lettre du 18 courant, et je vous remercie de tout cœur pour votre compliment, l'article de la "Revue" a produit ici une excellente impression.

Les Anglais ont nommé un aide de camp anglais "général" à la suite du Khédive, il sera très prochainement l'aide de

⁽¹⁾ M. P. Loti a récemment dédié son livre «La Mort de Philœ » au regretté Moustafa Kamel.

السعادة بمثولي فى ساحتك فى أول أغسطس ولو أنى لم أعلم مالضبط متى أبرح اسكندريتنا العزيزة ولكنى أؤمل أن أحقق ذلك.

أعمل الآن في ترجمة خطاباتي وآمل أن أفرغ منها بعد شهر بن لاطبعها في فرنسا

لا بدأن يكون «لوتى » قد عاد الى « رشفور » فهل زارك فى باريس ؟ وأرجو منك أن تذكريه بما وعدنى بهمن ان يقدم باسمى روايته على الاستانة التى نشرتها مجلةالعالمين. وما وعد به واجب الانجاز . واسمحى لى أيتها السيدة العزيزة أن أقدم إلى رحابك ... »

« القاهرة في ٢٨ ابريل سنة ١٩٠٥

سيدتي العزيزة

سررت بتناول كتابك المؤرخ ١٨ الجاري وأشكر لك بكل فؤادى تهنئتك وقد أحدثت مقالة المجلة هنا تأثيرا عظيما عين الانكليز « جنرالا » ياورا انكليزيا في معية الحديو وسيصير في أقرب وقت رئيسا للياوران أى وزير الجند في

camp en chef, c'est à dire le ministre de la maison militaire du Khédive, c'est le commencement de l'infiltration britan nique au Palais. Dans quelques années le souverain de l'Egypte sera cerné jour et nuit par des Anglais . . . comprenez, donc combien je souffre!

L'affaire de la langue anglaise ne conduit pas aux conséquences que vous croyez; les langues admisesaux Tribunaux mixtes sont l'arabe, le français et l'italien. Lord Cromer y fait ajouter l'anglais, de sorte que le français reste et que l'école de M. de Rausas n'est point atteinte.

La tournure que prend l'affaire du Maroc enchante tout le monde ici : on y voit l'espoir de sauver un pays musulman et la punition du gouvernement français qui a si lâchement vendu l'Egypte.

J'attends plus impatiemment que vous le 1er Août, car mes plaies patriotiques saignent trop, et j'ai besoin de me trouver près du cœur qui, m'aime, me comprend et me donne de sa vie propre.

Je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de mon dévonement filial.

بیت الحدیو وهو مبدأ التداخل البریطانی فی السرای و بذلك یکون حاکم مصر بعد بضعسنین محاطا لیل نهار بانکلیز.... ومن ذلك تعلمین مقدار ألمی ۱!

ان مسئلة اللغة الانكليزية لا تؤدى الى ما ظننته من النتائج فان اللغات المقبولة امام المحاكم المختلطة هي العربية والفرنسية والايطالية وقد أدخل عليها اللورد كروس الانكليزية وبذلك تمالا بق اللغة الفرنسية كما هي وذلك ممالا يؤثر في مدرسة مسيو دروزاس (مدرسة الحقوق الفرنسية)

ان الشكل الذى أخذته مسئلة مراكش سر الجميع هنا فهيه أمل لنجاة بلد اسلاى وعقاب للحكومة الفرنسية التي باعت مصر بكل جبن

انى أنظر مثلك بصبر نافد غرة أغسطس لان الاى الوصنية أضنتني ولاننى في احتياج لاكون بالقرب من قلب يعطف على ويدرك احساسى ويزيدنى حياة من حياته وتفضلي يقول .... »

Le Caire, le 22 Mai 1905

Madame chérie

J'ai recu avec le plus grand plaisir votre charmante lettre. La semaine dernière, nous avons eu le centenaire de Mohammed Ali; il n'y avait aucun enthousiasme, seuls los Européens à Alexandrie ont fait les choses dignement, le peuple lui, étaitt très froid, il se sépare tous les jours davantage de ceux qui le gouvernent. Son Altesse n'a pas assisté aux fêtes ni même donné une réception pour recevoir les félicitations; il part jeudi prochain pour Londres, en passant par Constantinople. C'est triste, profondément triste! et comme les Anglais ont de la chance.

Quelques princes avaient pensé que l'Université couterait beaucoup d'argent et avaient décidé la création d'une mission pour envoyer chaque année des jeunes gens s'instruire en Europe. On a même reuni 5000 £. en une séance. Seulement on a tenu à avoir le Khedive, on lui a délégué le Prince Haïdar qui est à Alexandrie depuis 20 jours, sans rien obtenir. Pour ma part je désespère du concours souverain.

Je compte partir, s'il pla't à Dieu, le 1er Juillet et être chez vous le 3 Août, quand "la Parole" sera achevée, pour rester à Gif deux semaines et aller avec vous chez Loti

« القاهرة في ٢٢ مابو سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

تلقيت كتابك الاسبوع الماضى وقد تقضى هنا عيد محد على الكبير وكان خلوا من بهجة الحفاوة غيران الاوروبيين في الاسكندرية قاموا باحتفال لائق أما الشعب فغالب عليه الفتور وهو كل يوم يتباعد عن الذين يحكمونه على أن سمو الخديو لم يحضر الاحتفال ولم يستقبل أحدا لتلقى التهنئات وسيبرح يوم الحنيس القبل الى لندره مارا بالاستانة وهو أمر محزن جدا فما أعظم حظ الانكليز!

رأى بعض الامراء ان الجماعة تقتضى نفقات طائلة وعلى ذلك قرروا ارسال فريق من الشبان لتلق العلم فأوروبا فحموا خمسة الاف جنيه فى جلسة واحدة غير انهم أرادواأن يكون الحديومهم فأوفدواالبرنس حيدر لقابلته فى الاسكندرية منذ عشرين يوما في محصل على شيء واننى لنى يأس من مساعدة الخديو

سأسافر باذن الله يوم أول يوليسه وأكون لديك في

pendant deux autres semaines; voulez-vous avoir la bonté d'arranger avec lui ce programme?

J'espère que Marchand viendra à Gif quelques jours quand j'y serai.

Ma mère vous embrasse tendrement et me parle toujours de vous mes sœurs et Ali baisent respectueusement vos mains: quant à moi, je reste pour la vie le plus dévoué de vos enfants.

San Stefano, le 9 Juin 1905

Madame chérie

J'ai cu le grand plaisir de recevoir votre charmante lettre du 1er courant avant mon départ du Caire. Je suis profondément triste d'apprendre que Loti soit changé à mon égard. Je n'ai jamais manqué aux devoirs de l'amitié immense et de l'admiration profonde que j'ai pour lui; si j'ai parlé de mon enthousiasme pour le Japon devant lui, c'est que lje ne peux pas cacher mon opinion et surtout mes sentiments; il ni'a demandé de ne plus traiter cette question avec lui; je me suis incliné devant sa volonté.

Vous vous étonnez que je sois japonisant; tout mon peu-

قه قالاشتراك ه ه ارشا من سنة مي داخل الإنهار ۱۱ برنکا فی طارح ومرزل الجاريدة الالل بعام فيه الأشتراك مند. ولا نشه وجولات الائتراك الااداكات بمساة من مدر المريدة والسنز ` و ابر: 'شر الاعلائد' و

تفق عليها مع الاداره

-15K11 بيبيتن الانجب أوتكمو بأمام وبرياتهم

در سامي و النائرالا لاي پ ولا رد الرمال لا والها ادو مشاوم ، م

ارة المون أشترك مم اللواء (١٠٠)

ريك إدارة المرادة تخلوع الدواوس سردة ٢٩) أماه سلاة كالتارة

و مازین سنهٔ ۱۹۰۵ سا بره یاف سنه ۱۹۷۹

¿ صدر وم الحبة مركل أسوم }

🖈 ازع دول اوروما

٠٠٠ على بلاد السليب

لاد الكالب من المسلسين في الإيمات

المالية والموصوع خطير للمانه ومدأبان

ف مقدسة مقاله أن النزاع بين الروسا

واسكامرا كأمد سيادة احدامهما في آسيا

هول الأخرى تسف على كل تراع سياس

وال أهم الموادث ألكم بي الي- ما_الدار

أخرى ساف لاخل مهاأمة وسطارة

وسد ان شرح طريقة كل مي الروسية

والمكاثران الاستنهار وكر كله بالما الاورد

كردول سأكم الحسدل العامالسامي وعي

ه تجرى الآن حوادث تسوق المهد شائاً

خشيكاً الله الدخول في عام، أ - يا - يـ إ المالم

وسد ال كانت سدة وفي معزل عها . .

أم دجل في الومَّوع المنسوَّدُ عقاله ولسه

كالحائمة مع كرمطان أحكابات ع

مكون مهورية ميمة غده الديانية ألمديدة

الى ومل بنيز عيوام السلطة وبشمصيه

15 1. 1. 18

معد في ومالحمة وعرب ١٠٠٠٠ ١٠٠٠ على السلمين إنه أعاصل علماتهم والبيورين

م كتامهم الرد طيها في السحب الي مدرت مهاوا فاعالما أأشدن أمالما كا إلى أود الدرب العالمين وأصل على نبيه يىلن يىش رجال مەس بدين بىيادى الىتم عمر المرشياين- ويبد فأمد البرح على والوروالاصلاح والكالع 8 شكايرون من آمامسال البياءين الراعيق - واسامم الدناه الدي نجيدة في القيام مُن جير الله والامة أنا صدر عدد المريدة أمالنا والتعب الدي متسعر مه في تحقيق سلتبر ماجم البالم الاسيخ بمسرفه وتوجه ماسك الناس سافت الرد على مضتريات ما يمكنه محمد البرب وقوق غطاؤه على

أعداه الاسلام و بعاً معتما . ولا يكنو للا يلام والمالين ليرف كل واحد من غالما وتركماً كانوي النبرة من حالماً. بل وأمراد فيكامه الاسلامية ما يغال من تومه عهد ف مسدحا مااستطها مستعدق على . وين ديد ربيض العامدو مشط الكسول عة درى الافكار

ونمنهلُ المسائِلهِي وشقق للفترانيان وُ الحَلَة را والالمندق أدوامالسلس وأسياب عُومِ للارةِ الأسلامية كأنَّة أيهم. بأسرعم والعا والمدة فلانف الحاكان من على ويتكبها الملاحثة وأعال وحدث هذا الانزام أما والمكل بَهُ وَابِدًا ﴾ وقيمت الحقوة أهمَّة ألدن بولد [الحيروا للقينة . ودد حاء الوحث التحصيفين مه على المستز الحب ادينه وبهله أذلا على

الباطل والرياس التستر على الامود الجوهرية في ما للاصراد به معاصد والشررة على ويعمها أحارش وجعلهم عبيدا لكي ملك وعن أ وفرادوا بالناس وقلوا لهم المقائل وعودوا أ لمستدر ما لمدية كل الساري أمرتر أبط عَنْ البيان ان المدوَّاها قبل بالحنائق كان أ الشوب على اقبل وطمنوان والرضوح أ بعجادُ مُذَكَّبًا عندأمبعب الامواليلورية

ي النوس أوحم وأهم . وأدك كانت الله من وأقد أسأل أن عمل آللهمة النسل أربارا الترسم ف معرد فلسد . والدرب والعسومال وسدس اللهنم أما الا كادب والمنزيات فأن بدها

ى المَّلَ قومةً لاَثْمَ ورمع سوء بين ثلك - وعنت بالوم أرسو كل دى عدة علية أن دند مسده الريد بريَّحة وأن عدهما (الزيردلميَّال الساروآلدوالاتمادوالزام ولا واله ومتساعه عن تلغ الشاية التي الاسلامية التي طويها للمطبود ف جالا ويتدوا والد الرام النا تري اله واد الاصارون وبالأن كل ماشد الواحدة . وان العالات الكثيرة للي تقسوها إلى عليها واهتديها يتورها. وامنا الآتي في رمان ورومادأ مرسمًا على السلوب والاسلام | المصوب فيسه كما أسكانا أو ما سكولة وقد أُونَالَ أَمَالًا مَا مَنَالَى مَوْلُهُ وَأَمِيانًا عِلَى لِمْ يَارِاللهِ وَالْمِادُ فَى طَلْبِ السَّوْهِ هِما إِنَّا كَادِبِ وَمَعْمَرُونَاتُ وَقَدْ تُشْمَلُ عِلَى الْاَقْرِي عَلِيهُ أَمَا وَلاَمْ وَمَنْ عَلَوْلَ مَا وَتَ المفائن والاكاذيب فآق واحد ومما بكي المحته بطلته اوادكان ألامالا بأول راع فيه ال السلين كينية الصوب منية لاركاد الله ودائم لأ لويته أعلامه. لابتومودمن وقادهم ومترب ومعيدهم أكلينا يسعو المسلير الميآم الترسوء ديثه الا ماعلان المغاش ينهم . فقد مرق المهل في بالسم وينهم نف الدي حول الداماوز

به کل امری، و دو پدین به آدیه و اومه

مسوخات وكأثيرها أعظم وأسكر ووتسها أبحتمراهات والاوهأم

د. بر بیست کا میاملاند ۱ نید لایه حوله هدهالساسة والدين الحكمة الكعرس ودرو المُعلَّة وإن امشاه شمر النَّان على العلم غل مركز الباسهمن لويدره الى وكلكناه الندري وسط بالاستاة وفالمايا مكم لاروجود الرأس مماب الاعداد المدمده كت السو والكدر أولاره أمر واحب محلاف ما عرب قال وساءان الكاب الشهر مقافى الحلة والدرنساوة عَاهُ ادَازَةٍ الأحمال في سان مطر - موجع مع على والحدد الماصة بيزاركامراو الروساءكان تشدالمدرات ويددها بماسما لما تأثير حاص الدوائرالسيا- بة الأورو بة

حديديه ألمانية أواحاد أسمروب على هدا المليع لصدوره بدرعاس أوفي وشهرته

أرسطها وسابكما الحده والرسمون إسبريكا وأبعاد الباء الساسلة لايك وجوهن لمواها ثلاثا سَعْلِيَوْمَاتَ كَدِى ^{1 أَنْ} المطالاعير أذابكانوا تندأجن ونت واحيد رديد مشروبات للأنة هائله المف حوالا المهد بلاد الملكة الاسموية الانتكامرة والمادنات الى عادتهاال مها والواملاب L. B. W. 1881 1881 . W. 15 . 15 ودوء باعي السألم السال فيحتويص بطة معاديدها لمرب المتورة عوا وْهِـ مَنْ الشَّرُوعَاتُ هِي : أَوْلَا عَلَا المال الما م ` ومما لا شك قيه ال الدول المامسة لاركانرا الني بمب التوزعيل الواسلات بير الكاترا والمدعروث هي وراليا ووالمهاش العود في مصر ومصدومه نحث بن الطبرق المؤدم الى وَالنَّامُ } والمباسأ التي مصرها تركنا بي المسدق ومنسة الدولة البريطانية اداماست ٠٠٠ الدرسوالكلمال وتصوما فراء ٢ عنبات ومُعَاعِد دات شال . وكأبيا سايم

اأر نعكرى الحبيضة اثناء ألمدم وبلادم لم مداويا وعمارا ابس كسموم بل ا ونسد رکا عل ادر الاکانات کان ب كملكه متعدة ليسطيخ النبل بمذكر دنما بارعماالسادة والنافرلا الاساد و - " . وعنهم حولمسال لاد آلمتيرة للأسرى والمسير أن الأنكار وعود السلاك والكآء الاستبلاء على هيذه السلاد الى مسول أنى على مؤداها للفراة الركور إرسايها تطلاهب وكما والتصاديا بميت الهلبة الاول وهي معنز دور قط مصرب الرد ما ماعاف الحنيكية بعبا إلى البعرة في تعاط المه السوارس الأرامني الوا مسكك حديدة بالعشر الاحرن والحسك المدى لامسساف تبهة إسلنا التول يدمأه عِيرُهُمُ المُعَلَّكُةُ شَادَرُ الاستَعَالِمُ . وَمُدَّ يوالاسنانة والخلوم السبنس وعوالسادتان الْمِرَكِيةُ لِمَنْ ملاد السرمية ﴿ وَاعلانُ سَمَادَهُ و إن المعيد أنة تستنة أيكام التركاد أو وجد هذا الدل المناطر فلنظم و الدود سبو المدوى والاماكر النعسة الإشلاة كرزون الشد العادر .. واله لا يسعلم واستعدام الأنحاد الاسلامي اسلعة الحشكة الاكامرية ، وبدلك تمنه السيطرة الطامالية " ماكما والذائد ميدا لا مسائها توك أجب تلى الانر عيما أل تهمهد اللمة على الشاطيء السُرق للسنُّ إلا حزَّ أوَّ استَعْ التي تفسى إن يكون وهل واحد المدير هاندة كتحديد المعازين فتنشق ترمكه

) وهينة . وهنال الإيكان بدينة منونا الإنبية وَ ۚ الْهِ بِطَايَةَ تَمْرَى وَإِنَّهِ إِبْلِ ﴿ إِنَّهِ مِنْكَ ۚ وَأَنْ تُصَرَّكُمْ شُواطِي الْعَرَالا عرو الاه أشواط ومازد المرك وفية باول النمو المصدقان تنظر من حد المريدة هسلمين أويومتنا حيدا الاتحاد والشاون ويسلع سالاً كروون مَّها آذن يشاك الملتئ السياجة أوباد حسنان قبلتة امكانة والزلامة وأراق الساكرة والبال الساكرة والباك الساكرة والمال الساكرة والباك الساكرة والمال كبيرة ان شاه اند . لابيها لاتنص ال الفلوجوكية الإسلام كانته وليلادالسليس أ المسلك البريطانية . وان بالمنهب السكول أ بي كلهده الساويلا وسعت بنز الزال 🖢 مستلف بمثري الفائسية ال الشكوشة ومن ترمة كل ما تكتب لم وأو عليهم ، 🗧 عرها واستغلالها . إنه سبيع عب 🕻 كر ايس فضل داسلة رياسته سيارة ممالكا ولإ و أه سنه من بلاد السرب والدم (اير ايم التراث ومن سليج السوس الو مسطى كاما الي: أزمال كاورد على سيدكم يرسر الدي تدور اسلطة ليد الا فكامر وادا كان وحود سر) الماسالناوس

La 1re page du Journal " Al Alam Al Islami" (Le Monde Musulman)

﴿ أُولَ صِحِيفَةً ظَهِرتَ مِن جَرِيدَةُ العَالَمُ الْأَسْلَامِي ﴾

الثالث من أغسطس حيث تكون نشرتك « لا يارول » قد أنجزت.وسأنيم أسبوعين في « جف » وأذهب ممك لزيارة « لوتي » مدة أسبوعين أخرين فهل لك أن تنفضلي بترتيب أمر هذه الرحلة منه

أَوْمَل قَـدُوم « مرشان » الى « جف » لقضاء ضعة أيام مدة اقامتي فيها

والدتي نفانقك بالفطاف وهي تذكرك داما. واخواتي وعلى يقبلون بديك تُبكل احترام أما أنا فسأ كون مدى الممر أطوع أبنائك »

« سانستفانو لی به یونیه سنة ه۱۹۰

سيدتى العزيزة

حظیت بکتاب منك أول الجاری قبل سفری من مصر وأنی لخزین جدا لطمی أن «لوتی» متغیر من جستی مع انی لم أخل أبدا واجب صداقتی الا كیدة واعجابی الكبیر به وانی اذا كنت قد كاشفته بشغفی بالیابان فدلك لانی لا أستطیع اخفاء رأیی وخصوصا شعوری . وقد سألنی ان

ple est avec moi. Veuillez examiner la chose au point de vue égyptien et musulman. Entre les deux combattants, le Japon n'a fait aucun mal à l'Egypte, ni à l'Islam; par contre la Russie a fait à l'Egypte, lors de sa grandeur sous Mohammed Ali, le plus grand mal en brûlant son escadre, de concertavec l'Angleterre toujours perfide et la France toujours trompée, et en faisant à Mohammed Ali la plus sensible opposition. Depuis, elle a fait à l'Islam et aux peuples musulmans les plus noires des misères. C'est l'ennemi Nº 1

En second lieu, ce n'est pas l'alliance de l'Angleterre avec le Japon qui ruine l'indépendance de mon pays, mais l'entente de la perfide Albion avec la France.

Pourquoi douc serais-je anti-japonais? moi qui adore les patriotes et qui trouve chez les Japonais le plus bel exemple de patriotisme ???? Ce peuple japonais n'est-il pas le seul peuple oriental, qui ait mis l'Europe à sa place? Comment ne devrais-je pas l'aimer?

Je comprends très bien votre douleur et votre chagrin, vous qui avez préparé l'alliance russe pour d'autres fins, mais j'aurais partagé cette douleur et ce chagrin si la France était restée pour nous la France. Hélas! le néfaste Delcassé a détruit en un seul jour le prestige, la gloire et l'œuvré de tout un

المفادرة وفي نسا!!

لا أباحثه في هذه المسئلة فأجبته الى ما سأل

تعجبين من ميسلي لليامان ولا عجب فان كل أمتي معي ولو تفضلت ونظرت في المسئلة بنظر المصرى المسلم لوجدت " ان بين الشعبين المتقاتلين شــعبا لم يسيء الى مصر ولا الى: الإسلام أصلا وهو الشعب الياباني وآخر على الصدمن ذلك وهو الروسي فأنه ضرب مصر أكبر ضربة يومسمود محمد على باحراقه أسطولها متفقا فيذلك مع انكلترا التي ديدبهاالخداع وفرنسا التي دأمها الانخداع. وغير ذلك فانه جلب على الاسلام والايم الاسلامية أكبر الأخطار فهو إدا عدوناالاول ٠٠٠ ومن جهة أخرى فأنه ليس التحالف اليابابي الانكلىزي هِو الذِّي أَمْضَى عَلَى أُستَقَلَالَ بِالْإَدْى. بَلِ التَّحَالَفَ لَيْنَ انْكَاتَرُ ا

وَ اللَّهُ مِنْ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ اللَّهُ مِنْ مُعْرَبُّمُ الوطنياتُ. وأجد غند هؤلاء القوم اجمل مثال للوطنية !!! وكيف لا أحب ذلك الشعب الياباني وهو ذلك الشعب الشرق الواحيد الذي الزم أوروبا حدودها ٩ siècle, sa chute est une joie ponr nous, patriotes amis de la France d'hier. Vos hommes d'Etat seront-ils assez intelligents pour nous faire aimer la France de demain? Pourrai-je l'espèrer ???

Mon idée de fonder une Université nationale a fini par triompher, les Princes Hulim l'ont prise en mains et out décidé de commencer d'abord par une mission en Europe pour former des professeurs égyptiens. Dejà 8000 £. 200.000 fr., sont souscrits et la souscription commencera après l'été, c'est pourquoi j'ai consacré à ces braves princes un article que je me fais un devoir de vous envoyer.

Je rentre demain au Caire et partirai pour l'Europe le 14°. Juillet. Je serai à Paris le 11 ou le 12 et je serai heureum de commencer mon séjour à Gif dès le 16 ou le 20; je préfère aussi faire ma cure au mois d'Août, je serais très heureum de voir Loti à Gif, mais autrement je ne pourai pasaller à Rochefort.

Je n'ai pas besoin de vous dire combien ma joie est grande à l'idée de passer quelques jours auprès de vous.

Je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux et. l'expression de mon dévouement filial. اننى اعلم ممام العلم مقدار ما تشعرين به من الالم والحزن الت التي هيأت اسباب التحالف الروسي لغرض غيرما افضي اليه. وكان بودي أن اقاسمك هذا الالم وذلك الحزن لو أن فرنسا بقيت أزاء ناكما كانت. ولكن بكل اسف هدم دلكاسيه المشؤوم في يوم واحد كل العمل العظيم المحيد الذي تم في قرن من الزمان ولهذا كان سروري وسرور أصدقائي الوطنيين المحين لفرنسا عظيما بسقوطه. وهل في استطاعة ساستكم أن يعملوا ما يحبب الينا فرنسا المستقبل. وهل آمل ذلك ؟ ؟

ان فكرتى بأنشاء الجامعة الوطنية قد توجت بالنجاح فالها أنتقلت الى أبدى أمراء بيت « حايم » وقد قرروا مبدئيا ايفاد فريق من الطلاب الى أوروبا ليتخرج ملهم أساندة وطنيون وبلغ الاكتتاب حتى الآن ثمانية آلاف جنيه (٠٠٠٠٠٠ فرنك) وسنشرع في بقية الاكتتاب بعد انقضاء الصيف ولهذا كتبت مقالة عن هؤلاء الامراء أرسلها اليك

Le Caire, le 25 Juin 1905

Madame chérie

J'ai reçu avec le plus grand plaisir votre charmante lettre; c'est une grande joie pour moi, croyez-le, de passer avec vous quelques jours et de puiser un peu de forces et de courage dans votre parole et vos conseils maternels. Je suis tellement écrasé par ma tâche que je sens le besoin urgent de sortir de mon milieu, on dirait que la nature s'est entêtée à rendre la différence trop grande entre la force de mon âme et celle de mon corps.

Je partirai donc, s'il plait à Dieu, samedi prochain 4er Juillet pour aller d'abord à Lausanne. Là, je verrai le docteur Bourget, dont on m'a dit le plus grand bien, pour m'examiner, car je souffre toujours de maux d'entrailles. Je vous écrirai aussitôt après l'avoir vu, et j'espère être à Gif le plus tôt possible.

Pour Loti, je préfère que vous lui écriviez ce que je vous ai écrit et l'invitiez pour un jour fixe, je serais très attristé de perdre son amitié par sa faute. Pour moi qui n'ai jamais aimé follement, je suis et resterai toute ma vie amoureux de l'amitié; elle est tellement précieuse que je la considère com-

أعود غدا الى العاصمة وأسافر الى أوروبا غرة يوليه لا كون فى باريس في ١١ أو ١٧ منه وسأ كون سعيدا اذ أبدأ اقامتى فى جف بين ١٦ و ٢٠ منه وأفضل أن أباشر علاجى في شهر أغسطس ويسرنى أن أرى « لوتى » فى « جف » فأن لم يحضر اليها لم أقصد روشفور . وأنت أدرى بما ينالنى من الارتياح بقضاء بضعة أيام فى ساحتك وتفضلى . . . »

سيدتى العزيرة

تناولت بيد السرور والارتياح كتابك المفرح واعتقدى ان من حظى أن أقضى فى ضيافتك بضعة أيام وأقتبس قبسا من قولك ونصائحك الامية . ان العمل قد أضنانى الى حد أشعر عنده بسرعة الحاجة الى ترك الوسط الذى أعيش فيه وكأن الطبيعة خالفت سنتها اذ جعلت قوة روحى أكبر من قوة جسمى

وعلى ذلك سأسافر بمشيئة الله يوم السبت المقبل أول يوليه لا قضد أنولا لوزان وفيها أرثى الدكتور بورجيه الذي me le premier et le plus grand bonheur de la vie.

Ce soir auront lieu les noces de ma sœur, toute la maison est en fête, j'ai tenu a vous écrire à catte heure pour vous dire que mon cœur va à vous, rien qu'à vous, dans cette occasion de joie familiale.

J'ai trouvé hier, et avec quelle satisfaction! en cherchant dans mes papiers, votre article de 1895, le premier que vous nous avez consacré, à propos du "Péril anglo-égyptien". Je le garde pour le lire avec vous. Il a cela de particuliérement précieux qu'il a été mon introducteur auprès de vous,

مدحوه لي للفحصني فاني أشعر مآلام في الاحشاء وسأكتب اليـك عجر د ماأراه وأؤمــل ان اكون في « جف » في. القريب العاجل

أما من جهة « لوني » فاني أفضل أن تكتبي اليه ما كتبته اليك وتدعيه في ميعاد محدود لانه محزنني كشيرا أن أخسر مودته يسيب خطأه ولان شخصا مشهلي ما أحب عفوا يبقي على الدوام مولما بالمودة التي أقدرها حق قدرها وأفضلهاعلى. كل شيء وأجد فيها أكبر سعادة في الحياة

تقام في هذا المساء أفراح زفاف شقيةتي وجميع الآل فيحبور وقدرأيت أن أكتب اليك لاظهر لك أنشعوري لايتجهالا نحوك حتىفى هذه الساعة ساعة السرور الاهلى

عَبْرت أمس بينها كنت أمحث في أوراق على مقالتك الانكليزي الصرى » وقد حفظتها لنستعيد قراءتها مما لأن لها مزية خاصة بها اذكانت واسطة التعارف بيننا »

Ouchy Lausanne, le 11 Août 1905 3 h. après-midi

Madame chérie

J'ai passè une nuit affreuse, je n'ai jamais été plus ma lade, mais je suismieux ce matin. Le docteur Bourget vient de me quitter à l'instant et je me presse de vous écrire, il m'a recommandé de rester tranquille dans ma chambredeux jours; nous avons discuté la question de St Moritz et de Plombières, il m'a dit, avec un ton convaincu, que vu mon état actuel, il m'ordonne Plombières, à condition que je n'abuse pas de la douche ascendante et que j'aille, après Plombières, 10 à 14 jours à St Germain en Lave, où l'air est aussi pur qu'en Suisse. Il m'a dit aussi que Plombières me fera du bien par ses bains tièdes qui sont très calmants pour les nerfs. Avec cela j'ai le sentiment que Plombières me fera du bien : ne vous inquiétez pas, je vous en prie. Bourget viendra me voir demain et lund), je compte partir mardi pour Plombières, y rester jusqu'au 5 Septembre et aller à St. Germain pour deux semaines. Je crois et espère que ce programme aura votre approbation.

Je n'ai pas besoin de vous dire combien je regrette de ne pouvoir rester à côté de vous et guérir mon âme et mon « أوشى لوزان فى ١١ أغسطس سنة ١٩٠٥ الساعة الثالثة بعد الظهر

سيدتى العزيزة

أمضيت ليلة مفزعة بسبب ما انتابني من المرض الذي لم أره فى حيانى ولكنى اليوم مرتاح وها مسيو بورجيه قد فارقني هذه اللحظة فتناولت القلم لاكتب اليك آنه أوصانى علازمة غرفتي يومين بلا عمل بعد أن تحادثنا بشأن « سانت موريّنز » و « بلومبيـير » وقسد أمرنى بصوت المقتنع أن أقصد « بلومبيير » اذ انها توافق صحتى وذلك بشرط أن لا استعمل المرش الصاعد (الدوش) وان اقضى — بعد « بلومبيير » عشرة او أربعة عشر يومافي « سانت جرمان » بجهة « لاى » التي هواؤها نتى كهواء سويسرا . وقال لى ايضا أن حمامات «بلومبيير » الحارة تفيدني كثيراً لانها تسكن الاعصاب وبناء على هـــذا أشعر أن « بلومبيـبر » ستو افقني وأسألك أن لاتتكدري. أما مسيو يورجيه فسيعودني غــدا ويوم الاثنين . هذا وقد عزمت على السفر يوم الثلاثاء الى

corps. Les phrases ne signifient rien quand l'affection et la reconnaissance atteignent le degré qu'elles ont chez moi. Dites-vous bien que jamais fils n'a aimé sa mére aussi sincèrement que moi.

J'espère être remis demain ou après demain et vous envoyer un discours avant mon départ pour Plombières.

A vos pieds je dépose, madame chérie, mes hommages respectueux et l'expression de ma vénération et de mon affection filiale.

Plombières, le 29 Août 1905

Madame chérie

J'ai eu le grand plaisir de recevoir votre charmante lettre ainsi que le dernier discours. Je n'ai pas besoin de vous remercier de la grande peine que vous vous donnez pour moi; ma reconnaissance est inépuisable, je vous devrai ce livre, ou plutôt l'Egypte vous devra d'avoir prouvé au monde qu'elle n'est ni morte ni muette.

Quand je pense que, moi disparu, personae n'entendra plus la voix de ma pauvre patrie, mon moral monte et je me dis que je dois à mon pays d'avoir la plus grande somme « بلومبيير » لامكث فيها الى خامس سبتمبر ومنها أقصــد « سانت جرمان » لاقضى اسبوعينوأنى أعتقدوأؤمل أنك تصادقين على هذا الترتيب

ولست فى حاجة أن أذكر لك مبلغ أسنى لعدم امكانى البقاء بجانبك لاغدو روحى وأشنى جسمي لان الكلام لا يفيد شيئاً متى بلغ الميل والاعتراف بالجيل الى الدرجة التى بلغاها فى نفسى وتذكرى أنه ما أخلص أبن فى حب أمه اخلاصى. ولى الامل أن أبل غدا أو بعدغد لا بعث اليك بخطبة قبل سفرى الى « بلومبيير »

والى رحابك أقدم ياسيدتىالعزيزة جليل اعظامي وعظيم اجلالى البنوى

« بلومبيير في ٢٩ اغسطس سنة ١٩٠٥

سيدنى المبجلة

حظيت بتلقي خطابك المنمش وخطبتك الاخيرة ولست في حاجة الى أن أشكر لك ما تتجشمينه لاجلى فان اعترافى بالجميل أبدى لا يفنى وانى لمدين لك بهذا الكتاب أو بعبارة d'energie et de santé; c'est pourquoi je me soigne et me contrôle; je me porte beaucoup mieux et je reprends, tous les jours, mes belles couleurs de Gif. J'ai devant moi de cinq à six ans de grandes luttes pour consolider ma situation; je vivrai après heureux, relativement, puisqu'on ne peut jamais l'être tout à fait

Voudriez-vous avoir la grande bonté de me dire votre décision à propos de notre visite à Loti? moi je compte faire paraître mon volume le 15 septembre (avec l'aide de Dieu et de Madama ma mère) et désire beaucoup quitter Paris le 24 ou le 25 septembre. Je dois m'embarquer à Trieste le 5 octobre, après avoir passé par Berlin et Vienne. Tout retard en Europe est préjudiciable à mon journal et à ma bourse. En outre, je ne voudrais pasêtre en Europe pendant le froid.

En attendant vos bonnes nouvelles, je dépose à vos pieds, madame chérie, mes hommages les plus respectueux et l'expression de ma pleine gratitude. أخرى مصر مدينة لك بما قدمته للمالم من برهان على حيامها وعدم جمودها

انى كلما فكرت في انه مع زوالى لا يسمع لوطني صوت. يرتقي شعورى وأحادث نفسي بأنه يجبعلى لبلادى أن أنال. أكبر قسط من الهمة والصحة . وهذا ما بدعوني الى العناية. بصحتى وتنظيم حالى. أما صحتى الآن فامها أحسن بكثير من ذى قبل وكل يوم تعود الى نضرة الشباب وليس اماي الا خمس أو ست سنين أجاهد فنها أشد الجهاد وبمدئذ أعيش سعيد البال اذ لا يتأثى ان ينال المرء السعادة دفِعة واحدة ألك أن تنفضلي بأنبائي عنما عزمت عليه في شأن زيارة. « لوتي » ? أما أنا فقد عزمت على الانتهاء من مؤلفي (عمونة الله وبمؤازرتك) في الخامس عشر من سبتمبر اذ أبي أود براح باريس في ٢٤ أو ٢٥ منه لأبحر من تريستا في الخامس من ا كتوبر بعد ان أمر على برلين وفيينا لان في البقاء بأوروبا. يلحق اضرارا بجريدتي وماليتي وفضلا عن ذلك فاني لا أريد ان أتيم في بردها

Plombières, le 30 Août 1905

Madame chérie

J'ai reçu ce matin votre charmante lettre et la conférencefaite il y a six ans chez vous. Je comprends que vous soyez fatiguée, avec la vie que vous menez! mais j'espère qu'après vos deux volumes, vous vous reposerez comme vous me l'avez promis.

Pour mes discours il n'en reste plus que trois, mais bien longs et beaucoup plus importants que les autres : ils ont une autre allure; J'espère finir tout d'ici le 15 septembre, mais je préfère vous les envoyer un par un. Comme cela je pourrai les faire imprimer à la machine à écrire et être prêt à temps.

Je dépose à vos pieds, mes hommages les plus respectueux et l'expression de ma profonde affection.

Paris, le 15 Octobre 1905

Madame chérie

En quittant la gare, je suis allé au Figaro, Calmette m'àreçu très gentiment, je lui ai dit que vous croyez devoir ne pas signer l'article. Il a compris et approuvé, l'article paraîtra هذا ومع انتظارى أنباءك السارة أقدم الى رحابك .... » . بلومبيير في ٣٠ اغسطس سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزه

تناولت هذا الصباح خطابك السار والخطبة التي ألقيتها في ساحتك منذ ستة أعوام وأعلم مقدار ما تتجشمينه في الأعمال ولكني آمل أن تستريحي كما وعدتني بعد انجاز كتابين من مؤلفك

أما ما يختص بخطاباتى فانه لم يبق منهاالا ثلاثا واكنها طويلة وأهم من سابقاتها وعليها مسحة أخرى وأملى من هنا الى خامس عشر سبتمبر أكون قد انتهيت منها ولكنى أفضل ان أرسلها اليك واحدة بعد واحدة وعلى ذلك يمكننى ان أطبعها على آلة الكتابة لاكون على أهبة الاستعداد

هذا وأقدم ...... »

« باریس فی ۱۵ أکتوبر سنة ۱۹۰۵

سيدتى المزيزة

قصدت جريدة الفيجارو بمد أن برحت المحطة وقد

sous la signature d'un diplomate. C'est donc une affaire arrangée pour le mieux.

Je vous baise la main et prie Dieu de me garder la meil leure et la plus bienfaisante des mères.

Berlin, le 21 Octobre 1905

Madame chérie

Depuis mon arrivée à Berlin, j'ai vu beaucoup de grands personnages avec lesquels j'ai causé de toutes choses : c'est très intéressant et très instructif: je suis très content d'être venu ici avant mon retour en Egypte.

Les politiciens d'ici, ainsi que les écrivaius, ne croient pas du tout à lu guerre, ils disent qu'elle n'aura pas lieu, que ni l'empereur ni le peuple ne la veulent à aucun prix; ils ont la conviction que la France aussi n'est point désireuse de la guerre, et que c'est l'Angleterre seule qui a intérêt à affaiblir la France et l'Allemagne: ils estiment que le mauvais moment est passé et qu'une grande détente va régner à présent; ils n'espèrent pas un rapprochement immédiat avec la France, mais ils comptent sur la félonie anglaise pour éloigner votre pays de la perfide Albion.

الاميات»

استقبلى مديرها مسيو «كلمت » بكل ترحيب وأخبرته انك رين من الواجب عدم امضاء المقالة فوافق على ذلك وهي ستظهر بأمضاء «سياسي » وعلى ذلك تم الامر على مايرام هـذا وأقبل يدك وأسال الله أن يحفظ خير بارة بين

« برلین فی ۲۱ اکتوبر سنة ۱۹۰۵

سيدتي العزيزة

قابلت الكثيرين من ذوى الشأن منذ وصولى الى برلين وتحادثت معهم فى شؤون شتى مما هو مهم وواجب الوقوف عليه ولذلك أرانى مسرورا من قدوى الى هنا قبــل عودتى الى مصر

ان سياسي برلين وكتابها لانجزمون أصلا بالحرب ويقولون انها لاتقع أبدآ فلا الامبراطور ولا الامة راغبان فيها بأى حال من الاحوال ويعتقدون كذلك أنها ليست من رغبة فرنسا أصلا وأن انكلة اوحذها هي التي من مصلحتها اضعاف فرنسا والمانيا ويرون أن سحابة الصيف

En ce qui concerne l'Egypte, ils m'ont assuré que l'Allemagne voulait soutenir la France à Fachoda, et que c'est M. Delcasse qui n'a pas voulu. Cette affirmation m'a étonné et bouleverse, vous pouvez peut-être la contrôler mieux que moi.

On m'a assuré aussi que l'Allemagne ne marchera plus jamais avec l'Angleterre en Egypte, qu'elle n'acceptora jamais l'abolition des capitulations et des tribunaux mixtes, et que même, à la première occasion, elle gènera l'action anglaise sur les bords du Nil. Est-ce possible? l'avenir répondra: nous avons vu, ces dernières années, des changements si inattendns dans la politique qu'il ne faut plus s'étonner de rien.

J'ai donné an Berliner Tageblatt un article sur "L'empereur Guillaume et l'Islum" où j'ai dit franchement et sincèrement mon opinion; il paraîtra lundi ou mardi, le rédacteur en chef du Tageblatt m'a dit qu'il fera certainement sensation; j'ai envoyé la copie à quelques journaux de Paris et je leur enverrai une dépêche quand il paraîtra.

Je serai de retour à Paris mercredi prochain pour rester une semaine; écrivez-moi, (22 rue de la Paix).

Permettez moi de déposer à vos pieds mes hommages

قد انقشمت وسيسود من الآن الهـدوء التام ولا يؤملون كذلك تقر باعاجلا من فرنسا ولكنهم يعتمدون علىسوءنية الانكليزليبعدوا بلدكم عن انكلترا الغادرة

أما مايتعلق بمصر فأمهم أكدوا لى أن ألمانياكانت تربد مؤاذرة فرنسافي فشودة ولكنه مسيو دلكاسيه الذي لم يرد مما أدهشني وأذهلني وهو ما رعا تدركين كنهه أكثر مما أدرك. وأكدوا لى كذلك ان المانيا لاتسير مع انكلترا في مصرولا تقبل ألبتةالغاء الامتيازات والمحاكم المختلطة حتى أنها عندسنوح أول فرصة تعرقل عمل الانكابز على شواطيء نهر النيل. فهل ذلك ممكن ? هذا ما يجيب عليه المستقبل. ومع ذلك فقدرأ ينافي هذه السنوات الاخيرة من التقلبات التي ماكانت منتظرةمطلقافي جوالسياسة ما لا يلزم معه آن نستغرب شيئة دفعتُ اليجريدةالبرلينر تأجبلاط مقالة على « الامبراطور غليوم والاسلام » تظهر يوم الاثنين او الثلاثاء وقد قلت فيها رأیی بکل صراحة واخلاص . ویری رئیس تحریر هذه الجريدة أنها ستحدث حقيقة رنة هائلة وقد ارسلت صورتها

très respectueux et l'expression de ma profonde et éternelle tendresse filiale.

Paris,le 31 Octobre 1905

Madame chérie

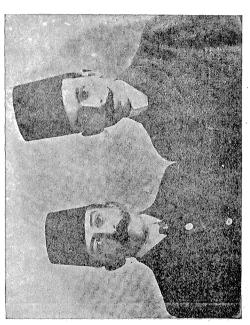
Je vous envoie ci-joint l'interview de la *Libre Parole* et l'article *du Tayeblatt* Monniot m'a fait beaucoup de compliments pour mon volume; il croit en son succès.

J'ai vu hier Marchand qui a été très gentil avec moi, il a poussé la gentillesse jusqu'à me promettre de diner avec moi ce soir à la gare de Lyon.

Il m'a promis aussi devant Judet de faire un article surmon livre; je lui enverrai, comme il l'a demandé, les honnes feuilles, après la 2º correction.

Ai-je le besoin de vous dire combien je vous suis reconnaissant? il me suffit de vous dire que ma reconnaissance et ma tendresse pour vous sont aussi intenses que ma passion patriotique.

Au revoir, madame chérie, pensez à moi et priez Dieupour votre enfant.

M. P. Loti et Venstafa Kamel.

Phot. Phebus,

الى بعض الجرائدالباريسية ومتى ظهرت ابعث الهابآشارة برقية _ سأعود الىباريس يوم الاربعاء المقبل لاقضى فيهااسبوعا

فأكتبي الى بعنوان : (٢٧ شارع لابيه)

هذا واسمحي لي بتقديم . . . . . »

« باریس فی ۳۱ اکتوبر سنة ۱۹۰۵

سيدني العززة

أرسل اليك مع هذا إحديث « لاليبر بارول » ومقالة « برلينر ناجبلاط »وقدهناً ني مسيو «مو نيو» على مؤلفي وهو ىرجو له فلاحا

رأيت أمس « مرشان » الذي أظهر لي عظيم الود حتى أنه وعدني بتناول العبياء ممي في محطة ليون وأخذ على نفسه أمام مسيو « جوديه » أن يضع مقالة على مؤلني وسأرسل له كطلبه أوراق الاعادة (البروفات) بعد التصحيح الثاني هل أنا في حاجة لافصيح لك عن أني أسير فضلك ? اله ليكفيني أن أجاهر لك بأن اهتراق بالجميــل وحنوى اليك لإيقل في نفسي وقعا عن غرامي الوطني

Le Caire 17 Novembre 1905

Madame chérie.

Je suis arrivé en Egypte en bonne santé, mais j'étais deux jours après indisposé, ce qui m'a empêché de vous écrire. Cette indisposition est heureusement passée, et je reprends avec la même activité la direction de mon journal et de mon œuvre.

Mon voyage à Berlin a eu un grand retentissement dans le pays. Les journaux anglais m'ont beaucoup insulté et mes compatriotes ont vu, par là, le degré de vitalité que je possède. Le Lewa n'a jamais été aussi lu et aussi respecté, Enfin si je me sens un peu fatigué par un labeur incessant, j'ai, par contre, toutes les satisfactions morales.

 Toute l'éloquence de nos deux langues arabe et francaise ne me suffit pas pour vous exprimer ma reconnaissance filiale.

Toujours votre bien dévotté

P. S. La société dont vous m'avez envoyé les prospectus n'est pas bonne à ce que je siche. استودعك الله ياسيدتى العزيزة وادعي الله لاجل ابنك « القاهرة في ١٧ نوفمبر سنة ٥-١٩

سيدتي العزيزة

وصلت الى مصر في ثياب العافية ولكنى توعكت بعد يومين وهذا ماعاقنى عن مكاتبتك والحمد لله قد زال هـــذا الانحرافوعدت الى ادارة الجريدةوعملى بالنشاط المعهود

قد أحدثت سياحتى فى برلين ضجة هنا مما دعا الجراثد الانكليزية الى الاكثار من سي وأبان لمواطنى درجة الحياة التى عندى وماكان اللواء مقروءاً ومحترما كما هو في هدده الايام. وبالجلة فأنى اذا كنت أشعر بعناء أجد مع ذلك ما يرضيني أذيباً

ان بلاغة لغتنا العربيــة والفرنسية بحدافــيرها لا تنى باعرابي لك عن اقرارى البنوى بمعروفك

(حاشية) الشركة التي بَعْثَتِ الى بقانونها ليست حستنة على ما أعلم »

Le Caire, le 15 Décembre 1905

Madame chérie

Excusez-moi si je ne vous ai pas écrit ces jours ci : j'étais en pleine bataille: mes ennemis ont voulu me nuire auprès des Européens d'Egypte, en disant que j'avais excité dans le Lewa mes corcligionnaires contre les chrétiens. J'ai lutté et prouvé le contraire, la calomnie est vaiucue ; j'ai montré, preuves en main, que je critique la politique de l'Europe et que je ne rends point les colons d'Egypte responsables de l'attitude de leurs gouvernements. Un incident très simple, une bagarre provoquée par des bandits grecs, a envenime la chose, mais j'ai complétement triomphé, et il n'y a que les gens de mauvaise foi qui ne veulent pas avouer la vérité. Toute cette semaine, la presse entière ne s'est occupée que de moi et de mon journal, articles sur articles et interviews sur interviews; je n'ai jamais atteint parmi mes compatriotes la popularité que j'ai aujourd'hui, le Leva est plus puissant que jamais

Mon livre devait paraître aujourd'hui à Paris, mais stivant les conseils de mes amis, j'ai télégraphié à Perrin de retarder la publication. Je présère qu'il soit lancé le 10 Janvier pour ne pas être noye maintenant dans les livres « القاهرة في ١٥ ديسمبر سنة ١٩٠٥

سيدتى العزيزة

أسألك العدر اذا لم أكتب اليك في هذين اليومين فأنى كتت في حرب عوان. ذلك أن اعدائى أرادوا بدر بذور البغضاء بيني وبين الأوروبيين القاطنين في مصر بما تقولوه على من أنى هجت في اللواء أبناء ديني على المسيحيين وتد ناضلت مثمتا الضد وعلى ذلك عادوا بخنى حنين لما قدمته من البراهين على أنى انما أنتقد السياسة الاوربية ولا أخص الذلاء الاوربين بالمسئولية عن خطة حكوماتهم

والحادثة التي وقعت بشأنها هذه المناقشة بسيطة جداً وهي ليست الامشاجرة سببها بعض رعاع اليونان مما جسم الأمر على أنني قد فزت عليهم فوزا مبينا ولم يبق غير سبثى القصد الذن لا برندون الأعتراف بالحقيقة

لم تشتغل الصحف طول هذا الأسبوع إلاَّ بى وبحريدتى والمقالة تتلو المقالة والمحادثة تتبع المحادثة. ولم أبلغ قط بين مواطنى من المحبة والاكرام ما بلغته اليوم. وقد زاد اللواء

d'étrennes.

Loti m'a écrit une longue lettre, me disant qu'il ne peut à aucun prix, consacrer un article à mon livre, qu'il ne fait cela qu'à notre "maman", qu'il l'a refusé à beaucoup de ses amis, qu'étant officier en activité il ne peut traiter un pareil sujet, et qu'il craint fort que ce refus porte une grave atteinte à notre amitié. Je comprends parfaitement ses raisons et vais lui écrire pour lui dire que notre amitié restera toujours la même, franche, loyale et solide.

Je dépose à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de mon dévouement filial.

Le Caire, le 1 Janvier 1906

Madame chérie

Permettez au plus tendre de vos fils de venir vous souhaiter une bonne et heureuse année. Je forme, du fond de mon âme, les vœux les plus chauds pour votre bonheur, pour celui de votre chère famille et de la France que vous aimez tant. Que Dieu approche l'heure où nous verrons nos espoirs se réaliser et où nous pourrons réellement être fiers de nos pays! قوة كبيرة وانتشاراً عظيما آكثر بمن ذي قبل

كان اليوم موعد ظهور مؤلني في باريس غدير أنني تتبعت نصائح اصدقائي فأرسلت تلغرافا الى « پران » ليؤجل ظهوره وأفضل أن يعلن عنه في عاشر يناير لئلا يتحول النظر عنه الآن أزاء الكتب التي تهدى عادة في رأس السنة

كتبلى «لوتى» رسالة مسهبة يقول فيها أنه لا يستطيع البتة وضع مقالة عن كتابى وأنه لا يفعل ذلك الا لعمل يخصك وأنه رفض اجابة كثيرين من أصدقائه الى مثل هذا الطلب وانه بصفته ضابطا بحريا عاملا لا يقوى على الكلام فى مثل هذا الموضوع ويحثى كثيراً أن يكون هذا الرفض سبباً فى فتور المودة بيننا . على أننى أوافقه كل الموافقه على ما قدمه من الأسباب وسأكتب اليه لأخبره أن صداقتنا ستبقى أبدا كاكات صريحة قوية متينة . وتفضلى .....»

« القاهرة اول ينابر سنة ١٩٠٦

سيدتى المزيزة

أسمحي لاوفي أبنائك أن يقدم اليك تهنئته بهذا العام

Je reçois à l'instant votre carte et je suis heureux de voir que vous avez approuvé mes déclarations qui ont mismes calomniateurs à leur place; je suis très heureux ausside vous dire que mon journal va à merveille et que, de catrain, il sera très florissant d'ici deux ans. Il me faut lui donner toutes mes forces pour cela; ma santé très bonne, me permettra, j'espère, de réaliser ce but de toute ma vie.

Mes compatriotes n'ont jamais été si unanimes à reconnaître la sincérité de mes luttes comme maintenant, je ne demande pas d'autre récompense.

Loti m'a écrit que Calmette lui a dit de choisir lui-mêm et l'écrivain qui doit faire l'article pour mon livre et que lui. Loti, vous a écrit pour vous demander votre opinion. Je suis tranquille, je sais que vous ferez teut pour le succès de cet ouvrage et pour l'encouragement que le patriotisme égyption si jeune encore, mérite.

Pour le Khédive, sa fête est le lundi 8 Janvier. Cette lettre arrivera à temps, vous pouvez télégraphier, mais il vaut mieux écrire pour dire plus. Chacun de nous s'enferme dans sa dignité. Les bons Egyptiens continuent à souhaiter notre réconciliation pour influencer le Khédive; pour ma part, je n'ai pour lui que de l'affection et je le plains sou-

الجديدوأن يدعولك من صميم فؤاده ولا لك الاعزاء ولفرنسا التي تجييم إذلك الحب بالسعادة والهناء. قرب الله الساعة التي ونها تتحقق آمالنا ويفتخر كل منا ببلاده

وصلتني الآن بطاقتك وابي نسميد بموافقتك على تصريحاتى التى ألزمت الواشين حدودهم ومسرور كذلك بأنبائك أن حريدتي في تقدم عظيم وأنها اذا استمرت على هذا السير تنجح نجاحا باهرا في النمو والانتشار بعد عامين ولذلك يجب عَلَّ أَن أَهُمَا كُلِّ قُواَى . وصحتي إلاَّ ن جيدة جــداً وأمار أنها تعينني على تحقيق هذه الامنية التي وقفت علمها حياتي لم يكن اجماع ابناء وطني على الاعتراف بنزاهة جهادى

كأجاءهم الآن ولست اطمع في أجر فوق هذا

كتب الى « لوتى » أن كلت (مدير الفيجارو) وكل اليه اختيار البكاتب الذي يقوم بكتابة مقالة عن مؤلفي وقـــد كتب « لوتى » اليك يسألك رأيك أما انا فطئن لملمي أنك ستفعلين كلمايجب لرواج هذاالكتاب ولتنشيط الوطنية المصرية التي لا تزال في عنفو ان صباها عا تستحقمن أنواع التنشيط vent, mais vous me connaissez et je ne m'occupe que de mon devoir.

Mais je crois devoir lui présenter mon livre, et vous êtes, chère maman, la seule qui puisse le faire. Vous avez patronné cette œuvre, elle est pleine de nos plaidoiries pour le Khédive, son trône et sa dynastie, elle est enthousiaste pour Mohammed Ali, et je ne voudrais jamais qu'un autre se chargeât de remettre à S. A. cet ouvrage.

Si vous êtes de mon avis, écrivez un mot à Perrin pour qu'il vous envoie un exemplaire de ceux imprimés sur papier de japon et reliës royalement. Je lui ai écrit déjà d'en mettre un à votre. disposition ; vous écrirez dans ce cas, à S.A. ce que vous voudrez. Je baise vos deux mains, madame chérie, et pense continuellement à vous. Quand je suis découragé, j'envoie mon âme boire à cette source maternelle qui m'a donné tant de fois la force et la vigueur; soyez bénie et n'oubliez pas cet enfant dévoué.

P. S. Maman vous embrasse de tout cœur, mes sœurs et frères vous présentent leurs hommages bien respectueux.

اما فيما يختص بالحديو فأن عيد جلوسه يوافق يوم الاثنين ثامن يناير وسيصل اليك هذا الكتاب في الوقت المناسب لترسلي اليه اما تلفر افا واما جوابا وهو الانسب لتطيلي فيسه الشرح أذ كل متمسك بكرامته ولان المصريين الوطنيين لا يزالون يتمنون عود المياه الى مجاريها حتى يمكن التأثير في الحديو

أما من جهتي فأنى لا أزال مقيا على الوداد نحو سموه وأثالم لحاله كثيرا ولكننى كما تعرفين لا أعنى الا بواجي وكذلك أرى من الواجب أن أهديه مؤلنى (المصريون والانكايز) وأنت الوحيدة أيتها الوالدة الدررة التي تستطيعين القيام بهذا الامر فإنك أشرفت على هذا السفر وتعامين أنه حافل بدفاعنا المتواصل عن الحديو وعرشه وملكم وكذلك فكله اعباب عحمد على ولا أريد أن يدمه غيرك الى سموه . فاذا كنت على رأيي فاكتبى كلة الى مسيو «بران» ليرسل اليك نسخة مما طبع على ورق خصوصي ومغلف تغليفا متقن الصنع وقد كتبت اليه من قبل أن يضع هذه النسخة متقن الصنع وقد كتبت اليه من قبل أن يضع هذه النسخة

Le Caire, le 25 Février 1906

Madame chérie

La situation politique est des plus intéressantes ici, les Anglais sont plus aimables avec nous, depuis qu'ils ont senti, lors de la démonstration navale contre la Turquie, qu'il y a en Egypte une opinion très puissante; l'incident d'Akaba les effraie positivement, car le chemin de fer que la Turquie va faire de "Maan à Akaba" permettra aux soldats turcs d'entrer en Egypte dans les 24 heures.

A part cela, les choses marchent leur train ordinaire, je n'ai jamais travaillé comme cette année, et je commence à me fatiguer, mon journal a beaucoup monté et me donne de grandes satisfactions, mais j'ai la douleur de vous dire que la France fait tout sou possible pour nous éloigner d'elle et faire de moi un ennemi. Si vous n'étiez pas française, Madame chérie, je me serais complétement définitivement détaché de ce pays.

Savez-vous ce qu'elle vient de me faire? elle a interdit l'entrée de mon journal en Tunisie, sous prétexte qu'il mene une campagne violente contre les Anglais. Est-ce ridicule? Les Anglais me laissent la plus grande liberté, s'abonnent رهن اشارتك ولك أن تكتي لسموه في هذا الشأن مانشائين هذا وأقبل مديك أيتها السيدة العزيزة وأبى أذكرك على الدوام عند ماتضف عزيمتي وأبنث اليك روحي لتستقي من موردك الاى الذي طالما وهبني الفتوة والاقدام فلا تنسى ابنك المخلص بارك الله فيك

والدبي تعانقك شوقا وكذلك اخوابي واخوي مهدونك قائق واجبات الاحترام »

« القاهره في ٢٥ فبراير سنة ١٩٠٦

سيدتي الغزيزة

إن الحالة السياسية ببننا من الخطورة عكاذ فأذ الانكامر يتحيبون النينا كثير المنذشغروا بوجود رأى عام قوى في مصر بمناسبة المظاهرة البجر بةضد بركيا أماحادثه العقبة فامهم في الواقم أوجسوا خيفة منها لان السكة الحديدية التي ستبنيها ركيامن مُعَانَ إلى العقبة تسمح للجنود التركية بدخول مصر في ظرف أربغ وعشران ساعة

أما ماعدا ذلك فأن كل شيء يجري عجراه الطبيعي . على

à mon journal et lui donnent la première place dans toutes les fêtes et cérémonies officielles, et c'est la France qui lui fait la guerre parcequ'il est anti anglais!!!

Derniérement à la fête du Port Soudan, mon frère Ali Bey qui représentait le Lewa a eu les plus grands honneurs, les Anglais ont voulu montrer parcette attitude qu'ils savent respecter un adversaire loyal.

La France a tenu, elle, à montrer qu'elle sait saire d'un ami un ennemi . . . .

Je sens que la plupart de vos amis refuseront de parler de mon livre; je ne vous cache pas que je regrette infiniment la peine que nous nous sommes donnée, tous les deux, pour faire ce livre, j aurais mieux fait de faire traduire mes discours en anglais et de les publier en Angleterre.

Je serais un imbécile de croire un intant que la France puisse être l'amie de l'Egypte ou de l'Islam. Adien tons les rêves d'antrefois, je n'ai en France que vons, et ma profonde et intense affection filiale pour vous est la seule raison qui me fasse encore penser quelquefois à la France.

Je sais que vous serez peinée de tout cela, mais j'ai toujours été franc avec vous et je ne peux pas ne pas être mécontent de cette conduite vraiment étrange de ceux là أنى لم أشتمل مثل هذا العام ولذلك ابتدأت أشعر بتعب. وأما جريدى فقد صعد نجمها وهي تقدم الى أكبر ترضية على أنى متألم من أن أقول لك النفرنسا تبذل كل مافي وسعها لتبعدنا عنها وتجبرنى على كرهها ولولم تكوبى فرنسية أيتها السيدة المبجلة لا بتعدت عنها نهائيا تمام الا بتعاد

أتعلمين مأذا صنعت ازائ إلها منعت جريدتى من الدخول فى تونس بحجة انها تحمل حملة شعواء على الانكليز ليس غريبا فى بابه أن الانكليز يتركون لي اكبر حرية ويشتركون في جريدتى وينزلونها منزلة شماء فى جميع الاعياد والاحتفالات الرسمية بينها فرنسا تحاربها لان سياستها ضد الانكليز!!!

فى احتفال بور سودان الاخير نال أخي « على بك » الذى كان مندوبا عن اللواء أكبر حظوة. وقد أرادالا نكليز أن يبرهنوا بهذا المهج على انهم يعرفون كيف يحترم خصم كريم الشيم! أما فريسا فقد برهنت على انها تعرف كيف تحول الصديق عدواً....!

qui devraient être nos meilleurs amis.

Permettez-moi, Madame chérie, de déposer à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de mon éternel dévouement.

Le Caire, le 13 Avril 1906

Madame charie.

Excusez moi si je ne vous ai pas écrit depuis quelques jours; j'ai eu le malheur de perdre mon oncle qui n'est resté malade que 6 jours. Nous avons caché la nouvelle à ma mère qui est toujours malade; tout ce qu'elle sait, c'est que son frère est aussi malade qu'elle. J'ai passé de très mauvais jours, avec les fatigues accumulées, je suis frès éreinté; les médecins me rassurent pour la santé de ma mère, le moment grave est passé; je n'ai point de programme pour mon voyage tant que ma mère est malade, je ne dois pas quitter la maison, j'espère tout de même vous voir cet été,

Je ne voudrais pas que vous ne sachiez pas toute ma pensée et mes vrais sentiments envers la France. C'est contre la néfaste politique suivie par votre gouvernement que je me révolte, elle nous défend de lui être utile, elle montre l'Anاني أشمر بأن كل أصدقائك سميرفضون التكلم عن مؤلنى . ولا أخنى عليك عظيم أسنى على المجهود الذى بذلنام معاً فى وضعهذا الكتاب وكان الاصوب ان أثرجم خطاباتى الى الانكلنزية وأنشرها فى انكلترا

انى أكون مجرد الشعور اذا اعتقدت لحظة أن فرنسا تصير صديقة مصر والاسلام. فاستودع الله تلك الامانى والاحلام اذ لبس لى فى فرنسا غيرك ولم يكرف هناك من داع يدعونى أحيانا الى ذكر فرنسا الا وفائى البنوى القوى الاكيد نحو شخصك الكريم

انى واثق من أن هذا يؤلمك ولكنى كنت على الدوام حراً معك وليس فى المكانى أن أرتاح لهذا السلوك الغريب فى ذاته والذي يصدر من أولئك الذين كان يجب عليهم ان يكونوا أوفى أصدقائنا. واسمحى لى ...... »

« القاهره في ١٣ أبريل سنة ١٩٠٦

سيدتى العزيرة

اسألك الصفح اذا لم اكتباليكمنذ بضعة أيام لأني (١٦)

gleterre plus libérale qu'elle, puisque celle ci laisse nos publications pénétrer librement dans l'Inde malgré, la guerre que nous lui faisons au nom de l'Islam.

La France, je la plains comme je plains mon pays et je souhaite de tout cœur le succès de ceux qui luttent pourlui rendre sa place et son influence.

Mon chagrin est aussi très-grand de voir ceux qui parlent au nom de la France faire la guerre à ceux que la France a élevés.

Voilà tout.

Je suis en train de lire votre beau volume.

L'article de Loti m'a beaucoup plu.

Permettez moi, madame chérie, de déposer à vos piedsmes hommages très respectueux et l'expression de ma profonde affection.

Paris, le 13 Juillet 1906

Madame chérie

Mon article a cu un grand retentissement et 3 journaux anglais ont publié de longues dépêches le résumant: il paraîtra aussi, tout entier, dans un grand journal anglais.

اصبت بفقد خالى الذى لم يمرض غير ستة ايام . وقد أخفينا الامر على الوالدة التى لا تزال مريضة ولم تعلم غير أن أخاها مريض مثلها . وقد مضيت أسوأ الايام بسبب هذه الاكدار المتراكمة مما مللت معه كل الملل . وقد اكد لى الاطباء أن حالة الخطر زالت عن والدتى . وليس لدى من خطة مرسومة لسياحتى ما بقيت والدتى في مرض اذلا يجب على أن أفارق أسرتى ومع ذلك فلى الامل أن أراك في هذا الصيف

انى أود أن لا تخنى عليك خافية من أفكارى وحقيقة احساسى نحو فرنسا فأنى أهيج ضد السياسة المشـؤومة التى تقتنى أثرها فالها بها تمنعنا من أن نكون لها نافعين وتبرهن على أن انكلترا أكثر حرية منها لان هذه تبيح لمطبوعاتنا الدخول فى الهند بكل حرية بالرغم من النار الحامية التى نصليها الماها دفاعا عن الاسلام

ومع ذلك فانى اتألم لفرنسا كما أتألم لوطنى واتمنى بكل جوارحى تحقيق آمال اولئك الذين يجاهدون فى سبيل اعادة مقامها ونفوذها اليها غيران كدرى يعظم كلما أجد اولئك الذين

Je pars demain pour Londres où les radicaux sont très montés contre Cromer et désirent me voir et causer avec moi. C'est la meilleure des politiques que de lutter contre la tyrannie de Cromer dans son propre pays.

Votre charmant article sur le livre de Loti, que je vous ai expédié mercredi matin, m'a enthousiasmé.

Veuillez m'écrire à Londres; mon adresse: Carlton Hotel.

- Daignez, madame chérie, me permettre de déposer à vos pieds mes hommages très respectueux,

Votre fils bien dévoué.

Paris, le 14 Juillet 1906

Madame chérie

Je pars à l'instant même, j'ai une grande joie : mon article a produit en Angleterre une telle impression que "The Tribune" l'a commenté en un grandarticle où elle a nettement demandé que l'Egyptien soit traité avec égards et qu'on donne à l'Egypte un gouvernement autonome. يتكلمون باسمها يطعنون على غرس مدارسها

هذا كل ما أقوله اليوم وقد قرأت سفرك النفيس وكذلك أعجبتني مقالة « لوتى »

واسمحىلى . . . »

« باریس فی ۱۳ یولیه سنة ۱۹۰۲

سيدتى العزيزة

أحسدت مقالتي دويا كبيرا وقسد لخصتها ثلاث صحف انكليزية في تلغرافات مطولة وستظهر كذلك بجملتها في جسريدة انكليزية كبيرة. وسأسافر غسدا الى لوندرة لان الاحرار المتطرفيين حانقوز على اللورد كرومر ويرغبون في لقائي لمحادثتي. ومن السياسة الحكيمة أن أناضل ضد عسف كرومر في نفس وطنه

ان مقالتك الشائقة على كتاب « لواتي » التي ارسلتها اللك في صبيحة الاربعاء انعشتني

هذا وتفصلی بمکاتبتی فی لوندره بعنوان «کرلتن او تیل » واسمحی لی . . . . »

Londres, le 48 Juillet 1906

Madame chérie

Mon voyage à Londres n'aura pas été inutile. J'ai fait la connaissance de beaucoup de députés, de quelques lords et de bons écrivains ; ils sont tous avides de savoir la vérité sur l'Egypte et m'ont prié de leur écrire toujours.

L'affaire de Denchawai a certainement produit en Angleterre une très pénible impression, elle a eu néammoins cet effet salutaire de faire comprendre à tout le monde que les Egyptiens n'aiment pas l'occupation, contrairement aux affirmations officielles, et d'attirer plus attentivement leur attention sur l'Egypte.

Des journalistes m'ont interwiewé et j'ai exposé mes idées longuement, j'ai envoyé aussi à tous les ministres, à tous les membres du parlement et à la presse la traduction anglaise de mon article du Figaro; comme ça la vérité saura triompher.

Les musulmans de Londres, Egyptiens, Turcs, Indiens et autres, tous très cultivés, ont décidé de donner mardi soir une grande fête pour me saluer. J'y prononcerai un discours sur le relevement de l'Islam.

« باریس فی ۱۶ بولیه سنة ۱۹۰۶

سيدتى العزيزة

أنى أسافر اللحظة وان فرحى لعظيم فقد أحدثت مقالتى فى انكاترا تأثيراً الى حدّ أن « ذى تربيون » علقت عليها بمقالة كبيرة طلبت فيها بحق وجوب معاملة المصرى بعين الوقار وأن تمنح مصر حكومة مستقله ..... »

«لوندره فی ۱۸ پولیه سنة ۱۹۰۶

سيدتى العزيزة

سفرى الى لوندره كان مفيدا فقد تعرفت الى كثير من النواب وبعض اللوردات وكبار الكتاب وكلهم متلهفون على معرفة الحقيقة في مصر وسألوبي أن أديم مكاتبتهم ان حادثة دنشواي أحدثت فعلا تأثيراً سيئاً في انكاترا ومن شأنها افهام العالم أجمع أن المصريين يكرهون الأحتلال خلافاً للتأكيدات الرسمية ولفت نظره الى مصر أكثر من ذي قبل

حادثنى صحافيون وقد أطلت معهم شرح أرائى وبعثت

Mercredi j'ai un grand déjeuner où beaucoup de députés ont accepté mon invitation : je leur exposcrai en détail nosgriefs contre l'Occupation. Ce n'est pas le repos, n'est-ce pas? mais quelle peine bienfaisante!

Permettez-moi de déposer à vos pieds mes hommages très respectueux et l'expression de ma tendresse filiale.

Londres, le 24 Juillet 1906

Madame chérie

J'ai un grand service à vous demander pour le bien de l'Egypte et des Egyptiens. Les journaux français nous font en ce moment beaucoup de mal, ils soutiennent trop lord Cromer dans le mensonge affreux qu'il exhibe en prétendant que les musulmans d'Egypte sont fanatiques; les journaux anglais, et surtont le *Times*, rapportent ces articles pour nous écraser davantage et cacher l'ignominie du crime de Denchawai.

Je vous prie d'écrire un article au Figaro, au Gaulois ou une lettre au Temps pour dire ce que vous avez vu en Egypte, quelle tolérance et quelle hospitalité on y trouve. Dites surtout qu'il y a un mouvement patriotique qui honore

كذلكبالترجمة الأنكليزية لمقالتي فىالفيجارو الى جميع الوزراء واعضاء البرلمـان والصحافة وبذلك توتنى الحقيقة نصرها

قرر مسلمو لوندره مصريين كانوا أو أتراكا أوهنودا أوغيره _وجيمهم من المثقفين _ اقامة احتفال عظيم مساء الثلاثاء تحية الى واحتفاء بى وسأخطب فيهم على مهوض الاسلام وفي يوم الاربعاء أولم غداء فاخرا وقد لبي دعوتى كثير من النواب وسأفصل لهم مافعل الاحتلال فينا

أفي هذا شيء من الراحة ? ولكنه مجهود بار بنا!

هذا واسمحي .....»

« لوندره في ٢١ يوليو سنة ١٩٠٦

سيدتى العزيزة

لى عندك خدمة كبرى لخير مصر والمصريين. ذلك أن الجرائد الفرنسية تسىء اليناكثيرا فى الوقت الحاضر بشدة مؤازرتها اللورد كروم فى الكذب الفاحش الذى يذيمه بادعائه ان مسلمى مصر متعصبون ولم تنشر الجرائد الانكليزية وعلى الخصوص «التيمس» هذه المقالات الا

les Egyptiens, qu'on craignait cependant de voir désespérés après Fachoda et l'accord Anglo-Français.

Cet article aura en Egypte un très grand retentissement et les Egyptiens vous béniront et vous remercieront pour toujours: je rentrerai à Paris vendredi prochain; j'ai deux discours à prononcer, mardi devant les musulmans de Londres, et mercredi devant plusieurs députés anglais.

Dieu me donne la force de lutter !

Affectueusement à vous.

P.S. Les journaux français qui nous attaquent maintenant oublient que par ces attaques ils éloignent davantage les Egyptiens de la France et font à leur pays beaucoup de tort!

Londres, le 23 Juillet 1906

Madame chérie

J'ai en le plaisir de recevoir votre charmante lettre et 'quoique les fatigues aient affaibli encore ma santé, je suis très content du pas que j'ai franchi et d'avoir pu faire la guerre à Lord Cromer dans son pays.

Je passerai tranquillement les mois d'août et de septembre et j'aurai mérité ce repos. لنسحق سحقا ويخفى خزى جريمة دنشواي

ولذلك أرجو منك أن تكتبي مقالا فى الفيجارو أو فى الجولوا أو خطابا للطان قولى فيه مارأيته في مصر التي يجد فيها المرء دعة وكرما وخصى بالذكر حركتها الوطنية التى تعلى من قدر المصريين الذين كان يخشى عليهم أن ييأسوا بعد « فشودة » و « الوفاق الانكليزي الفرنسي »

ومقالة كهذه تنال من مصر ضجه عالية كما ينالك من المصريين حنان وثناء الى أبد الأبدين

سأعود الى باريس يوم الجمعة المقبلة وسألتى خطابين الاول يوم الثلاثاء أمام مسلمى لوندره والثاني يوم الاربعاء في حضرة كثيرمن النواب الانكليز. وهبنى الله قوة الجهاد! واليك عطنى وودى »

(حاشية) أنسيت الجرائد الفرنسية التي تهاجمنا اليوم انها بهذا العمل تزيد من ابعاد المصربين عن فرنسا وتسيئ للادها كثيرا:

Jeudi prochain, j'aurai ici un déjeuner politique où je prononcerai un grand discours; j'ai proposé à Judet de lui donner la primeur pour la France. Veuillez aussi, Madame chérie, lui écrire à la hâte un mot pour lui dire toute l'importance de cet acte, il y aura des membres du parlement et l'un d'eux, me dit-on, me répondra dans les termes les plus sympathiques à l'Egypte.

Vous me ferez un grand plaisir aussi si vous pouvez écrire à l'agence Havas, pour qu'elle m'envoie son représentant ici, jeudi prochain, à 3 heures. Elle pourra ainsi donner une nouvelle télégraphique. Je compte rentrer vendredi et aller dimanche vous voir à Gif.

Je dépose à vos pieds mes hommages les plus respectueux et l'expression de ma profonde affection.

Londres, le 26 Juillet 1906

Madame chérie

Le déjeuner politique a eu lieu et tout s'est très bien passé. Le lord Lytton, quelques membres du Parlement et quelques journalistes de grands journaux et des écrivains distingués étaient là à entendre mon discours, « لوندره فی ۲۳ یولیه سنة ۱۹۰۶

سيدتى العزيزة

حظیت بتلقی کتابك وأنهی الیك أنی فی شدة السرور من الخطوة التی قطعها واستطعت معها محاربة اللورد كرومر فی بلده ولو أن المجهودات التی بذلها قد أضنت صحتی ولذلك سأقضی شهری أغسطس وسبتمبر فی هدوء تام لأنی فی حاجة الی الراحة

أولم يوم الخيس المقبل وليمية سياسية لألقى فيها خطابًا مهما وقد عرضت على «جوديه» (مدير الاكلير) أن يكون أول ناشرله فى فرنسا وأرجو منك كذلك أيتها السيدة المحترمة أن تكتبي له كلة على عجل لتقفيه على أهمية هذا العمل الذي سيحضره أعضاء من البرلمان وقد بلغت أن أحدهم سيرد على فى قالب كله عطف الى مصر.

وأنى أسر سروراً كبيراً اذا أمكنك مداولة شركة هافاس لترسل الى وكيلها فى هذا البلد يوم الخيس المقبل فى الساعة الثالثة بعد الظهر حتى يمكنه النشر تلغرافياً

M. Robertson, membre radical du parlement, a répondu dans des termes sympathiques à l'Egypte, toute la presse anglaise en parlera demain et le bruit extraordinaire qu'on fait ici autour de mon nom et de mes idées ne peut que servir notre cause. Je vous envoie ci-joint le discours.

S'il y a quelques retouches légères à faire, faites les, je vous prie, car j'ai l'intention de le publier en brochure pour mes amis. Je crois qu'aux yeux de mes compatriotes, cette journée comptera dans l'histoire du mouvement national égyptien.

Beaucoup de clubs et de sociétés m'écrivent pour une demander à faire des discours sur l'Egypte, mais j'ai besoin de repos et de santé: Je me suis donc excusé en remettant cela à une autre fois.

Je partirai demain vendredi pour Paris et descendrai toujours, 22 rue de la Paix.

Vichy, le 1er Août 1906

Madame chérie

Les Egyptiens d'ici m'ont reçusi chaleureusement que je suis vraiment confus. Mon voyage à Londres a en, je crois, وقد عزمت على العودة فى يوم الجمعة أوالاحد وساقصد زيارتك فى «جف » . هذا وأقدم . . . . . . »

« لوندره في ٢٦ يوليه سنة ١٩٠٦

سيدني العزيزة

أولمتالوليمةالسياسية وقدتم كلشيءعلىما نشتهي وحضر خطابتي اللورد «لتون» وبعض اعضاء البرلمان وبعض كبار الصحافيين وكتاب ذائمو الصيت وقد أجاب علمها المستر روبرتسون احد اعضاء البرلمان الاحرار المتطرفين بعبارات كلها ميل وعطف على مصر وستذكرها الصحافة الانكامزية باسرها غدا.وازا لحركة الهائلةالتي تحيط هناحول اسمى وآرائي من شأبهاان تخدم مسئلتناوها هو نص الخطبة ارسله اليك .ولو وجدت بعض ما محتاج الى اصلاح فأصلحيه لاني أربد أن الشرها في كتيب على حدة لاجل اصدقائي وأعتقد أن هذا اليوم يمد في أعين مواطني من الايام التي تســجل في تاريخ الحركة الوطنية

تسألني أندية كثيرة وجمعيات عديدة أن أاقى خطابات

en Egypte le même retentissement : je viens de recevoir des dépèches de félicitations du Caire.

L'attends vos nouvelles.

Je vous baise les deux mains, madame chérie, et suis pour la vie votre bien dévoué.

Vichy, le 4 Août 1906

Madame chérie

J'ai cu le plaisir de recevoir votre charmante lettre, mais elle ne me dit pas grand-chose. Vous savez cependant que nous nous verrons sculement après le 15 septembre et que j'ai besoin de savoir à quoi m'en tenir sur les sentiments de notre ami. S'il est bien disposé pour moi, je pourrai le voir à Vienne vers le 7 ou le 8 septembre où il sera surement. Veuillez donc me consacrer une bonne heure et m'errire longuement tous es détails de cette conversation et envoyez la lettre recommandée.

Je vous baise les deux mains et reste votre fils bien dévoué. J'habjterai à St. Moritz, Grand Hotel des Bains. في سبيل مصر ولكني في حاجة الى الراحة والصحة ويلتمس لى عدر اذا أبقيت هذا للمستقبل

سأبرح غدا (الجمسه) قاصدا باريس وأنزل في (٧٧ شارع السلام)

« فيشي في أول أغسطس سنة ١٩٠٦

سيدتى العزيزة

استقباني المصريون المقيمون هنا استقبالا حماسيا مما أخطني . وأعتقد أن لسياحتي في لندره نفس التأثير في مصر وقد وردت الى تلغرافات تهنئة من القاهرة . والي مع انتظاري أنباءك أقبل بديك . . . . . . »

« فيشى في ٤ أغسطس سنة ١٩٠٦

سيدتى العزيزة

تناولت بيد السرور خطابكُ الكريم غير أنه لم يحو شيئا مهما . انك تعلمين أن لقاء نا سيكون بعد خامس عشر سبتمبر ولذلك فأنه بهمنى الوقوف على احساسات صاحبناواذا كان مستعدا للقائى فأنى اذهب لزيارته فى فيينا في السابع أو

Vichy, le 13 Août 1906

Madame chéric

Demain, anniversaire de ma naissance, j'aurai juste 32 ans Combien m'en restera-t-il pour servir ma chère Egypte? En tout cas, je ne perdrai pas une minute de ma vie sans semer son amour dans les cœurs de mes compatriotes et j'accomplirai ma tache jusqu'au bout.

**

Hendayo, le 13 septembre 1906

· Madame cherie

- Ebti a été réellement malade, mais il va très bien maintenant et ca ira mieux encore, à condition qu'il n'écrira pas. Nous avons déjeuné, Omar et moi chez lui hier et nous sommes allés tous à Fontarable faire un tour, il a très bien supporté cette petite excursion et a été d'une excellente humenr.
- Permettez-moi, Madame chéric, de déposer à vos pirds, mes hommages respectueux et l'expression de mon dévougment filial.

Moustafa Kamel — à l'âge de 32 ans ->ﷺ مصطفی کامل ﷺ>-﴿ في الثانية وا ثلاثين من عمره ﴾

الثامن من شهر سبتمبر اذ من المحقق أن يكون فيها وعلى ذلك أرجو منك أن تنفضلي بالتفرغ ولو ساعة لمكاتبتيءن تفصيل هذه المحادثة وأرسلي الحطاب مسجلا بعنوان(سانت مورينز جران أوتيل الحمامات) هذا واقبل بديك .....» « قيشي في ١٩٠٣ أغـطس سنة ١٩٠٦

سيدتى العزيزة

غدا لذكار ميلادى اد أباغ الثانية والثلاثين وماعساي أعيش أيضا لاخدم مصرنا العزيزة ?

وعلى كل حال فأنى لا أنرك لحظة تمر من حياتى بدون أن أغرس حبها فى قلوب مواطنى وأتمم عملى الى النهاية »

« هندای فی ۱۳ سبتمبر سنه ۱۹۰۹ ·

سيدتى المحترمة

كان « لوتى » فى الحقيقة مريضا ولكنه تمـائل الآن ويتم له الشفاء ذا امتنع عن الكتابة وقد تناولنا الفداء أمس ممه أنا وعمر ثم يمناجهة «فونتارابى» للنزهة . وقد أداها «لوتى» معنا بكل راحة وارتياح . وتفضلي بقبول .... »

Paris, le 27 Septembre 1906

Madame chéric.

Le Prince Moh. Ali est déjà en Egypte. J'ai diné hier avec Marchand et Judet et nous dinerons demain, Marchand et noi. Il se porte très bien, notre cher anti, et je suis bien content de le voir ainsi. Il va venir avec moi jeudi diner chez vous et vous dire les souhaits de la "Noble France", pour votre santé.

J'ai bien, réfléchi à la manifestation que mes amis me préparent et j'ai pris la décision de refuser tout. J'ai écrit à Farid dans ce sens et comme la presse anglaise a mené du bruit autour de l'affaire, j'ai envoyé la traduction de ma lettre à Farid à la Tribune de Londres, et je l'ai donnée à l'Eclair.

Elle paraît démain, je crois, vous m'écrirez votre sentiment Je vous baise les donx mains affectueusement et reste pour

* * *

Le Caire, le 20 Octobre 1908

.Madame chérie.

la vie votre tout dévoué.

Je suis arrivé en bonne santé, et j'ai trouvé la famille heu-

« باریس فی ۲۷ سبتمبر سنة ۱۹۰۹

سيدتى العزيرة

وصل البرنس محمد على ألى مصر .

تناولت العشاء أمس مع «مرشان» و «جوديه» وسأتناوله غدا مع مرشان وهو في غاية الصحة . وأني لمرتاح الي ذلك وسيرافقني يوم الحيس لتناول العشاء عندك ليقدم لك عظيم أشواقه

قد فكرت مليا فى الظاهرة التى بهيئها لى أصدقائى وقررت رفضها وكتبت بذلك الى « فريد » وعا أن الجرائد الا نكايزية قد طنطنت بهذه المسئلة ارسلت ترجمة الحطاب المرسل منى الى «فريد» بهذا المعنى الى جريدة « ذى تربيون » بلوندره وجريدة « لكاير » وسيظهر غدا فيما اظن وارجو أن تبلغينى رأيك فيه وتفضل ..... »

« القاهرة في ۲۰ اكتوبر سنة ۱۹۰۸

سيدتى المبجلة

وصلت في حال العافية ووجدت أُسرتي كذلك ، امنا

reusement bien portante, mes affaires aussi marchent à merveille, il y a dans le pays une vitalité admirable et Denchawai a réveillé les plus endormis. Le Lewa est devenu la puissance la plus grande dans l'opinion. On attend partout mon journal franco-anglais avec impatience. Je crois qu'il aura un gros succès.

Lord Cromer est rentré et j'ai écrit un grand article pour le recevoir, lui disant ce qu'un bon Egyptien doit dire à un usurpateur et à un tyran; tout le monde a applaudi à cet article.

Veuillez me donner de vos bonnes nouvelles et me dire comment va notre cher Loti.

Le Caire, le 8 Novembre 1906

Madame chérie,

Je suis en train de former une Société Nationale en commandite pour mon nouveau journal franco-anglais et c'est pour terminer toutes ces affaires que je partirai le 1 cr Dècembre pour l'Europe; je vous parlerai longuement de tout ce qui se passe ici ; je suis très content, ma sonté est bonnequoique ma tâche devienne de plus en plus écrasante.

Avez-vous lu l'article du Temps sur le « Nationalisme

أشغالى فسائرة على غاية ما يرام. وفى البلاد حياة عالية لان (دنشواى)أيقظت الغافلين واصبح اللواء اكبر قوة فى الرأى العام وفى كل مكان ينتظرون جريدتى الفرنسية والانكايزية بنافد الصبر وأظن انها ستجد اقبالا عظيما

عاد اللوردكروس واستقبلته عقالةعظيمة ذكرت له فيها ما مجب على المصرى الوطنى ان يقوله للمغتصب الظالم مما استقبله الجمهور عزيدالانشراح

تفضیلی علی با نباثك و اخبرینی کیف حال « لوتی »

العزيز » .

« القاهرة في ٨ نوفير سنة ١٩٠٦

سيدتى المحترمة

انى شارع فى تأليف شركة توصية وطنية لانشاء حريدة جديدة فرنسية انكليزية ولاتمام هدذا الممل سأسافر الى أوروبا فى أول ديسمبر وأحادثك طويلا في كل ما هو جار هنا وسرورى عظيم وصحتى جيدة ولو ان عملى أصبح لا يطاق هل قرأت مقالة الطان عن الوطنية المصرية التي صدرت

'Egyptien » paru en tête, le 26 Octobre et me donnant entièrement raison? Cet article a produit une três bonne sensation en Egypte. il a fait beaucoup de bien à l'Egypte et à la France, venant du *Temps*, après toutes les polèmiques de l'été; c'est une véritable victoire pour nous.

Je vous embrasse, Madame chérie, de toute mon affection de fils dévoue et éternellement reconnaissant.

Le Caire, le 23 Novembre 1906

· Madame chérie, ...

Je suis arrivé à fonder une Société nationale en comniandite, à un capital de 20,000 livres égyptiennes, c'est-àdire 500,000 frs. pour fonder un journal franco-anglais, dont je suis le directeur, sans contrôle, à vie. Cette affaire est considérée comme la meilleure manifestation du Partî National.

Je désire beaucoup avoir quelques grands collaborateurs français, vous et deux ou trois de vos amis politiques et littéraires. Voudriez-vous me faire le grand plaisir de vous occuper de cela?

Je partirai le 8 décembre et serai à Paris le 12 ou le 13 ; je vous télégraphierai de Brindisi ou de Naples, nous parبها عدد ۲۰ اکتوبر واستصوبت کل آرائی فقد کان لها وقع حسن فی مصر و تأثیر جمیل فی الصداقة بین مصر وفر نسا ؟ وان ظهور هذه المقالة بعد مناقشات الصیف لفوز مبین لنا و تفضلی . . . . »

« القاهرة في ٢٣ نوفبرسنة ١٩٠٦

سيدتى المبجلة

توصلت الى انشاء شركة توصية وطنية رأس مالها عشرون ألف جنيه (٠٠٠٠٠ فرنك) لتأسيس جريدة فرنسية انكليزية وقد عينت مديرا لها بلا مراقبة مدة حياتي ويرون في هذ االعمل أكبر مظاهرة من الحزب الوطني

انى أودأن يكون لي مساعدون من كبار كتاب الفرنسيين يكون من بينهم شخصك الموقر واثنان أو ثلاثة من أصدقائك كتاب السياسة والادب فهل لك أن تنفضلي وتعنى بذلك

سأسافر يوم ثامن ديسمبر وأكون في باريس يوم ١٦أو ١٣ وأرسل اليك تلغرافا من برندزي أونابولي وعند

lerons alors de tout.

Je vous embrasse affectueusement.

Le Caire, le 1 Février 1907.

Madame chérie.

Je viens de recevoir votre bel article, mille mercis.

Mon journal paraîtra, j'espère, le 15 du mois courant. tout le monde l'attend ici avec i mpatience, les Anglais le craignent avant sa naissance.

Loti est tres-heureux de son séjour en Egyple, malgré le froid qu'il fait. Il partira mercredi prochain pour la Hante-Egypte.

Ma mere a cui cette semaine très, très malade, mais elle va beaucoup mieux aujourd'hui et je suis plus tranquille.

Veuillez demander à vos meilleurs amis d'écrire dans l'Etendard Egyption leur opinion sur l'avenir de l'Egypte, je voudrais avoir beaucoup de bons articles.

Permettez-moi, madame chérie, de vous baiser les deux mains et de rester toujours votre bien dévoué.

اللقاء نتكلم عن كل شيء ولكمني . ... . » « القاهرة في أول فبر اير سنة ١٩٠٧ سيدتي العزيزة

تلقيت اللحظة مقالتك الجميلة فألف شكر لك

ستظهر جريدتي في الخامس عشر من هذا الشهر والجميع ينتظرونها بنافد الصبر والانكامز مخشونها قبل وجودها

ان «لوتى »مسروركثيرا من اقامته فى مصر معشدة البرد.وسيسافر يوم الاربعاء الى الصعيد . مرضت والدى في مدا الاسبوع مرضا شديدا . ولكنها اليوم أخذت في الصعة مما يطمئنى قليلا وتفضلي بتكليف أعز أصدقا ثك ان يكتبوا في «لتندار » آزاء هم مستقبل مصر . وأحب كثيرا أزاء هم على مقالات شائقة . هذا وتفضل . . . . . »

· « الاقصر في ٢١ فبراير سنة ١٩٠٧

سيدتى المحترمة

قدمت هنا لرؤية « نوتى » الذى مضى عليه فى النيل اثنا عشريوما وهو والحمد لله بخير وممتن من رحلته وسأعود الى

Louxor, le 21 février 1907.

Madame chérie.

Je suis venu ici voir Loti qui voyage sur le Nil depuis 12 jours; il est heureusement bien et très-content de son voyage; je rentre demain soir au Caire pour préparer l'apparition de l'Etendard Egyptien. J'aurai ainsi trois journaux; le Lewa l'Etendard et the Egyptien Standard — nous avons jugé utile de publier un organe en français et un autre en anglais; — celui-çi paraîtra le matin et celui-là le soir. J'aurai ainsi une puissance morale écrasante, mais aurai-je la force et la santé de menér tout comme je le désire? J'ai en tout cas de très-bous collaborateurs et des amis bien dévoués:

Les deux journaux paraîtront le vendredi 1er Mars, votre admirable article paraîtra le 4 on le 5: Loti me donne un article sublime qui doit paraître simultanément dans le Figaro et l'Etendard vers le 10 Mars. Je viens d'écrire à Bourget pour avoir son premier article et le remercier.

Ce que je désire avoir de vos amis, ce sont des articles our tous sujets (pas nécessairement sur l'Egypte), quelque qui puisse intéresser le public et mieux lancer le journal.

القاهرة مساء لاعداد « لتندار » للظهور وعلى هذا سيكون في قبضتي ثلاث جرائد « اللواء ولتندار وذي ستندري » اذقد رأينا أن ننشر جريدة فرنسية وأخرى انكليزية تظهر أولاهما مساء والثانية صياحا وبذلك تتوفر لدى قوة معنوبة عظيمة ولكن هل تساعدي صحتى على القيام مهذا العمل كما أتمنى ? ومع ذلك فان لى نصراء في التحرير أقوياء وأصدقاء أوفياء . وتظهر الجريدتان يوم الجمسة أول مارس وستنشر مقالتك الجليلة في الرابع أو الحامس منه وقد أعطاني «لوتي» مقالة بديمة ستظهر في آن واحد في « الفيجار » « ولتندار » يوم عاشر مارس وقد كتبت الآن الى بورجيه لاطلب منه مقالته الاولى وأشكره

كل ما أتمنى الحصول عليه من جميم أصدقا تك هورسائل فى كافة المواضيع (وليس هناك ضرورة أن تحتص عصر فقط) ممايهم قراءته الجهور وينين على رواج الجريدة

· تحسنت والحمد لله صحة والدتى : وأن هذا التحسين بمد النوية الشديدة التي اعتربها لمجرة Ma mère va heureusement mieux, et c'est un miracle de la voir un peu bien, après une crise si terrible.

Loti veut vous écrire des bétises sur mon compte, je le laisse faire, il est si gentil et je suis si heureux de le voir en Egypte. Sans vous et lui et le grand idéal qui remplit ma vie, j'aurais cherché à disparaître de ce monde!

Je vous baise les deux mains, madame chérie.

Le Caire, 8 Mars 1907.

Madame chérie,

J'ai le plaisir de recevoir votre réconfortante lettre; votre article magistral a paru mardi dans l'Etendard comme vous avez du le lire, et son effet a été et est encore très grand, le succès de mes deux nouveaux journaux l'E-tendurd et The Egyptian Standard est très grand, il dépasse ce que j'espèrais moi-même.

Pour votre serond article, je désirerais que vous nous cerivissiez sur les « poètes patriotes » à propos de la mort du grand italien *Carducci*. Vous pourrez parler de Hugo et de tous vos amis poètes, en racontant des faits et des anecdotes, ce qui produira sûrement un très grand effet.

Je l'attends donc...

L Etendard Egyptien

ORGANE NATIONAL QUOTIDIEN

	OIL	MILLE MALLO	MALE VOULERD	****	
~ POHNEMENTS			***************************************		or start even,
بميانا مسرد والمن	officers he seek			New	party per and
yogis P3 130 80 48		Directour: MOUSTA	FA KAMEL PACHA		
pir uper 60 frater par en.					
CETENDALD SOYPTISM	Beeter is a troughtypete parderet to flow to the country of the co	Manager of all Property and Spire	gives a sid to the Bearing wrongs	LA POLITICUE MONDIALE	Service of private to the Latter bearing to the Control of the Con
CETEBOARD BOTTOTAL	to the little of the country of it is	age par f 1 is unland, tone In-	Person person - Sign refrait mar with a process	THE LOCATION THOUSANT	(c)malicate a position in a some in
Manufe Asset Person of Co	Bonney vergreeden	predating the a transport of harmingstead for re-	and I clear hear . Berry diet in little the-	the hims property to the Rayles &	Smile for Course September Sale of Assemption
American prompted and an extrapolation	to plant and per sections a second relations	Can be die if the best backerate be to	Private Guidespeed a sem free	On hire attractions to Rocks to Bapta 1 and laborations of the Street effectioned to be presented	
24 47 MAY 1" \$941	design direct in sectors & feel core	Department to the same of the same of	Allega and a state of the state	,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,,	Gera um bain martin ger marges
A TO COME 27 LANE TO THE ANGLE	The second section of the second section of the second section	aniem) illefper elle	New order of the last per I de	Les demonstrates en en ils ; being de	erti ne opunite meterskit in bengant i 1 mai je bletin par in doer antenne nje da difinate of in book i da nje od in jeta odal pro boto i da nje od
There is no Sulper At Imor	- to Exephon I've see accounts to the	Danies benow direct next land	refine b U P haird he wasters	for pre-oad garders of one (a set of the	G per cotal are bet on the part best
* Propose the see Sudgest & I specially the state of the sudgest o	A COORDINGS WALL AND ARE APPARE	the net that I say the road I a property out	dane t geben terter S.t . 1. Fr no	the full prost to an all per to	all-rise is it is a restrict of the Person
T Man Clares Control	perme les barbe ein I aus ei & mur	dittell at Ban Schallen Int.	rate I posed reging and a series who	I me demonstrate no en la intelligida The province of parties i fore province of the body make [ ] days on an and the time for the parties of the parties of the province of the province of the parties of the province of the province of the parties of the parties of the parties of the parties of the parties of the parties of the parties	is the beginning of the Processor of the All physics of action Releases to the control or the second Releases to the control or the second Releases to
aners.	Cambina dun part mai familiante	for all to Advance A and and progline	en pour el cher per en en en le le		it of a fact to provide salesting size
1 1 C Nort Her et Ann Deserver	finel forms and is received in the	fact to a standard on tapen	delights del folderer (of to 1)	of the dark power as price and a fire of the contraction of the contra	in come to tourne project astrophes or
the trans of tanks - To see to the	ale Air Acie riction I le et mange	bangit ar a thundrenett pot famers	a compating date a cate or in his	trading one trains	
Intrane 100 and	Look or critical on a more or region	mart et de la de que sance, present il	account by their control of the control of the control of their control of	array acred for a string and	
***************************************			In the standard of the standar	to be be promoted that it is a first to be been a f	tives in Company and Property Con Con
POUR L'EGYPTE	halles in organ a. Proclimes e Lect i erga a zone de la madas que par tablepes	Traited to the pass to the pas	lietodeet d'a mis i appendant	tilliance profession in the state and	cost in tal in moon at political
	White and the periods also ben treatment	d I bagbit et jue til bugdes mes ?	Was and the same of the same o	* 111,10 1s ; with 1988	Court of the Proper of Mellecte
for the state of the state of			properties of the section enter	interpret to play in plant of the parent days	Training of Armanda Format Wash (Strain) and your of the Format to Respond with small
many and I would have being platter	are delle merale se expressed à rêle	the market the state	a to prod from the feetings from	simple deficipations le stor are parte de l'alimente de la Uni-	Aggir i je - uzar promiteranjesta da Pare- ranalite una promitel di de la para la la lia
market by gards registrate	near graverory of a cupe later of I'm	Pibers I	to me one frequencied offer	warmed it from [140 per countries] I storage	white I see he present from the
1 th min P trans ti al tertrarel de 1	matter a la nea ferno-en	of feminanday of	and country of a lagrantine why the property of the property o	Subsidiar opi bizanej union : An iber neg	me for the laterage and sections to reprint as declarations and ment of support and on these date (Fair)
		Un Poète Patriote	det ett dremeran i fing pen men i	to necession the property of t	support the sel sel sensed date l'eart
herpiter on the against new highly way may	A secondarion of the latest latest to the		tite and bade but an in the artest	the following is a relative to the second of	1 2 mm steen 1 2 proved minestered
Seers - For Jest-All bon erneren	COLUMN TO SE IT ASSESSED TO A SECURE ASSESSED TO	In tast & target Malest Just of	generated of the 1 of a spojer an	in the state of th	to receive prosping groupes used in habitety of their Position of the Bertin Con Chab to a reconstitutionaries proportion to the INSI of their proportion of their parties of the
Man Areforder things year and you at making amount for a ree, or areful	d at therple sunsgaril to bigurre	tone and kinding toners on Stand	from the first that is a first than the first than	restated to the a brest for her day	the state of manufacture of the partie of the
	the place will great in the place I am I a	La distribute chairs to part to billion	the sale who sale funtry down water the		1 to move an comes to se alor
There against the poster village a surre	Filescon party of serveting and	Milesa and as 14, percent lands	the with above and passes, the	Same an interest of the same at land	arrespond of Account towns This
It would be libered if soul fire le malies	Gray an agent maint of total temporari	plets improves a grown bed. I can partic multiplead and grained with the last of the first is published and a first of the last other particles are in the last other particles and first particles are in the last other part	Latines from Jan	g with the property of the pro	any object to provide the an place of the property of the place of the provide the provide the place of the provide the provided t
	医二十二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二二		MARKENBAROWA SHIRE	Historian Malma 'A' Tong	
The transfer out to the sent most former		Posterior by any and the be profited	nadananaa au conda	de Fi in atalar Lockage Lockaff 1214	"in a prompe I link that no price our les
the se berries and social bank Lydon	Meaning Action 7 to all.	depleased in profess to Jupe and in- tery a king to prove to I related the to yield to the let are against you talk your no	Les Patrities Rubbies	1 14214	THE A LAND BOLD TO SERVE AND A SERVEN AND A SERVEN AND ASSESSMENT AND ASSESSMENT AND ASSESSMENT ASS
Information randomit' ser egypt	P HI STORM AND POTESTICKY THE	** ** ** * * * * * * * * * * * * * * *	front elbertd and de it of it	I here is an aleman in the	net a far long the to you I bee
		To the Landane Chart to Vern Lindberg	Les Faurelles Petithens [trost infraction of my min of the first period of the first	I native a state of the state o	I MARTIN MAN IN BOTH AND MA
for payment or over a brite belond in	and plus grands attivette quite supe-	Brothe dress with a second for	to a party and the confirmation	to the contract of the state of	still i moral attental to be month
		erte fen Agepte us, nebriemen gibte pan erte ben antennen in be ber ift ber ein bant i benige pannt preiget nichte Fille terentrieb ein bedegt mit bei fil	denter the at a top total at	teres from propert on the manufacturer	a die a fun promueg a ferrinken mit
Greid gelle this da minobt efter.	Nadame Jellene ADAM	File per ettent ru t . Anig . mit s diff	t t admen a ge a log to le le les	t ell cott diett pe tem 's phinter to	to the state of the same of th
tore leaves over de la frantie que sons	Platre LOTI; Paul D-10NORT,	File specifically to F. Andrew S. F. and S. C. S.	I t a copped tall	to tt a poor de r rédeller à rest ve	to be board over a profession at alternating
ment defined by procing programme or	BIT WHAT IS SEE WES THE UNT. 414	tops with an appear In test per	tranter eifer mir nen geft mitte : temperanterer un te die tranterer in eine ber	traine it same grantspriffes it sie	AR PAIN I SOUND MANUAL MARRIED BAT
par les autame phones dus nous, qui del parcuera la misse audie, qui cel luffi	"PRESCRIPTION OF TANKS AND	party the boar its personal bear it	e et gang lauter er etrebel mest pa	In the section of the business are	It was a price as sell dow a suggester
Pertinters term tree meles phi	menya A time gratieng perden	the party floor some dot.	to the from the of white of the	Traff Fedig tempt us tout on its year I afrons	tion a price on total data à taggarille tion tien per colone guil distre, une
per la company de la ser la	La il-		I want	المنا المنام المنافي الجمال	I ay a pette brackups populared
per le fame e de l'antière per vetus des series tus et chalers per vetus pione se recence ni provintiables res er est, componer La bassa a's per de	Ja 15 mus.	the region of the committee day is a series of the committee of the commit	a Aug den ber		
er ear, semponer. La basse a's par de	C. STATISTICS CONTRACTOR CONTRACTOR	Industry and an water to an	A remoting the pritts trappers at decent	fe fo de y mit bentieben me daben 4 . 9 w	anticon se du paggio e lerunts
mell and a mar do hiteraria fet	L'Assemblée flénérale	to scenificate of the party to desire the contract to	hardeles also are la traffic a publi que	appropriate trees to deliver and the	1 x. E
test, nem er foreren que depunder le	Ti Programme fiction and	part (managed to more work more) incomes to	of testination pality of Late - type	Tri rate to rate (injumentality)	1
ment des proposertes de posserse	L'apprendité ganérie est réunte en re	yes connected in most residence in consists a principle by manifestation, which temporary light temporary ligh	Last Touge Administration of Commons and C	Card will . Date les progras de	Revue de la l'resse
to connection to new regeneral lai	Die erpelerate requi arput sanchant ber des allestine at l'Exple ettit tibre	deliber on the top to be the top	interlies per digree d'une arrive milit	town have self-therens at a later	Neved of 14 Liceso
I'm Distriction for the part at the part	prince by marriers and on her de in	Chipman at part is a part of the	Las Premiers ansulus atriana	man and it then by land . An . a.	
Home made tricours a croire gas of	Province of your entire foll war	L'INFLUENCE FRANÇAISE	Less projectes et le la	print interests to the foreign of the same	Line ration topicions as Largia.
the - that peripais - det detende	but appreciations do is se parlament	PRINCES INVADAGE	regular in he is one dos um h follow	Tables for a Linear de 1 All affect	a mil tide de Marquel a guital gan
d heres you would recurrent	t terrouse a farereste ferrang um vien	La Press of the component of the control		of serious and serious	Les to the companyon to destina
The said area after and the	I steven to old a though	at a prompt of the people function	The first core of the section of the core	Carlot Minister Sante La.	the same of the sa
stated and i star in the things of	PARTITION OF PARTY AND THE PARTY	E with the Standard bre	and all the bounds are a star	a a la programme un'air er rice	
a justice of Louise. 10 Miles bening	lavores de licerbe per respara dual el	the street or or an erich grown de lan	APPLIES TO THE PARTY OF THE PAR	Proper work to take the best	a though a principal properties and the properties are properties and the properties and the properties are properties and the properties and the properties and the properties are properties and the properties and the properties are properties are properties and the properties are properties are properties and the properties are properties and the properties are properties are properties and the properties are properties are properties and the properties are properties are properties are properties and the properties are proper
La perfe de i hgrit e meterra par ere	regard of . The set better	Date title in a fellengy foregage	roth ashelice and I	to the same on the ball	I detect the total the total and the section
Land The state and the same beautiful to the same	long pays and lay 7 pod 1 s or Year	in a land and a second	Albert and Of state and a loss on he was been bed	I had could be a make a select about	a mee petr significant is been at
de recla restraction	position I at post 1 - setting of and	the first the property of the	La "Chaper Plan"	would will have a few order of	of case from a dissipation of the page of
topalencer Squad Colleg & Horaye et	The state of the part, mond of the state of	Angley to a first to the confunctional age.	And Advantage of		Language Mah Magarif aggain to
All these with the first contributions of the second process of th	ogn mai cotte " mene o the grow best Ca	Talk to 11 to 12 t			John of a foreign Black of palme
I a said. Knorder me er de bond fri	Management Legard Land of Landau period Legard Landau of Landau period Legard Landau of Landau Legard Landau of Landau Legard Landau Le	to the state of th	The state of the s	a tame of a finite	day Tried, taking designer to been
the could seem to see first and rest was	tanker fra 180 to 1 11	The property of the special control of the control		The second of th	God at 14 res Pasphan u . Laborre
The a mes determ asserts and rainable for	the state of the s	to the second of		المها الكيوبيوسيوسي المالة	
process grant bloom of the both descript process grant grant I professor for part seasons a declarate Descript for the part agent a large Marie St. carella cito	to the same of the same of	Marian Marian	1	1	
		Specific to the second		ter car i a	H Cartiffer i den ber ber ber ber
pagages gigt benil Delitation in a bank of charles may be prove demonst the still make the company of the province of the pagages of the major of Expecuation of the pagages of the company of the pagages of the pagages of the pagages of the pagages of the pagages of the pagages of pagages of	A Grant Property on a security in	The state of the state of the	Marie Anni II I I Company	127	A to want the expense only a species
- steet Abby	planer, of a very	to the supplication	The state of the s	August Comments	the state of the parties of the late of the late of the parties of the late of
prompting from the strategy of these	and the arelesses	and for from a first plan	armust but it in	at and a m of its designations who we	the state principles of the late

La 1ºº page du Journal "L'Etendurd EgIptien" ﴿ أُولُ صحيفة ظهرت من « ليتندار المحسيان » ﴿

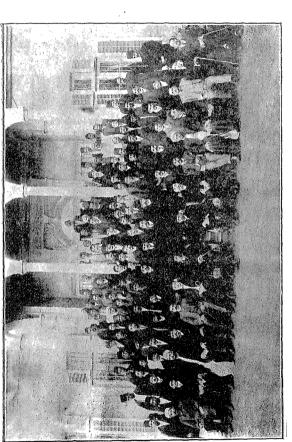
The Egyptian Standard

Daily Natural Organ

France st non

Yei. 1, Ko. 1.		Caixo, Sunday, Mi	ach 3, 1907.		Price One Half Plastre.
11K 14177115 31171144	whelen of Europe Spalme, shown in	The Logislative Conneil	in the pile one bright to be on the part of the te	to an age of technology for more	to any tip it properties that are not are to be a first than on the case of th
	thery if the to so and been the the year of man and you deplot both buffered have	THE PORISHELL COMPOS		rit alter of fire to a stage of a	The state of the s
Andreaded Statement Language.	And dividing it was worken by sayor family supported to make many i the contract of	We as the fortune or man 10		GERMAN	Private Private In 1944 1944
	of Burge is order to secure her allow but her eleman new or Farriers on a secure	mentions Performancy a real for	at on the or or head but I make the	the party of the country of	The state of the s
Tyrus of Subscription:	to be tree to the statute of squares.	A 110 the most value and a 194	And the same of the same of	Marie Paris 1 to Control of the State of the	To you tree standing a be agent
I ges a Sousception;	Shak to are get observe in the light of trace of Ibraries the object idealise above	market from a summer of the formation to		The property of the country of	The state of the s
barren in i i i iii provenin i i iii provenin ii iii bened Jean iii prov [4	or be to be to be the thought and the a physical grant the a part	ter at he protopile as a	INAUGURAL TEA	there at high many ample	true arrival and a shall
Perul Jeen it yes \$1	three lie upon the writing a to			in a transfer and part of	The Lateston a see word Nat
Pane	Programmed to the best of the	teals to you to a territ day	to see a set protesses observes the	berneum in an a marketen ale	I'm me or hard for room of bring to the
Append the service and a service of the service of	as Ma N as procede is the a stre to	No-sat . see 4 nearthan	A disapter tire true A . T f	200	- 5 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4 4
From Stand Pen III -	be ordered the state of the second	Process of thousand to the first	4-44 5 4 5 1 100 17		7 16 17
MTP1	programmed and the state of the state of	to many, the same transfer of	alle walterland .		and the second of the second
MILES AND	and the state in the state of the transmit				
the death town of to the or the sales	tempeter de made it tregnet in	Mark and Minter A sales of the	the same and the same of the s	Carried or other	and the same straight British
Teamore 1947 and 1985	Antonomials on the same or concern of the first years and the sat the Lasts	about the first to	and the second	Charles and the state of the st	The state of the state of the state of
		- mq - 11 tor sale fin alors	Jamanda .	to the same time	W. D. Lines of the course
Easter besiden reconscional to be held strated to the Messager of The Upper Backet.	Butten of Makes are bed for the con- tions are a character of the contract to be a the first process to be able		the sage of the Sant steer to Stand Pari	and the second and and	We let done ! I nin entwent He
Behri	into Butto tepende to at	Insept out calls a con-	1 1 m in hear to attend	1018 to 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	with the first street being a roof upon
drawn transportation to be added to	circust of a sold of 40 seconds, seconds	I will fire to a spew flatter to	A to a to had a to address of a to the tended on a same order to the tended on the of the to a dark result design of the total dark of the con- cell to a to be designed on the page on a top of the approximation of	harden service and the first of the	dentifying the second of the second
dering employment on the Albertal to the Eddon with research but not be in- y marks but the errors of NN animal management by vession	lid " and disciple when tower part by landage making, little that he is the	to the town of nations is in	to I have no in language man in the		My that he should be follow
members of Assist		- Fu + - 1-1 rap -	A river of the last and the las		landa m
	England or soil the tope and here	and the state of the strengt to	A Time - Any tony into my Theorem 1 1 to 1	to be a second or the second of the second of the second or the second o	(Come out I show the brayful of
For Egypt.	Lare a happid wheters all attern at and west dott prosesses at at it is a weight to a lar to place and a con- t and a methal reference and as between	I from d to Complete t say II I fr	I year tipes to be seen to	L	
	der metalliger in participation and it is	at at one I desperite to the	"	The state of the state of the state of	to anything of the form of
You the same of heart on publish the	to all a martina processed and participations on the participation of the state of	Ann dealing berthetlie by 11 c	Barr der i her tre	a to design the service of the servi	m tibet fo tim sail bapen en e en
ore paper and it is ful for other or de mand poster from all for a set of on		Man fred new frame	the state of the s	I have a water of month to gain	mart - 1 th to the ware &
	tages well be a proper are moved to	- 1 - 12 2 2 2 11 11 22 1 11 12	A SECTION AND A SECTION AND ASSESSMENT OF THE PERSON ASSESSMENT OF THE PERSON AND ASSESSMENT OF THE PERSON ASSESSMENT OF THE PE	i	
to to the other of the other	ation of principle in	and the state of t	The water out and the second	The Lat Continue to public	forms and
miner mar mile mil 791		10.7	to September 1 to 1 t	h 3-0 / 1 / 1 / 1 / 1	Copyright Ton the promote the profession of the promote the transfer of the promote the transfer of the profession of th
to be to set!"	month for Principle of the Control o	which the street	I the market of the feet of	Tata a series maries a	tel fit went fan are er frei
tel 14791 respolmter eitt unt-	1949	I physical and profesion and Horn		to I be by dan I am the at a se	
to the order The modify win point	And all why has no the same of the sale	my too b t or specific on the s	to the sale for the sale of th	i	State aspet to the grad said youland to the represent with and other a to making up per of and the state of the said
a the past its buttery swim that the	rated as meral shall resemble	Liberta a a contra a seria	The state of the state of	I would so I grown I day of I a talket to fact a group to the way of the law to be the age for the world had a will and developed the law to the the developed the law to the the of the telephone which the chart made to	I di at
that Lappet remodement are unit- along their other The monetity wis private in the past its pattery arter than the relate method today and leading it sho in more agains for its alone in the 1 ghd of gale. Why I live show it tests its visibility	to the contract of the contract of the	events to be a new to the fact the	and the state of t	atte speed and at the season and a	
Pate Why I live your it feels the strain's beyon as fore rolls by begin bongs for the feedom site	Monthly Martin Libert	anhydr doed die it	The state of	17 h age my six and distribution	" I
Paris Laugh für ber frendem sie	Micery Etel Peer	title as the life of marchest at the		pr meit and an approve be-	the state of the same of the
makes up to the moderne of her fire beater. Again tourise postperiol deport		ter Lash	"	Head a lit or that is the house at a	the at 1 and my H of it began
There was been druggled - who slike	he arrive to make our releases or fulprectuages are passable are her alternal the cold-becaution of a til	file of the testiment of the	to all a la crade has last a called	N and a marker (4) and DMM of on	transfer to the second of the
receptante untertail emerget a			les a see the stee select of	tir which characters	and a company of patent of
many remain indeferred in process of the exchange of the heighten pour is what to apply of insufactor resealing sents		to the effect of the day of the pro-	The state of the state of		desperar in a service of the service
the completed manhater consulty and	the finite of the section of the section		motion or on manager to pro-	المنافعة والمناوية	Elad country or 'm'
and the Market the territory and and and the	landous well to part shed from 1 str	on an a plant to a possible to the	for all a lie soil to a tel.		Tradition makes in \$1 min 191 18 1
mentioned to become for not ing topic court a copperation from the many offices are executed	IN USE IN PART COMMENTS IN .	n and a bar to a market	torbard a today and to p	The state of the state of the state of	with the countries of world by her by the livestic to a contribution of the countries of the livestic to the deligner work by the proof and after the
	Later March 1785 No VI Pales		and design to the state of the		Allegar early in the large of the
the plant of the plant of the plant of the self on the plant of the pl	at sadend well be orac from a again	a real of the regarded to be to be a price	believe and I make to be h	The state Agreement of the state of the stat	the pull there is a ment and all the pull the services of the services of the services and the services are services and the services and the services and the services are servi
and see the true francis of Marth	from Men's talk	the automost new of hard are no	The state of the second state of	The same of the same of the first	the state of the s
remove in that of all brooks when have	Harrison 27.77 7.28	Major claim of state to proper was of had to poll and I had a nation a new tree	W	distributed to the free	les of allow the transfer of the contract of t
g transfill receipt the other title is in the table there is receipted about the about it will	Christendom Militarieing Chins.	to take and phone out to be	with the series 100	The state of the s	at r f f a an bing arthough to
and Mary had a signification for the or				The state of the state of the	al cure in a secultary I special to the
	1 14 sport Hanns	properties that to a self-free or	No endertal cabe in the	The State of the S	at their oriends started his hold
ny sara ben'i mpantana na hata a radii Noor and manii no daninii tamin	The state of the s	If the his oil ; not not little for	all the same of the same	- 1 W Store 1 1	the best of contract of the second
	an arts at the goat to great home		of the standard of the standard	1	of his or frequent people have
Re are senter revolutionally are	propose and no real the new restriction	unitaria tana con	to a figure to the state of the	to a fular	to I real to a host of fel that to
esti l'imprese llitterd lest pu pière plifen ser bratta pergi id si l'acci half deserte ser person l'accionness » l	ha Control bee But him ped miller ettert errettet en call and fi	interestation of a contract of the state of	Marin Committee Committee	" " " " " " " " " " " " " " " " " " "	they to the survey belowed allow
		to a first he man as included Par and	the group of the second tipe per, to	The said said the said the	Y tentilet . w all lies not about
to firm and of the angered descriptions.			1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	Many to the set of the set of the	t had bet uppe mit for first fire
no Le prote per a about a fine total	the minorth they then ! a-18' 19	I'm retractive horse it-of the owner.	La was all La regard and about her		The state of the s
to belong that the cold I neld to be	11712	mant war wellt i ba percent tit fin	I in him a s versions advant	The state of the state of the state of	to an amin't down at the other could
Cathorine all I there from the dell art ar af-		the had not beat a few and the first		The state of the s	to put the firm of the the second
The state of the s	The second state of the se	Language of the state of the	The same sale or and	the fragging of the said	of ditto said till hatest a polimete ale
m teates whele it to 10 co v	the same of the same of the same of	Ham I to en anather willed	The same of same or to the same of the same of		advisors and a fit and the sine
	shah ditte if its distance and a		The same and distinct the	A STATE OF THE STA	" unifer the sel a send for alle
			Torre of Additional of	1	to Burst & Horting his replier and
	The Aret I had he and	The sense ten of a Legade or F.		The same of the sa	to full too rit may be under
help be the managings of the freque		and albert of the state of	The state of the s	The rate of proper of picture of the	
married of that I also the Allerta	man and the state of the state	mi be beite mit a reter !	at a state of the same	It or a transfer to good out ! I	the the Berning short arreful to spell a trightful to the out of and the Brooth of the temperature or to believe the promotery [1]
Service v. Brit 1 Te . th . 1711/10				* 1 man mitre mad 1	to the health of the Lamburger of
No mer than I statement when	an had a fee affeeth a males a t	before and play well thereof to make a			
media band in hind mild from prints				to the state of the state of	to fair pear not represent
No mer than I meters about	and Apple to server a server at the server a	the state of the second of the		A STATE OF THE STA	to fair poor and religions

La 100 page du Journal "The Egyptian S'andara" ﴿ أُولُ صِحِيفَةٌ ظَهِرت مِن «ذي ايجبسيان ستندرد » ﴿

L'Equipe des trois Journaux ممال الالوية الثلاثة مج

رىد « لوتى » أن يكتب اليك عني يعض فصول مضحكة فلأتركه يفعل . فأنه غالة في الرقة . ومن حظي ان أزاه في مصر . وانني لولا كما ولولا المنيَّة الوطنيَّة العظمي التي تملأً حياتي ماطابت لي الاقامة في الدنيا!

و تفضل . . . . . . »

« القاهرة في ٨ مارس سنة ١٩٠٧

سيدتي العرورة

وصل الى كتابك المنشط وقد نشرت مقالتك الرائقة فى « لتندار » يوم الثلاثاء ولا بدأنُ تكونى قد قرأتها . أما تأثيرها فقد كان ولا يزال كبيراً. كما أن نجاح جريدتي الجديدتين « لتندار » «وذي ستندرد » عظيم جدا بل فوق ما كنت آماه

وارجوأن تكون مقالتك التالية علىالشعراء الوطنيين وذلك عناسبة وفاة الايطالي الكبير «كاردوتشي » وعكنك أَن تَذَكَّرَى « هيجو » وجميع أصدقائك الشعراء مع ايراد بمضنوادرعنهم بمايكون لهبلآ ريبوقع كبير وأني في آنتظارها Ponr les articles de vos amis, je voudrais surtout des articles littéraires, car nous faisons ici trop de politique; si vous pouvez décider Coppée à nous faire quelque chose, je serai enchanté.

Cherchez-moi un secrétaire et écrivez-moi. Dans cette lutte gigantesque, j'ai besoin de pas mal de collaborateurs pour ne pas détruire ma santé (qui est très bonne maintenant).

Loti est revenu d'Assouan à Louxor, et dans une semaine il sera au Caire. Il a fait un article charmant et sublime sur le Sphinx, qu'il a donné au Figaro et à l'Elendard en même temps. Calmette vient de me télégraphier qu'il l'a publié anjourd'hui et moi je l'annoncerai demain pour le publier après demain.

Ma mère se porte très bien, grâce à Dieu, et je suis bien content. Je vous embrasse affectueusement et reste votre bien dévoué. اما مقالات اصدقائك فأود ان تكون على الخصوص ادبية لاننا نكثر من السياسة هنا واذا استطعت أن تقنمي «كوبيه » باتحافنا بشيء أكون ممتناً جدا

ابحثى لى عن سكرتير واكتبي الى عنه فاننى فى هـذا الجهاد العظميم محتاج الى عدد غمير قليل من المساعدين حتى لا تتلف صحتى (التي هى الان جيدة)

عاد «لوتى» من أسوان الى الاقصر وسيصل الى القاهرة بعد أسبوع وقد أنشأ مقالة بديعة شائقة على أبى الهول وأرسلها للفيجارو ولتندار فى وقت واحد ووصل الى تلغراف من كلت بانه نشرها اليوم وسأعلن عنها غداوأ نشرها يعد غد

صحة والدتى جيدة والحمد لله واننى لسرور للغاية وتفضلي بقبول ....»

«القاهرة في ١٩٠ ابريل سنة ١٩٠٧ سيدتي المبحلة أيَّ

تناولتمقالتك الشائقةالتي أعجبت بهاكثيرا وستنشر

Le Caire, le 19 Avril 1907.

Madame chérie,

J'ai reçu votre intéressant article qui me plait beaucoup: il paraîtra dimanche en huit 28 courant, car j'ai à donner cette semaine un article de Flourens et un autre de Loti.

L'Etendard et the Egyptian Standard marchent à merveille, ils me donnent un travail écrasant, mais j'ai, par contre, toutes les satisfactions : le mouvement national se développe beaucoup et la clute de Gromer est une excellente chose pour nous; si Dieu me donne les forces pour continuer la lutte 5 ans seulement, nous arriverons à de grands résultats.

Loti se porte très-bien et compte partir le 3 mai pour la France, il n'ira pas à Constantinople, il se plaint de ne pas recevoir de lettres de vons.

Ma mère va un peu mieux, mais elle garde toujours le lit et les crises sont toujours à craindre, je suis bien à plaindre!

Je vons baise la main et reste votre affectueux.

وم الاحد ٢٨ الجاري لاني نشرت في هذا الإسبوع مقالة من « فلورنس » وأخرى من « لوتى »

«لتندار » و « ذي ستندرد » سائران على أحسن . ما ترام . وهما يشغلاني شغلا مضنيا .. ولكنني حاصل في نظس ذلك على كل ترضية . فالحركة الوطنية تنتشر يسرعة زائدة وكان سقوط كرومر أمرا مرضيا لنا . وإذا وهبني الله قوة لاستمر في جهادي خمس سنين فقط وصلنا لا محالة الى نتأنح عظيمة

صحة «لوتى» على أنم ما تكون وسيسافر يوم ثالث مايو الى فرنسا غير مار بالاستانة وهو يشكو من انقطاع مكاتباتك عنه

والدتي في تحسين بطيء. ولا تزال مسلازمة سريرها ونخشى من عودة النوبة اليها وانني بسبب ذلك لمن يرثى لهم. هذا وتفضلي . . . » Le Caire, le 15 mai 1907

Madame chérie.

Je viens d'avoir le plus grand malheur de la vie : ma chère, mon adorée mère est morte dimanche dernier; ma douleur est immense et ma vie est presque brisée.

Evian, le 4 août 1907

Madame chérie.

Votre conversation avec le collaborateur du Gaulois est excellente, mais j'aurais aimé vous voir dire quelques mots sur les bétises de la politique française en Egypte; je vous écrirai mon opinion sur vos articles quand je les aurai relus.

Je ne sais pas si je pourrai aller à Cabourg; je préfère la montagne à la mer.

Mais si je ne peux pas avoir le bonheur de vous revoir je vous enverrai une lettre recommandée contenant tousmes projets.

Je vous embrasse très-tendrement.

« القاهرة في ١٥ مايو سنة ١٩٠٧

سيدتى العزيزة

. قد رزئت أ. كبر رزء فى الحياة فان والدتى العزيزة المالكة فؤادى قد فأرقت الدنيا يوم الاحد الفائت. ان حزنى لشديد وحياتى كادت تنقضى »

« افيان في ؛ أغسطس سنة ١٩٠٧

سيدتي العزيزة

ان محادثتك مع محرر «الجولوا» لبديعة شائفةولكنني كنت أنمنى لو ذكرت له أغلاط السياسة الفرنسية في مصر وسأ بعث اليك برأيي في مقالاتك عند ما أراجعها

لا أعلم ان كنت أذهب الى كابور أم لا أذهب لانى افضل الجبل على البحر ولكننى اذا فاتنى التمتع برؤيتك سأرسل اليك خطابا مؤمنا عليه يتضمن جميع مشروعاتى

و تفضلي . . . »

'Evian, le 9 août 1907

Madame chérie

Je partirai après-demain dimanche pour St. Moritz. Deux de mes bons amis m'accompagnent.

Gif vant mieux qu'Evian! Mais ne me grondez pas: je ferai un très long séjour à Gif l'année prochaine si nous sommes de ce monde, In Challah!

Paris, le 5 Septembre 1907

Madame chérie

Je prépare une lettre à sir Campbell Bannerman pour le 14 Septembre : j'ai la promesse que le «Temps» lui consacrera un article de tête, j'espère que vous lui consacrerez aussi un article dans le « Gaulois ». Je vous envoie ci-joint une copie de cette lettre pour la corriger et me dire vos observations, mais je vous prie de n'en parler à personne, j'ai mes raisons pour garder le secret jusqu'au 14.

Veuillez me renvoyer la lettre, après-demain, samedi au plus tard; je dois la communiquer à Calmette pour qu'il me dise s'il est disposé à la publier ou non, le « أفيان في ٩ أغسطس سنة ١٩٠٧ ِ

سيدتى العزيزة

سأسافر بعد غد (الاحد) الىسانت مورتيز حيث يرافقني اثنان من أصدقائي

ان «جف» أفضل من «ايفيان» ولكن لا تغضي فسأعود الى جف فى السنة الآتية وأقيم فيها بمشيئة الله زمنا طويلا ان كان فى الاجل بقية»

« باریس فی ه سبتمبر سنة ۱۹۰۷

سيدتى العزيزة

انى أهيء خطابا للسير كمبل بارمن (رئيس الوزارة الانكليزية) لنشره يوم ١٤ سبتمبر وقد سلف لى الوعد بأن «الطان» ستكتب عنه مقالة افتتاحية . وأملى أنك تفعلين مثل ذلك في «الجولوا» وأبعث اليك مع هذا بنص ذلك الخطاب لتعيدى النظر فيه وتبدى لى ملاحظاتك عليه وأرجو منك أن لا تكلمى في شأنه أحدا. فأن عندى ما يوجب كمان السر الى يوم ١٤ وتفضلى باعادة الخطاب الى بعد غد

« Times » la donnera très probablement. Quand reviendrez-vous à Gif? Je partirai pour l'Egypte le 41 courant.

Affectueusement à vous.

P. S. — Adressez votre lettre avec ma copie recommandée à mon ancienne adresse, 22 rue de la Paix ?

Paris, le 10 Septembre 1907

Madame chérie

Si j'insiste pour faire le plus de bruit possible autour de ce souvenir du 14 juillet, c'est que les Anglais corrompent quelques Egyptiens pour leur faire dire qu'ils acceptent l'Occupation. Je serais très heureux aussi si vous vouliez bien demander à vos amis Drumont et Rochefort de consacrer des articles à ma lettre à Campbell Bannerman; l'occasion, pour eux, est très bonne de dire ce que le lâchage de la France en Egypte a fait de mal.

Je compte donc sur vous. Madame cherie, le «Temps » va consacrer à ma lettre un article de tête.

Affectueusement à vous:

أى يوم السبت وهو آخر ميعاد وسـأرسله الى (كلمت) ليخبرنى أن كان مستعداً لنشره أو غير مستعد واظن ان التيمس ستذكره.

متی تعودین الی جف ? اما أنا فربما سافرت الی مصر یوم ۹ الجاری و تفضلی . . . »

(حاشية) ارسلي خطابك والنص الآنف ذكر ه رسمي . بعنواني القدم (۲۲ شارع لا يه)

« باریس فی ۱۰ سبتمبر سنة ۱۹۰۷

سيدتى البجلة

أنى اذا كنت أكثر من الالحاح فى احداث طنطنة لتذكار يوم ١٤ سبتمبر فذلك لان الانكليز يرشون بعض المصريين ليجاهروا برضائهم عن الاحتلال وأكون سعيداً اذا تفضلت وأوغزت الى صديقيك «درومون» و «روشفور» بأنشاء مقالات في معنى خطابي للسير كمبل بنرمان وهده فرصة لهما ليصفا مقدار الضرر الذى نتج عن اهمال فرنسا لمصر

Paris, le 16 Septembre 1907

Madame chérie

Ma lettre au premier ministre anglais a fait un effet monstre, avez-vous lu l'article du Temps d'hier? Les Daily News me consacrent un article sympathique,

Je vais donner votre article à notre ami Aderer pour le porter an Gaulois.

J'irai samedi à Gif. j'y passerai toute la journée de dimanche, si cela ne vous dérange pas.

A bord du Bremen, le 4 Octobre 1907

Madame chérie

Permettez au plus tendre et au plus reconnaissant des amis de venir vous souhaiter la grandeur de votre chère patrie et une vie plus brillante dans l'avenir que dans le passé, et ce n'est pas assez dire!

Nous sommes arrivés à Naples et je me porte à merveille: plus je m'approche de ma bien aimee Egypte, plus ie sens mes forces augmenter et mon énergie s'affirmer. Cette année sera la plus imp rtante dans ma vie.

Je me permets de vous proposer de nous écrire un

أن أعتمد عليك ياسيدتى المبجلة كما أن الطان ستفردلى متالة افتتاحية . وتفضلي . . . . . »

« باریس فی ۱۶ سبتمبر سنة ۱۹۰۷

سيدتى العزيزة

كان لخطابي المرسل الىكبير وزراءالا نكليز وقع يفوق التصور . هل قرأت مقالة الطان أ.س ﴿ أَنِ الديلي نيور ستنشر عنى مقالة ودية

وسادفع الىصديقنا (أدرير) مقالة لينشرهافى (الجولوا) أملي أن اكون يوم السبت فى (جف) لاقضى عندك يوم الاحد اذا لم يكن فى ذلك اقلاق بالك »

« على ظهر الباخرة بريمن

٤ أكتوبر سنة ١٩٠٧

سيدتى المديرة المبجلة

أسمحى لأوفى أصدقائك وآكثرهم اعترافاً بالجيل أن يقدم اليك ما يتمناه لوطنك العزيز من العظمة والحياة ليفوق مستقبله ماضيه وليس ذلك على الله بعزيز article intitulé: « Comment et pourquoi nous acons réussi » où vous raconterez la constitution de votre groupe sous l'empire, votre nombre, votre discipline, votre obéissance à Gambetta et pourquoi il faut obéir à un chef dans lequel on a confiance (sans quoi le sucres serait impossible. Veuillez insister surtout sur ce point) et enfin tout ce qui peut donner aux Egyptiens une idée exacte des conditions nécessaires au succès.

Affectueusement à vous.

Ramleh, le 26 octobre, 1907

Madame chérie

Si j'avais besoin de savoir que vous êtes toujours avec moi et que nos deux cœurs ne se séparent jamais, j'aurais trouvé ce fait dans l'admirable et étrange coïncidence qui a voulu qu'Ali me remit votre lettre, à la suite de mon discours; c'est donc votre lettre seule que j'ai lue après co succès immense et cette manifestation colossale du patriotisme égyptien, vous avez donc joui de la joie de l'Egypte, de ma joie, et vous étiez de cœur avec nous.

Depuis mon arrivée, je ne fais que constater tous les

وصلنا الى « نابولى » وصحتى جيدة وكلما اقتربت من مصر العزيزة شعرت بازدياد قواى وشدة عزيمتى

ستكون هذه السنة أهم سنة في حياتي

أرجو منك أن تنشى لنا مقالة عنوانها «كيف وبماذا بحدنا » تذكر بن فيها تاريخ تأليف حزبك في عهد الأمبر اطورية وعددر جاله و نظامه و حضوعه لغمبتا ولماذا تجب الطاعة للرئيس الذي تتوفر الثقة به الأمر الذي بدونه لا يتم النجاح وأملى أن تسهى في بيان هذه النقطة وأن تذكري كذلك ما عثل للمصريين الوسائل المؤدية للنجاح. و تفضلي .... »

« ۲۶ آکتوبر سنة ۱۹۰۷

سيدتى العزيزة

لوكنت في حاجة الى التأكد من انك دائما موالية لى وأن قلبينا لا يفترقان أبداً لوجدت البرهان في المصادفة العجيبة النادرة التي دفع «على » فيها الى مكتوبك على أثر خطبتي اذكان أول ما قرأته بعد هـذا النجاح الباهر وتلك المظاهرة العالية التي ظهرت بها الوطنية المصرية فأنت اذا قد

jours la grande, l'imméritée dirai-je.... popularité que mon peuple a bien voulu me donner. Plus de trois mille Egyptiens, et des meilleurs, sont venus me recevoir à la Gare du Caire à mon retour d'Europe, et je n'ai jamais vu une foule aussi enthousiaste, aussi patriote et aussi anti anglaise.

Les Anglais pour se venger, ont fait écrire par les journaux à leur solde que je veux devenir Khédive. Mais je n'ai pas laissé longtemps dire une pareille stupidité, j'ai declaré que le premier article de mon programme était d'obtenir l'autonomie de l'Egypte avec la dynastie de Mohamad Ali et que toute mon œuvre est là pour prouver que je suis le meilleur ami du Khédive et de son trone. Cette déclaration a fermé toute bouche eunemie et le pays a accueilli cette nouvelle preuve de désintéressement avec une joie sincère.

Je ne peux pas vous décrire ce qui s'est passé le soir du discours mais qu'il me suffise de vous dire que ma voix n'a jamais été plus forte que ce soir là, que je ne me suis point fatigué et que le públic, 7,000 personnes, c'tait superbe de patriotisme. d'enthousiasme et de sagesse.

Notre prudence foudroie les Anglais plus que notre lutte

تمتعت بفرح مصر وحبورى وكنت بقلبك معنا

ازداد منذعدت فى كل يوم يقينا بالولاء العظيم الذى تولينى اياه أمتى وان كنت لا استحقه فأن ثلاثة آلاف مصرى من الخاصة جاؤوا لاستقبالى فى محطة القاهرة يوم عودتى من أورباولم ارفى حياتى جماأ شد تحمسا ووطنية وبغضاللا نكليز منهم أما الانكان فلك ننتهم السيتكنده الحائد التيارات

أما الانكابر فلكي ينتقموا استكتبوا الجرائد التي تخدمهم انى أريدأن أصير خديويا ولكنى ماتركتهم يتمادون في طنيابهم بل صرحت بأن أولمادة من بموذجي هي الحصول على استقلال مصر الداخلي مسع بقاء الحكم في بيت محمد على وكل عملي واضح يثبت اني أوفي صديق للخديو وللمرش وقد ألجم هذا التصريح أفواه الاعداء وقابلت الامة هذا البرهان الجديد بفرح أكيد

ليس فى وسمي أن أصف لك ماكان فى ليلة الخطبة ولكنه يكفينى أن أقول لك ان صوتي ماكان أقوى منه فى ثلك الليلة وما شعرت أبدا بنصب وكان الجمهور الذى يقدر بسبعة آلاف نسمة مملوأ وطنية وحماسة وحكمة elle même.

Lisez le discours et dites-moi votre opinion.

Malgré le grand effort que je viens de faire, ma santé est salisfaisante,

Je vous embrasse hien filialement et bien affectueusement.

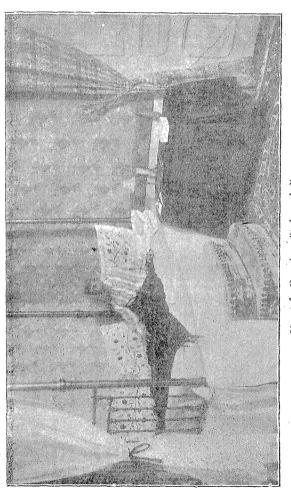

Le Caire, le 7 janvier 1908

Madame chérie

Depuis le 47 novembre je suis très malade et j'ai fait un effort surbumain pour prononcer mon discours à l'Assemblée Générale du Parti National. Mon succès politique ainsi que celui de la cause sacrée que je défends, dépasse tout ce que vous avez espéré. Mais ma santé est sérieusement ébrunlée; les medecins sont très tranquilles maintenant, car ce qui a causé la rechute après mon discours c'est la mort subite d'un très grand ami et très grand partisan à moi. Si je suis bien dans deux semaines, i'irai rester un mois à Assonan.

Voici pour la politique et la santé. Pour vos articles, ils charment tout le monde et vous me blesserez beaucoup en les cessant.

Moustafa Kamel an lit de maladie مصطفى كامل في فراش المرض مج

ان تدبرنا يصمق الانكليز أكثر من دفاعنا واقرأى الخطبة وخبريني بما ترينه فيها

أما صحتی فا بها مع ما بذلت من الجهد سارة. هذا وأقبل یدیك بكل عطف واخلاص بنوی»

« القاهرة في ٧ يناير سنة ١٩٠٨

سيدتى العزيزة

انى مريض جدا مند السابع عشر من شهر نوفبر وقد بدلت مجهودا فوق الطاقة لالقاء خطبتى في الجمعية العمومية للحزب الوطنى . وان مجاحى السياسى ومجاح المسئلة المقدسة التي أناضل عما يفوقان كل ما أملته . أما صحتى فهي فى بين اليأس والرجاء والاطباء مطمئنو زالا زوالسبب في اسكاسى بين اليأس والرجاء والاطباء مطمئنو زالا زوالسبب في اسكاسى بعد خطبتى راجع الى مفاجأة المنون صديقا لى حما وكان بعد خطبتى راجع الى مفاجأة المنون صديقا لى حما وكان من أشد وأكبر نصرائى (المرحوم لطيف باشا سليم) واذا محسنت صحتى بعد أسبوعين أسافر لاقيم في أسوان شهرا هذا ما محتص بالسياسة والصحة وأما ما محتص برسائك

فأنها تفتن كل العالم وأنك تؤلميني كثيرا بمنمها

Parlez-nous du Portugal sans être pour le roi. Parlez nous des efforts dépenses par les Tchèques pour leur renaissance: vous avez mille choses à nous dire.

Excusez-moi si je ne vous éeris pas plus souvent, ça me fatigue trop d'écrire.

Votre tout dévoué.

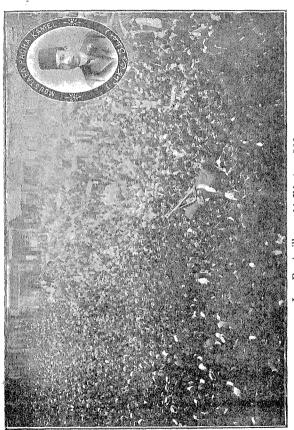
Le Caire, le 27 février 4908

Madame et chère mère de mon frère

Moustafa est mort! Mon ame a perdu toute joie et mon espérance ici-bas a disparu désormais. Combien notre défante mère est heureuse d'être morte avant lui, et combien je suis malheureux de vivre encore!

La Providence divine pouvait projouger la vie de Monstafa, qui me laisse dans une intolérable tristesse et qui a pensé à moi jusqu'au dernier moment de sa vie.

Moustafa pensait toujours à vous, il m'a chargé de vous écrire une lettre, un jour avant sa mort, qui m'a fait oublier tout, pour vous dire qu'il allait mieux. Je ne savais pas alors que le malheur était à la porte, et que cette fleur si belle devrait se faner en quolques jours.

Les Funérailles — 11 Février 1908.

حدثينا عن البرتغال ولا تكونى فى صف الملك وعن المجهودات التى بذلتها أمة التشيك فىسبيل نهضتهاوغير ذلك مما يمد عندك مالالف

واعني عنى اذا لم أكتب اليك كثيرا فأنكثرة الكتابة تعب. المخلص لك بكلياته »

« القاهرة فى ٢٧ فبراير سنة ١٩٠٨

سيدتى ووالدة أخى

مات مصطفى! وقدفقدتُ روحى بموته كل حظولا أمل لى منذ اليوم في الوجود! ما أسعد حظَ أمنا المبرورة عوتها قبله وما أسوء طالعي محياتي حتى الآن!

كان من السهل على القدرة الالهية أن تطيل أجل مصطفى الذى تركنى فى غم لاحدله بمد أن فكر فى حتى أخر نفس من أنفاسه ا

ابه كدلك كان يفكر فيك وقد ناط بى أن أحرر اليك مكتوبا قبل أن يفارقنا بيوم — تلك الفرقة التي أنستني كل

Mon cher frère était arrivé, après une lutte acharuée contre la maladie, à se mieux porter: le rein et le cœur s'amélioraient, et nous espérions tous qu'il se remettrait. Mais la fatalité l'emporta et sa fin nous a rayi toute joie.

Le dimanche, 9 février, à 9 heures et demie du soir, je l'embrasse, après avoir causé presque trois heures avec lui. Il était plein d'entrain et de gaité, puis j'allai me coucher.

Le lundi matin, 10 courant, je me rendis chez lui pour le voir, comme tous les jours, mais il dormait encore. Après avoir dépouillé le courrier et distribué le travail des *Etendurds*, je remontai pour le voir; il était 10 heures du matin; je le trouvai en bonne santé, je lui serrai la main en lui demandant comment il avait passé la nuit, il me fit une répouse satisfaisante.

Mais au courant de notre conversation, je remarquai que sa couleur changeait et que son œil s'égarait; j eus peur et je lui demandai de quoi il souffrait? Il me répondit cette phrase :

- Encouragez-vous, travaillez avec persévérance et assiduité pour arriver facilement à notre but.
- · Quand il cut fini de prononcer ces mots, il se tut definitivoment et perdit presque connaissance; à ce moment je de-

شيء - لاعرب لك عن تحسير حالته وماكنت لادرى ان الخطب بالباب وان هذه الزهرة الناضرة الزاهرة ستذبل في . بضعة أيام !

وكان قد بلغ ذلك الاخالفالى بعد أن نازل المرض نزالا شديدا بعض النصر عليه فماثلت حالة الكلية والقلب وأمانا جميعا قرب شيفائه ولكن سوء الطالع غلب علينا وحرمنا وقوف نبضه كل نعيم

عانقته وقبلته في يوم الاحد التاسع من هذا الشهر اذ
كنا في منتصف الساعة العاشرة بعد الاتحاد الدي واياه مايترب
من ثلاث ساعات وقدكان فائضا حديثا ولطفائم ذهبت لاستريح
وفي صبيحة الاثنين عاشر هذا الشهر بممت غرفته
كعادتي لارى محياه ولكن كان لايزال نائما. وبعد أن
فضضت اليربد ووزعت عمل الالوية صعدت لابصره
وكانت الساعة العاشرة قبل الروال فوجدته معافي وسألته بعد
افي ضافته كيف قضى ليلته فكان جوابه مرضيا غير اني
لاحظت أثناء الحديث ان لونه أخذ يتغير وعينه تحدق ف

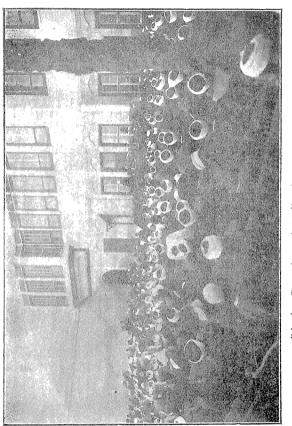
vins littéralement fou, En dehors de le fraternité qui nous unissait, il était tout pour moi; je ne suis pas marié, comvous le savez, et n'ai point de ces consolations que peuvent apporter à une telle douleur, des enfants, un père, une mère. Moustafa était tout pour moi comme pour tous nos parents et même pour son peuple.

Moustafa m'écrivait de Paris an mois de Septembre dernier que sa vie serait brève et que sa fin était proche. Il a dit publiquement, le 27 décembre dernier, devant l'assemblée générale du Parti National, qu'il disparaîtrait sous peu. Un tel homme, à qui ses sentiments révèlent son aveuir n'est point un homme ordinaire.

Le plus long discours qu'il ait pronnocé dans sa vie a été celui du 22 Octobre dornier à Alexandrie, ce discours a fait peur à tous ses amis ; ils craignirent que ce ne fût son dernier adieu, car il était si précis d'argumentation, si solide, plein de conseils, superbe comme pureté de langage et comme sagesse.

On n'a jamais entendu dire qu'un homme de 34 ans ait été suivi le jour de ses funérailles par un demi milion de personnes et pleuré par tout le monde.

J'ai reçu jusqu'à present 13.334 dépêches et 8430 lettres

Rention Commemorative à l'Ecole Moustala Kamel

فملئت رعبا وسألته ممايتاً لم فرد بهذه الكامة :

« تشجعواستمر في عملك محكمة وترو ليسهل علينا بلوغ الامل »

وما جاء عليها حتى لزم الصمت التام وكادينيب عن الوجود. هناك طار لبى ولم أملك حياتى لانى فوق الاخوة أجد فيه كل شىء. فانك تعامين الى ماتزوجت وليس لدى مايخفف عنى ألماأليها كهذا المصاب الجسيم فلا ولدولا أبولا أم ولكنه مصطفى كل حظى وغاية أمالى ا

ولا أمتاز فى هذا عن آله وشعبه !

كتب الى مصطفى فى سـبتمبر الفائت من باريس أن حياته قصيرة وأجله قريب

وجاهر بالقول فى السابع والعشرين من شهر ديسمبر الماضى على مسمع من الجمعية العمومية للحزب الوطنى أنه لا يميش الا فليلا . وأن امرأ مثله يطالع غده ليس أمرأ عاديا أن خطاب٢٢ اكتوبر فى الثغر الاسكندرى كان اطول ماالتى فى حياته . وقداً وجس خلانه خيفة من هذا الخطاب وخشوا

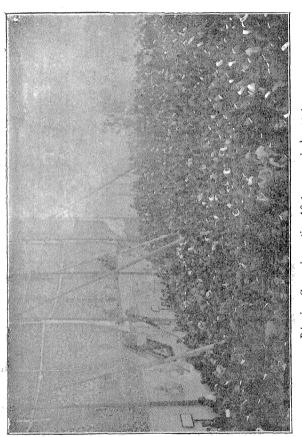
de condoléance; la jeunesse, jeunes gens et jeunes filles, sonn en deuil pour 40 jours, malgré la stupide opposition du Conseiller anglais au Ministère de l'Instruction publique « Dunlop ».

Les Anglais ont eru que la mort de Moustafa endormirait l'opposition en Egypte: mais je vous assure, chére [Madame, que l'œuvre fondée par mon frère fleurira superhement et que par sa mort aussi il nous aura été atile.

Que Dien benisse notre union! Quatre jours après la mort de mon frère, l'assemblée générale du Parti National s'est réunie pour élire un nouveau-chef; tous, et moi en particulier, ont approuvé le choix de mon excellent frère d'armes, Mohamed Boy Farid, que vous connaissez bien et on m'a élu comme vice-président.

Moustafa l'avait lui même désigné avant sa mort, et m'avait recommandé de le prendre après lui pour un autre frère. J'exécute maintenant cette recommandation vis-à-vis de Farid Bey et de tous mes frères les membres du parti qui sont au nombre de milliers et de milliers.

Farid Bey s'occupe avec moi des trois journaux, et je me sens heureux de l'avoir à côté de moi, quoique je sois

Réunion Commémorative 40 jours après la mort * マート ではずいい にない **

أَن يكون خطاب الوداع الأخير لأنه كان فائضا بالممانى متين الاسلوب بليغ المنطق عالى الحكمة

وماحدث الأوائل الاواخر ان رجلا بلغ أربعة وثلاثين ربيعا سار خلف نعشه حوالى نصف مليون (خمسهائة الف) نسمة وهم جميعا يبكونه

وقد بلغ ما تقاطر على الى الآن من اشـــارات البرق ۱۳۳۳۶ اشارة و ۸۶۳ مكتوب حزن ورثاء وحملت نابتة مصر ذكرانا واناثا شارة الحداد عليه أربعين يوما . بالرغممن شدة معارضة مستشار المعارف دناوب

ظن الانكامز أن المارضة قد ماتت عوت مصطفى في مصر ولكني أؤكد لك أيتها السيدة الموقرة ان العمل الذي أسسه أخي سيشمر ثمراً بإنما وأنه خدمنا حتى في موته

· شد الله أزرنا ؛ فقد اجتمعت الجمعية العمومية للحزب الوطني عقب موته لانتخاب خلف له وقد نال صوت الجميم وصوتى على الخصوص أخوالجهاد الجليل محمد بك فريدالذي تعرفينه معرفة جيدة وكذلك اختارونى وكيلا.وهو ما أشاربه

très malheureux de la perte irréparable de mon ami et très cher frère.

On me demande d'écrire en arabe très rapidement la biographie de Monstafa, je serais à ce sujet très désireux d'avoir de vons quelques détails, et je vous prie de consacrer au nom de votre fils intellectuel, Monstafa, quelques jours; parce que je trouve intéressant de donner aux Egyptiens quelques lignes de votre part, comme on vous connaît partout, vous et vos relations, comme defenseurs de cette terre sainte.

Je termine en déposant tous mes hommages à vos pieds et vous prie de me pardonner si j'ai commisquelque erreur.

> Votre fils dévoué, Ali F. Kamel.

Ali F. Kamel ﴿ على فهمي كامل ﴾

مصطفى قبل ممانه وأوصانى باتخاذ فريد من بعده كأخ آخر وانى أقيم الآن على هذا العهد نحوه ونحو جميع اخو انى أعضاء الحزب الذين يعدون بالألاف المؤلفة

وانا نعمل معافىالثلاث الجرائد وأشعر بسعادة لوجوده بجانبي ولو أن الشقاء غالب على بفقد صديقي وأخي الاعز .

يسألونني البدار بوضع سيرة مصطفى بالعربية ولهذا تجدينني شديد الرغبة أن أتلقى منك ماتعلمين عنه راجيا أن تبذلى بضعة أيام في سبيل مصطفى ابنك في العلم لأنى أجد من الأهمية أن أقدم الى المصريين بعض سطور منك فانهم جميعاً مرفونك كما يعرون علاقاتك بالدفاع عن هذه الارض المقدسة

وأختم كتابى بتقديم واجبات احترامى الى رحابك وأسألك الصفح عن أى تقصير تجدينه فى هذا

ولدك المخلص على فهمي كامل

Pour Madame Juliette Adam

Quel honheur et quel bonheur que madame Juliette Adam ait bien voulu m'accorder d'être le premiér après elle et son secrétaire à lire et à traduire ces lettres, qui me font revivre après la mort de mon inoubliable frère et qui ressuscitent son ame dans la mienne et celles de ses innombrables partisans.

Bien que mes compatriotes aient connu Mme Adam par sa défense de l'Egypte et des Egyptiens, je me permettrai, en demandant mille pardons à cette grande française et cette àme admirée, de la leur faire connaître de plus près.

Mme Juliette Adam n'est pas une femme comme toutes les autres; mais une àme très supérieure et comme la nature n'en a pas fait heaucoup, une àme séduisante qui a tenu le premier rang parmi sa génération et qui le gardera près de toutes les autres générations.

Placez-vous devant elle pour bien la connaître : c'est une autorité patriotique incontestable ; une reine des reines de

Cliché Boissonas et Taponier, Parts مدام جولیت آدم که

Mme. Juliette Adam

مدامر جولييت آدمر

قلدتنى هذه السيدة الجليلة فخرا عظيما وأولتنى سروراً كبيراً بسماحها لى أن اكون بمدها وبعد كاتب يدها أول مطلع على رسائل أخى اليها وأن أترجم تلك المكاتبات التى تعيد الى الحياة بعد شقيقي الذى لا يزال ولن يزال حيا فى فؤادى وتبعث آثارا من نفسه الكريمة فى نفسى ونفوس مريديه وانصاره الذين لا يحصى لهم عدد

ومع أن أبناء وطنى قد عرفو امدام جو ليبت آدم بدفاعها عن مصر والمصريين أتسامح فى زيادة تعريفها اليهم وان أبى تواضع تلك النفس الشريفة المبحلة أن أذكر شيئا من محامدها فانبى ملتمس منها المعذرة.

ليست مدامجولييت آدم امرأة كسائر النساء ولكنها روح سامية قلما خلق الرحمن مثلها بين بنات جنسها

روح ذات سلطان على الالباب رقيت الى أسمى المراقى فى جيلها ولن تبرح منزلتها الرفيعة منزلتها بين الاجيال الاكتية : l'intelligence, si cette expression orientale peut rendre ma pensée, et d'une infinie tendresse pour les peuples faibles et pour les pays opprimés.

Mme Juliette Adam, protectrice de tous les patriotes du présent, aicule de ceux de l'avenir, est un trésor de justice, un champion ardent de la vérité sublime, éclatante, qui nourrit Mme Adam de sa lumière et de sa force: c'est la vérité elle même qui la rend toujours victorieuse, malgrè les luttes, que les ennemis de cette vérité engagent souvent contre elle.

Quoique mon âme soit bien petite à côté de celle de Mme Adam, néanmoins je la comprends, je l'admire, et je me permets de dire à mes chers compatrtotes de lui donner aussi tonte leur admiration.

C'est pour notre chère et adorable Egypte que nous glorifions celle qui l'a défenduc: c'est pour la France aimée et res pectée que nous relevons une fois encore son drapeau en l'honneur de la Grande Françaiss et de la noble France; من حظى بمعرفة تلك السيدة عن كشب فقد عرف في آن معا منال الوطنية الصحيحة بلا نراع وملكة ملكات الذكاء والنبل وأعطف ذوات القلوب الرحيمة على الامم الضعيفة والشعوب المظلومة

وفوق ذلك فانها مابرحت في زمانها غوث الوطنيين. اللاجئين اليها وستكون في الغد جدة الوطنييين من رجاله المستقبل لما فطرت عليه من التفاني في حب العدل ومن تلهب الغيرة على الحقيقة

أجل. وانحــا الجقيقة الساطعة العالية هي التى تغذيها بانوارها وتعززها بقوتها وهي التى تنصرها دائمًا على الاعداء - القاتلين لتلك الحقيقة

واننى على كون نفسى صغيرة فى جنب النفس التى أودعها الله صدر مدام آدم لاقدر تلك النفس الفائقة قدرها وأجلها وأقول لا بناء وطنى الاعزاء أن يجلوها مثلي كل الاجلال فلتن مجدناها فذلك لدفاعها عن وطننا العزيز ومصرنا لمفداة. ولئن رفعنا مرة أخرى رابة فرنسا محدوا حترام فذلك

c'est pour notre tribun et pour notre grand patricte. Moustafa Kamel, que nous embrassons ses mains et que nousgardons chèrement son souvenir.

Mme Adam nous présente l'image de mon frère Moustafa, telle que ses lettres adressées à elle la font revivre, pour nous faire comprendre que l'homme dont l'œuvre est boune vit toujours dans cette œuvre et que la vie de l'un n'est qu'un exemple pour les autres.

Elle nous dit de nous réunir autour du drapeau de la patrie, qui n'est pas du tout un chiffon de linge, mais le vêtement unique de la mère commune, sans lequel elle n'est point protégée.

Elle nous dit que son ame, au fond même de la tombe, crie et criera toujours: « Mon pays! », que tous les Egyptiens qui sentent et qui aiment l'Egypte doivent y vivre et continuer cette œuvre majestueuse qu'il a accomplie pour le pays et pour le peuple de l'avenir.

Elle rappelle dans la préface de ce livre, pleine de vie et

تشريف منا لتلك الفرنسية الكبيرة ولا مثالها ممن حفظوا لفرنسا أصدق آمات فخرها . ولئن لثمنا أناملها وخلدنا ذكرها يبننا فذلك تكرم خطيب أمتناومقدام وطننا «مصطفى كامل» وكاً ننى بمدام جولييت آدم حين أطرفتنا بهذه الرسائل التي تتجل من خـــلالها نفس شقيق بلا نقاب ممشــلة محقيقتها. كما كانت فى الحياة : تقول لنا ان الرجل الذى عمــله صالح يميش لعمله ومه. وأنحياة صاحبه تكون قدوة حسنة للآخرين. وتقول لنا أيضاان الالتفاف حول (لواء)الوطن واجب فانذلك اللواء ليس قدّة من نسيج بل هو الرداءالوحيدالذي يلبس به الوطن عزا ً ومجداً ويكون بدونه عارىالثغور مستباح الحمي ثم تقول لنا أيضاً ان نفس ذلك الفقيد تنادى من داخل الضريح وستنادى الى آخر الدهر «بلادى. بلادى »وال كل المصريين ذوى الشعور الحي الذين يحبون مصر بجب عليهم أن يوالوا فيها العمل العظيم الذى قام به بحوالامة ومستقبلها ولقددبجت يراعة تلكالكاتبةالفاضلةمقالةمستفيضةحياة

ولقدد بجت يراعه تلك الكاتبة الفاضلة مقالة مستفيضة حياة ولاء لمصر والمصريين جملتها مقدمة هذا الكتاب وذكرتهم

d'amour, aux patriotes Egyptiens et à la Patrie Egyptienne. cette voix égyptienne qui n'est pas morte et qui ne mourra jamais.

Et enfin elle se présente aux Egyptiens comme la mère intellectuelle la plus chérie et la plus vénérée de leur grand patriote.

Pour faire la biographie de Mme Juliette Adam, il me faudrait tout un volume, car jamais vie n'a été plus remplie.

Mme Juliette Adam a écrit plus de trente volumes sur les sujets les plus divers. Elle a fondé et dirigé vingt ans une grande revue. la Nouvelle Rerue, dans laquelle elle a attiré et pour ainsi dire découvert presque tous les grands talents de notre époque: Pierre Loti, Paul Bourget. Guy de Maupassant et bien d'autres sont parmi ceux qu'elle appelle comme elle appelait notre Moustafa, ses fils intellectuels.

Elle a écrit durant vingt années, ses Lettres sur lu politique extérieure dans la Nouvelle Revue et dans la Purole Française à l'Etrunger.

Sa connaissance des questions de politique étrangère n'a

فيها بذلك الصوت المصرى الذى لم يمت ولن يموت أبدا وحسب المصريين احتراما لها واعجابا بها انها كانت أما بالعقل والارشاد لمواطنهم الكبير الذى أحلها من نفسه أرفع محل من الاحترام والتجلة

ولو أردنا أن نترجم مدام جولييت آدم لما استوفينا وصف مناقبها في سفر ضخم. لان حياتها مسلاً ي بالاعمال المحييدة فابها أنشأت ماينيف على ثلاثين مجلدا في مواضيم شتى واغراض متباينة وأسست عجلها السكبري المعروفة باسم « المجلة الجيديده » وتولت ادارتها مدة عشرين سينة كانه لها في خيلالها الفضيل في استكتاب جماعة من علية أدباء العصر وفي اظهار آخرين منهم أدركوا بمساعدتها ماأدركو دمن بعد الشهرة وعلو المقام. ولم يكن « بييرلوتي» و « بول بورجيه» و «جوى دي مو باسان» وكثيرون غيره الامن الذبن دعتهم كا دعت فقيدنا مصطفى با بنائها الفكريين

وبمايجدر بالذكر خاصة أنها لم تنقطع عن التحرير في الشؤون الخارجية مدة عشرين سنة سواء في المجلة الجديدة أو المجلة

jamais été contestée par les diplomates les plus éminents. C'est ainsi qu'elle put diriger Moustafa et qu'elle n'a cessé de le conseiller.

Dans l'impossibilité de faire un volume sur Mme Juliette Adam, il me semble que l'on ne pourra mieux la conuaître que par un article publié dernièrement par M. Camille Mauclair, à propos du sixième volume des Mémoires de Madame Adam qui est l'un des plus grands succès de l'illustre écrivain et qui a pour titre:

Nos Amiliés politipues avant l'abandon de la Revanche.

Depuis la guerre de 1870, toute la vie de Mme Juliette Adam tient dans un mot : "Patriotisme"

. Voici cet article:

« Mme Juliette Adam poursuit la publication de ses mémoires. Un nouveau volune vient de paraître: Nos Amitiés politiques avant l'abandon de la Revanche. Le titre est significatif. et l'ouvrage est profondément intéressant. Il est plein de vie. Mme Juliette Adam est d'une intense

الاخرى التي أسستها باسم «الكلمة الفرنسية في البلاد الاجنبية» ولم ينازعها قط منازع من اساطين السياسة في معرفها حقائق المسائل الخارجية .ذلك مامكنهامن امداد « مصطفى » باحسن الارشاد غيرأن ما لا مدرك كله لا يترك قله. فاذا فاتناوضم مؤلف للاتيان على ترجمة مدامجولييت آدم كماينبغي فلايمكن الدلالة على جل مزياها بأجمل من الفصل الذي نشره حديثا مسيو « كاميل موكلير » عناسبة ظهور المجلد السادس من مذكرات تلك المكاتبة الجليلة التي مثلتها بالطبع تحت عنوان « صــداقاتنا قبــل العدول عن الثار » فى كـتاب حاز أحسن القبول واعظم الاقبال .على ان حياه مدام جولييت آدم منذ حرب السبمين أنما تلخص في لفظة وأحدة « هي الوطنية » وهذا تعريب الفصل الذى اشرنا اليه آنفا

توالى مدام جوليت آدم نشر مذكراتها وآخر مجلد ظهر مها عنوانه « صداقاتنا قبل العدول عن الثار » وهو عنوان ينطوى على معنى كبير كما ان الكتاب الذى صدر به مؤثر أبلغ التأثير لانه مفمم بالحياة دال على ما لمؤلفته من العزيمة القوية

vitalité, d'une combativité extraordinaire et, chose à peuprès intronvable chez aucune femme capable de pensée, cette combativité, au lieu de nuire à son charme, l'accentue.

Je ne crois pas qu'il v ait une femme écrivain, dans le présent on le passé, comparable à celle-ci. Son exemple résont le problème délicat et irritant qui a fait couler tant d'encre. Chez des femmes au cerveau viril, la masculinité d'allures et de sentiments nous choquait: nous regrettions. chez de jolies et prenautes personues, la manie de déviriliser en style aimable et précieux les idées générales. Et c'était une alternative inévitable, irréductible, Mais voici une femme profondément féminine, d'une beauté célèbre, d'une grâce exquise, d'une dignité irréprochable, qui a vu de grands drames, fréquenté des tribuns et des hommes de guerre, su de graves secrets, scruté les philosophies et les diplomaties, exercé une influence immense, gardé un prestige mondain et intellectuel dont la vieillesse n'a pra amoindrir le rayonnement. Et cette semme de rang rovat

والنشاط الحماسي والعارضة الشديدة غيرالمألوفة في النساء اللواتي ويستطمن التفكير ومن الغريبان الخلة الجدلية الكفاحية التي : تمتاز ماهده الكاتبة لاتنقص من رونقها لآخذ بالابصار بل تريده ولست أظن أن بين السيدات اللواتي اشتغلن بالادب في الماضي والحاضر واحدة تعادل هذه الاديبة من حيث أنها يعملها الذي قامت به قد حلت معضلامعقدا دقيقامن المعاضل التي أريقت فها أنهار من الحبر فانناكنا ننفر بغير اختيارنا من النساء ذوات الادمنة المتشددة ونستهجن استرجالهن يحركاتهن واحساسهن وطالما ساءنا أزنجد عند بعض الاوانس الشائقات كلفاغير محمو دبالتعرض لتأنيث الافكار العمومية في منشآتهن الرفيقة الدقيقة. فكنابين الحالتين من أسف الى أسف أما السيدةالتي نتكلم عنها فانها امرأة بكل مميزات المرأة لهاجمال مشهور ولطف كنفحة العطر تجمع اليهما سميرة لاعيب فيها ووقارا حافظا لكرامتها وقد شهدت وقائع رائمة ووالت خطباء أمم وأسود حروب وعرفت أسرارا خطيرة ووقفت على ضمائر فلاسفة وسياسيين وآثرت في المسائل الجل

dans le domaine de l'esprit, est une Francaise gaie, dont le rire tinte, une aïcule-gâteau, une mère admirable et une amie comme il n'y en a plus. Et le comble, c'est non sculement qu'elle a horreur du pédantisme, mais qu'elle n'a même jamais pu s'en faire l'idée. Il faut la voir au milieu de jeunes femmes qui exposent avec insistance tout ce qu'elles ont appris. Elle est la plus jeune et elle en sait cent fois plus; mais elle semble recevoir d'elles la notion qu'elle leur apprit par ses livres et son œuvre, lorsqu'elles mangeaient encore des tartines.

Je n'ai jamais vu une femme supérieure s'arranger aussi bien que Mme Juliette Adam pour éviter de se faire valoir. Je n'en ai jamais vu non plus, cependant, qui soient plus ardentes à la discussion et qui hésitent moins à parler franchement, carrément, de questions ardues. Mais elle a le charme, et comme Napoléon disait de Masséna que le bruit du canon lui donnait de l'esprit et de la gaîté, on pent dire de Mine Adam que le fait de traiter des problèتأثيرا كبيرا واحتفظت بمركزها الاجتماعي من حيث براعة أدبها وكمال عشرتها بحيث لم تزل على كبر سنها تسطع سطوع الكوكب الذي لا يدركه الهرم ولا يضعفسناه كرورماكر عليها من الاعوام. ومع ذلك فليست تلك المرأة التي تنافس عقامها مقام الملكات في مراتب العقل سوى فرنسية سمحة الحــديث بسامةالثغر بل هي الجدة التي لا تفارق جيومها الحلوى بل هي الام العجيبة بل هي الصديقة التي لاوفاء بعد وفائها والغريب فيأمر هاأنها تمقت الخيلاء ولميخطر لهاالزهو يوما عى بالحتى أنك لو رأيتها وقدجمها مجلس ببعض الاوانس النواعم الاظفار اللواتي يمدن على مسامعها ما لقن من الافكار لإدهشك منها تصابيها الذى يفوق صباهن واصفاؤها الىما يلقين كانها تستفيد منهن ماأخذته عن كتماوعلمنه عن أعمالها يوم كن يقضمن الفطير المحلى باسنانهن النواعم.

ولم أرفى عمرى المتقدم ذات منزلة كمنزله السامية المتال احتيالها على اجتناب المظهر كما أنى لم أر أشد مهاعارضة في المناقشة وأجرأ منها على التصريح بمافي ضمير هاحتى في أعقد

mes difficiles ha donne plus de grace. Elle est moins séduisante, encore en disant une phrase Jolie à une amie qu'en refaisant l'historique de la question des Balkans ou en réfutant Proudhon, en présence de ministres ou de sociologues, fascinés par son regard de feu bleuâtre et le timbre impérieusement persuasif de sa voix.

C'est un être essentiellement probe et travailleur, qui a follement produit et dont la véritable religion a été la foi mystique dans le pouvoir des idées. Là est l'énigme de sa séduction. Tout l'attrait que la passion et le sentiment donnent aux femmes, les idées l'ont donné à Mme Juliette Adam. Mais les rares femmes qui vécurent pour l'idée, lorsqu'elles ne furent pas laides ou d'allure masculine, furent pareilles à des marbres impeccables et glacés: à celle-ci, le flot furieux des idées a communiqué une vie brûlante, une verve, un entrain dont il faut rester émerveillé. C'est réellement une Idée vivante,

Elle écrit sans «littérature», du style le plus simple: jamais un effet, jamais une image, jamais une habileté

المسائل وأدعاها الى الحذرغير أن لهامجانب ذلكمن الجاذب ما ذكر ونابليون عن قائده ماسينا حيثقال« ان قصف المدفع نرىده اتقاد ذهن وسرور نفس » فأنها كلما تعمقت في محث المسائل المعضلة زادت رونقا وظرفا والهلها أقل كياسة حــين تشنف مسمع صديقة لها بكامة طيبة رقيقة منها حين تسرد تاريخ البلقان او تناقض مذهب « مرودون » في حضرة وزراء أو علماء اجتماعيين مذهب مهم كل مذهب من الاعجاب توقد نظرها السماوى الاون ورنين صوتها الرخيم النابر المقنع ثم انها نشيطة عاملة أصدرت من المنشآت ما يتجاوز الحصر منزلة تأثير الافكار في النفوس منزلة العقيدة . وفي هذه العقيدة سر" تسلطها على القلوب لانرقيها العقلي قدحلاها تحلية لا تبلغها النساء الا برقة الاحساسوقوة الهوى. على أن اللواتي انصرفن الى المعنويات وهن نوادر نساء اذا لم يكن سمجات أو مسترجلات كن كاصنام المرمجو داوحسن شكل مخلافالمترجمة فانتدفق افكارها بقوة قدأ كسماحياة وحضور ذهن وبداهة تقضي كلها بالعجب . فان هي الا عقل حي وما انشاؤهاانشاء تدبيج وترصيع بلهو السهل الممتنع

d'écriture. Mais cela est merveilleux par la précision, la concision et la force. Et parce que Mme Adam est passionnée d'idées, elle dit toujours vrai, au mépris de toute considération individuelle: et parce qu'elle dit toujours vrai, elle fait, sans s'en douter et en passant, des portraits qui, comme les pastels de La Tour, «descendent jusqu'au fond des modèles et les rapportent tout entiers».

On en trouvera beaucoup dans ce nouveau livre où palpite une âme si ardente, si noble, si exaltée par une grande espérance après la crise de l'année terrible. En ce livre, Mme Juliette Adam expose la psychologie du groupe des républicains dont elle était l'Egérie, luttant contre la réaction du Seize Mai, révant de refaire une France capable de repartir vers le Rhin. Il y a là un faisceau de talents, de tempéraments, de volontés, de rèves, qui est admirable, et aussi, en abondance, des révélations propres à modifier en bien des points les opinions actuelles sur les débuts du régime. Un Gambetta inédit nous est montré par une série de lettres où éclate sa prestigieuse sonsibilité, la justesse de

لايدخل فيهالتعمل ولاالتصنع ولاتدبيرالمؤثرات ولكنه مبين مؤدأغراضه بالتدقيق عجيب بابجازه وحماستهلاتذكر فيه الا الحق لانها مولعة بالحق ولها فيه من الوصفالمرسل مالايقل جمالاعن مصورات الرسام الشهير «دىلاتور» حيث يغوص خاطرها على اخنى معانى الموضوع ويخرجه للابصارتاما سويا وسيجد القارى كثيرامن أمثال هذا الوصف في أثناء المجلد الجديد الذي تتحرك فيه نفس شريفة عزوف مندفعة بقوة الرجاء الكبير بعد فشل السنة الهائلة (اشارة الى حرب السبعين) في هذا الكتاب فصلت حقائق الحزب الجمهوري الذي كانت هي النقطة المركزية منه وأحو ال رجاله وماكازمن كفاحهم للممارضين الذين اشتهروا بمصابة اليوم السادس عشر من شهر مانو وما كان من أملهه في تجديد فرنسا تجديدا بجملها من البأس والاقتدار بحيث تعود الى ضفاف «الرس»لاخذ الثأر وبجد القارىء في تلك الصحف مجموعة عجيبة مما ذكرته عن الاخلاق الكبيرة والامزجة المختلفة والأماني والآمال التي كانت تخالج صدور أولئك الرجال كما أنه يجد كـثيرا من الاسرار المخرجة من خفائها المخلفة لما رسخت عليه الآن ses vues, la génjalité de son éloquence et le bonté de son cœur. Mais quelque intérêt qu'offrent la variété des personnages et l'importance des péripéties, l'auteur est encore ce qui, dans ce livre, reste le plus significatif, bien malgré lui. Nous saurons désormais comment une femme peut, par la seule vertu de sa droiture et de son patriotisme, évoluer à l'aise parmi des meneurs de foules et leur être indispensable; car elle ne voudrait pas en convenir, mais on seut nettement qu'elle a été leur lien, et par conséquent l'arbitre de son pays à une certaine heure. Il y a une é-poque où l'ame française s'appelait Mme Juliette Adam.

« Avant l'abandon de la revanche » précise-telle. Il y a de la tristesse dans le choix de ce sous-titre. Il y en a cu aussi en catte femme d'élite en voyant se modifier, fache-sement parfois, cette « Marianne qui était si belle sous l'Empire ». Et c'est ce qui peut expliquer son antidreyfusisme, son anti sémitisme et son anglophobie. Une telle femme ne peut être « anti » que dans la mesure où s'offense son patriotisme. J'imagine qu'une telle conviction interdit toute

آراء الباحثين في شأن مبادئ العهد الجمهوري الحاضر من ذلك أنهاتريك «غميتا» على غير عبدك به عانشر تهمن يعض مر اسلاته التي كانت محفوظة وظهرت يظهورها رقة احساسه العجيبة ودقة نظراتهالصائبةوعبقرية فصاحته وجودة نفسه غير أنهمهايكن منأمرأولئكالمشهورين الذىنعددتهم وتلك الحوادث التي رددتهافان محاسن تلك الاوصاف وغرائها لاتنيب عن ذهنك شخصاميزا بين تلك الاشخاص بنير ارادته وهو شخص المؤلفة ذاتها . انك لتعلم ممالطالعه كيف تستطيع امرأة بقوة فضيلماواستقامهاووطنيهاأن تسيرسير رشادبين قادة الاقوام وأن تصبح بحكم الضرورة مورد العقولهم ومصدرا. على أنهالا تقول ما يفيد ذلك ولكن الذي يستخرجه الادراك من الوقائع المحكية إن المؤلفة كانت الصلة بينهم وأنهابذلك تولت يبدها أزمة بلادهافي تلك الاوقات وأن روح فرنساكانت في حقبة من الزمن تدعى « مدام جوليت آدم »

وتلك الحقبة هى التى تقدمت الوقت الذى بدأ فيه «العدول عن الثار». وان في هذا العنو ان لشجو ناكما أن في قلب مختار ته أحزانا متراكمة تخلفت فيه عن أوقات كانت تجدفيها فرنسا تضعف عزيمة 344

discussion, et mon respect profond de dreyfusard (indemnée de tout bénéfice), d'anglophile (par anti-germanisme) la remerciera toujours d'une amitié maintenue malgré de si grandes divergences. J'imagine aussi qu'elle a pu douter de son sous titre en voyant de quelle façon, récomment, nous avons tous regardé vers l'Est pour une défense résolue qui si elle n'eût pas été précisément « une revanche », y eût en tous cas singulièrement ressemblé.

Mais ce serait juger incomplètement une telle personnalité que de la considérer uniquement au point de vue politique. Le sort lui a donné un grand rôle dans ce domaine : mais les doctrines politiques n'ont été chez Mine Juliette Adam qu'un des prolongements de sa passion des idées. Elle a écrit de beaux romans comme Grecque, Luide ou Puïenne, sans se prétendre « femme de lettres». Elle a été par divertissement, un des plus parfaits paysagistes de la Côte d'Azur, comme elle en fut un des premiers hôtes, et si l'on peut dire, un des « fondateurs » au degré d'un Lord rough am, sinon davantage. Elle a promené dans l'Europe ويتحول ما كانت عليه من الجمال في عهدالا مبراطورية الى نقيضه ومماتقدم يستفاد السبب الذي من أجله حاربت « دريفوس » وأنصاره وقاتلت اليهود وعادت الانكليز

على أنه يخيل لى أن مثل هذه العقيدة لاتصح المناقشة فيها لان مثل هـ ده السيدة لا تحارب ولا تعادى الاحيث تدعو هاوطنيتها. ومع أنني من أنصار دريفوس (بلا أجر)ومن مجي انكاترا (على العكس من المانيا) أشكر لها الى آخر عمري ثباتها على ودى بلا التفات الى البونالشاسع الذي بين رأيينا وكذلك يخيل لىأنهاولا بدقداسترابت في صحة عنو ان كـتابها حين رأت منذ أيام كيف كانت التفاتتنا الى جهةالشرق حيث تهضنا للقيام بدفاع ان لم يكن أخذاً بالثار فلاريب أنه أشبه شيء به ولكنه ليس من الصواب الحكم على مثل هذه الفاضلة الكاملة بالنظر البها منجهة السياسة فقط على ما كان لها من الشأن العظيم فيهابل ان الاشتغال بالتعاليم السياسية لميكن عندها سوى فرع من فروع اشتغالها بكل الامورالفكرية على انواعها فلقد وضعت روايات قصصية غاية في الجمال من مثل « اليونانية» و «بين القبح والوثنية» وضعت تلك الروايات بنير

sa curiosité du libéralisme national, en Hongrie, en pays tchèque, en Grèce, en Portugal, en Roumanie, A Prague où l'on vient de la fêter si dignement, il m'arriva en 1906 de prononcer son nom en un banquet. Aussitôt onacclama, et on me pressa de questions sur cette femme exceptionnelle, qui évidenment, incarnait l'âme de notre pays aux yeux de tout ce vaillant peuple tchèque, molesté par l'Allemagne slavophobe. Que ce soit à Athènes ou à Pétershourg. à Nice ou à Prague, à Pest ou à Lisboune, à Rome ou à Paris, la trace de l'effort, et sourtout la trace de l'âme de Mme Juliette Adam est vivace et considérable dans le monde. Mais elle garde une unité dans sa diversité. Elle garde cette originalité suprême d'être grande par l'esprit à force d'être grande par le cœur. Cette infatigable voyageuse, cette idéologue qui a travaillé à elle seule autant que dix ministères, est avant tout une missionuaire de bonté et une exemple Impérissable de ce que peut faire une femme pour qui le féminisme n'est pas une imitation de l'homme. mais son complément. C'est pourquoi, lorsque vous aurez

دعوى النبوغ والتفوق في ضروب الانشاء . وكتبت رحلة من ابدع الرخيل في وصف المشتى الفرنسي المعروف « بالشاطئ اللازوردي » الذي كانت من أوائل الزائرين له أو المؤسسين لنجاحه شأنها فيذلك شأن اللورد « بروهام » أُوأً كَثَرَ وَكَذَلِكَ فِي وَصِفَ مَا تَفَقَدَتُهُ مِنْ جِهَاتَ أُورُوبِا حاملة طرف وطنيتها الى الحبرو بلاد التشك واليونان والبرتغال ورومانياو براغ التي أقيم لهافيها تكريم لائق بهامنذ قليل والتي اتفق لى في سـنة ١٩٠٦ أن حضرت فيها وليمــة ذكر في خلالها اسم تلك السيدة فلم يكن من السامعين الا انهم اثنوا وهلاواثم طرحواعل السؤال بعد السؤال لبستزيدوا معرفة بتلك المرأة الفاقدة المثيل التي كانت مثالا لروح فرنسا في نظر ذلك الشعب الذي تضطهده المانيا لشدة بغضها للسلافيين فاذا مررت باثينا أو بطرسبرج أو تيس أو براج أو بودايست أو لشبو بهأو رومهأو باريس وجدت في كل بلدة منها أثر آحيا من جهاد مدام جولييت آدم بل من روحها . غير أن لها بين هذا التشتت وحدة وهي انفرادها بمزيةفوق المزايا مزية أن كبر عقلها ينكشف عن كبر في قليها. ثم أن

vu Mme Juliette Adam, en son dernier livre, parler à Gambetta, secourir Rochefort, préparer l'alliance franco russe, organiser la défense contre l'orléanisme, consulter sur la politique extérieure, je vous engage à lire de très près les quelques pages où elle note la maladie et la mort de l'homme d'honneur, de courage et de vues élevées que fut son mari. Cela est écrit avec une discrétion, une pudeur, une simplicité infinies. Si quelque chose n'est pas «dela littérature», c'est bien cette fin de volume. Et pourtant ce récit bref est plus poignant, pour prendre un exemple célèbre, une les pages où Edmond de Goncourt a racoité la maladie et la mort de son frère avec une sensitivité encore exacerbée par le chagrin.Ponrunoi? C'est que là se découvre l'intime tendresse du cœur de la Française. Là on voit querien, ni la philosphie, ni la politique, ni lettres, ni la gloire, ni l'autorité publique, n'a pu atténuer la part essentielle du cœur dans une vie' dévouée aux idées. Et c'est là tout son secret. A mesure qu'elle a mieux compris et plus appris, elle a en plus de cœur.

تلك الرحالةالتي لاتسأمالتنقل وهي ليست الا "رسول احسان وتلك المولعة بالمياحث الفكرية التي عملت وحدها مالا تعمله عشرة دواوىن حكومةقد أفادتالمسئلةالنسوية افادة لاتقوم يمن من حيث أنها بنت خطتها فيها على أن المرأة لاينيغي أن تكون مقلدة للرجل بل مكملة له وللتحقق من ذلك اقرأ فی کتامها ماذکر ته عن محادثاتها «غمبتا» ومساعدتها «روشفور» وتمهيدها للمحالفة الفرنسية والروسية ومقاومتها لعودة آل أورليان الى حكم فرنسا وتطلعها الى اسرار السياسة الخارجية واقرأ خصوصا الصحف التي وصفت فيها اعتلال زوجهاووفاة ذلك الرجــل الشجاع الشريف البعيد النظر في الامور فقد ذكرت ذلك بامجاز واشارة وأدب وعفة نفسغانة فيالحسن والبساطة . ولا شيء أبمد من هذه الصحف التي ختمت بها المجلد عن الصناعة البيانية ومع ذلك هي أشد تأثيرا وابلغ من الرثاء الذي رثى به الكاتب الشهير «ادمون جو نكور» أخاه برتمة وحزز زائدىن

ولم هذا ــ لانهناك سر" الجودة الحالصة في قلب المرأة الفرنسية وهناك أيضاالدليل على أن الفلسفة والسياسة والادب

C'est le contraire de ce que nous voyons dans toutes les autres femmes célèbres, dont l'intelligence s'exerce aux dépens de la sensibilité. Et l'impression la plus vive qu'on emporte d'avoir approché Mme Juliette Adam, c'est son rire d'enfant, un rire inouï, après tant d'idées remuées. Ce douleurs éprouvées: c'est le rire de la conscience pure et de la fraicheur éternelle de l'âme.

CAMPLLE MAUGLAIR.

Enfin. en ma qualité d'Egyptien, je remercie Mme Juliette Adam de la nouvelle preuve d'affection qu'elle a bien voulu nous donner en nous demandant de consacrer les bénéfices de la vente de ce votume à l'Ecole de Monstafat Kamel.

Et pour terminer, je no saurais micux faire que de répéter le mot de Monstafa.

« C'est à Mme. Juliette Adam que les Egyptiens doivent d'aimer la France ».

ALI F. KAMEL

والمجد والجاه وعلو السكلمة في الجمهور لم تمس جزءاً أساسيا من حياة قلب موقوف على الحدمة الفكرية .ويستخلص من ذلك عدا ما تقدم أعجب مافي قلبها آنه لم يردد على اتساع علمها وادراكها الارقة ونبلا مع أن الحال على العكس في سائير اللواتي اشتهرن من النساء حيث أن رقي عقوطمن كان ينتقص من احساسهن . اما أشد ما يقع في النفس من حضور المجالس التي تعقدها مدام آدم لاصدقائها فهو ضحكها ضحك الطفلة مع ما توالي عليها من متاعب البال وآلام الحن وما مصدر ذلك الضحك الا من طهارة الضمير والنضارة الحالدة في النفس اها موكلير

هذا وأننى بصفتى مصرياً أشكر لمدام حوليت آدم ما أسدتنا من الدليل الجديد على انعطافها نحونا بطلبها أن يخص مايرد من مبيع هذا الكتاب « بمدرسة مصطفى كامل » وفي الختام أجدني لا أستطيع أن أقول في هذه السيدة أحسن مما قاله « مصطفى » نفسه عنها « أن الفضل في محبة المصريين لفرنسا « ايما يعود الى مدام خوليت آدم » كامل

وَيُعَالِكُمْ مُنْ مِنْ فِي الْمُنْكِينَةُ فِي الْمُنْكِينَةُ

وهى الخطابات الخصوصية التي أرسلها المرحوم

مُضِّطُفُ كَامِا اللهُ ا

فى حياته الى مدام جوليت أدم الكاتبة الفر نسبة الشهرة

« ترجمها على فهمي كامل »

ثمن النسخة 10 قرشًا صاغًا د المؤندة الله مد م

﴿ الطُّنَّةُ الْأُولَى ﴾

(حقوق الطبع والنشر محفوظة) « لمدرسة مصطفى كامل»

سنة ١٩٠٩ ميلادية

